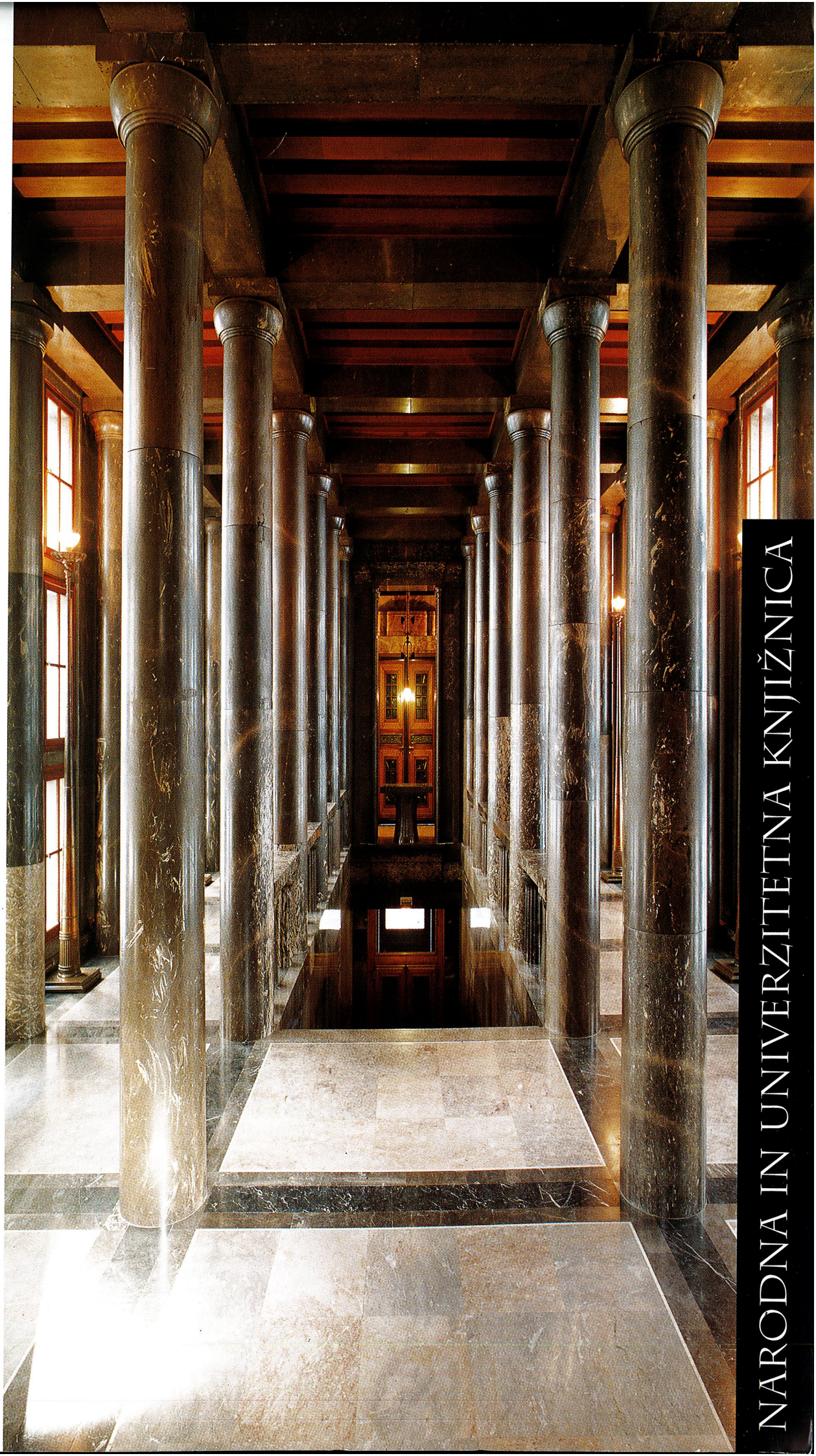

LJUBLJANA

KNJIŽNIČARŠKE NOVICE 4/5

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

KNJIŽNIČARSKE NOVICE

april - maj 2007

1774

Knjižničarske novice 17(2007)4/5
ISSN 0353-9237

Izdala in založila: *Narodna in univerzitetna knjižnica*
Turjaška 1
1000 Ljubljana
telefon (01) 2001 174, 2001 176, 2001 110
<http://www.nuk.uni-lj.si/>

Za knjižnico: *mag. Lenart Šetinc*
Odgovorna urednica: *Damjana Vovk*
Uredniški odbor: *dr. Melita Ambrožič, dr. Silva Novljan, dr. Maja Žumer*

Naslovnico oblikoval: *Aleksij Kobal*
Fotografija na naslovnici: *Goran Bertok*
Tisk: Tiskarna Littera picta, d.o.o.

Naklada: 400 izvodov. Naročnino, naročila in odpovedi pošiljajte pisno do 15. januarja za tekoče leto na naslov uredništva. Prejetih tekstov ne lektoriramo in ne honoriramo. Razmnoževanje ni dovoljeno.

Naslov uredništva: NUK, Informacijski center za bibliotekarstvo, za »Knjižničarske novice«, Turjaška 1, 1000 Ljubljana. Prispevke lahko pošiljate tudi na disketah ali po elektronski pošti: icb@nuk.uni-lj.si

Ne spreglejte:

Najpogostejša vprašanja in dileme pri kreiranju bibliografskih zapisov..... 1 (Irena Kavčič v sodelovanju z Valentino Velkavrh in Dunjo Kalčič)	1
Dvojestranski optični disk..... 21 (Mateja Ločniškar-Fidler)	21
Koliko UDK- ja v knjižnice?.....25 (Matjaž Eržen)	25
Nepotrebna klasifikacija.....26 (Alenka Šauperl)	26
Snežilo je kot za stavo - v Knjižnici Prežihov Voranc pa smo imeli proslavo... 29 (Milena Pinter)	29
Eden od »viških viškov«.....31 (Tilka Jamnik)	31
Bralna kultura in slovenska likovna umetnost.....33 (Mateja Ločniškar-Fidler, Igor Andrin)	33
Moja naj knjiga 2007..... 37 (Tilka Jamnik)	37
Slovenski knjižnično-muzejski mega kviz Znameniti Slovenci in njihove spominske hiše..... 39 (Tilka Jamnik)	39
Na obisku pri knjižničarki in pravljíčarki Mariji Kramar..... 41 (Špela Pahor)	41
Terra incognita : umetnost bibliotekarstva..... 43 (Tereza Poličnik-Čermelj, Valerija Žagar)	43
Zbiramo fotografije, plakate ... ZBDS..... 46 (Damjana Vovk)	46

PRILOGE:

Razpis za podelitev Čopovih diplom in Čopovih priznanj v letu 2007

Prevod besedila, ki natančno pojasnjuje, kaj je prosti dostop (angl. Open Access)

Dopis urada Informacijskega pooblaščenca v zvezi z varstvom osebnih podatkov

OBDELAVA GRADIVA

NAJPOGOSTEJŠA VPRAŠANJA IN DILEME PRI KREIRANJU BIBLIOGRAFSKIH ZAPISOV

V NUK-u bibliografske zapise občasno (in povsem naključno) pregledujemo že od leta 2002, po uvedbi normativne kontrole pregledujemo tudi normativne zapise. Sprva namen pregledovanja zapisov ni bil ocenjevanje zapisov, ampak smo želeli ugotoviti, kako dobro katalogizatorji poznajo katalogizacijska pravila in na kaj moramo biti pri izobraževanju mladih katalogizatorjev posebej pozorni.

Ker se nepravilnosti v zapisih ponavljajo (kar je posledica neupoštevanja oziroma nepoznavanja katalogizacijskih pravil), smo zbrali najpogostejše napake in pripravili kratka navodila za katalogizacijo. Dodali smo najpogostejša vprašanja knjižničarjev, ki redno ali občasno katalogizirajo, ter knjižničarjev, ki so v zadnjih petih letih delali testne zapise. Nazadnje smo vključili tudi pogoste napake v zapisih, ki smo jih v okviru obveznega preverjanja naključno programsko izbranih bibliografskih zapisov in pripadajočih normativnih zapisov lani in letos pregledali in ocenili v sodelovanju z IZUM-om.

Navodila za bibliografski opis si sledijo po območjih ISBD, zaradi večje uporabnosti pa smo jih razvrstili po poljih formata COMARC in poudarili povezavo med navedbami v bibliografskem opisu v bloku 2XX in 3XX ter kodiranimi podatki v bloku 1XX in indeksiranimi polji v bloku 5XX.

Na osnovi teh kratkih navodil pripravljamo nekoliko obsežnejša navodila, ki bodo objavljena v eni od naslednjih števil Knjižničarskih novic. V navodilih

bodo poudarjeni predvsem primeri iz prakse. Pripravili bomo tudi navodila za posamezne vrste neknjižnega gradiva, ki bodo prav tako objavljena v Knjižničarskih novicah.

Kratka navodila za katalogizacijo monografskih publikacij

Vir podatkov

Predpisani viri podatkov za posamezna območja ISBD(M):

1. **območje naslova in navedbe odgovornosti (polje 200)** – naslovna stran (oziroma njeno nadomestilo)
2. **območje izdaje (polje 205)** – naslovna stran (oziroma njeno nadomestilo), druge začetne strani, kolofon
3. **območje založništva/distribucije (polje 210)** – naslovna stran (oziroma njeno nadomestilo), druge začetne strani, kolofon
4. **območje fizičnega opisa (polje 215)** – celotna publikacija
5. **območje zbirke (polje 225)** – naslovna stran (oziroma njeno nadomestilo), druge začetne strani, ovoj, hrbet, kolofon
6. **območje opomb (blok 3XX)** – katerikoli vir
7. **območje standardne številke (polje 010)** – katerikoli vir

Podatke, ki jih najdemo zunaj predpisane vira, v posameznih območjih zapišemo v oglatem oklepaju (blok 2XX), ali pa jih brez oglatega oklepaja navedemo v opombah (blok 3XX).

Podatke za opis publikacije lahko vzamemo iz CIP-a, kadar jih drugje ni oziroma so v njem bolj izčrpni. CIP velja za predpisani vir podatkov za 3., 4., 6., 7. in 8. območje, kadar pa podatke uporabimo v 1. ali 2. območju, v opombi pojasnimo vir podatkov (npr. *Prevajalka*

navedena v CIP-u, Podatek o izd. naveden v CIP-u). Kadar se podatki v CIP-u razlikujejo od podatkov v drugem viru, jih lahko navedemo v opombi.

Podatkov s ščitnega ovitka ne navajamo (izjemoma v opombah).

Prepis podatkov

(jezik opisa, velike začetnice, presledki, kratice)

Bibliografski opis je namenjen identifikaciji publikacije, zato večino podatkov prepisemo v jeziku publikacije. Le v 5. območju (fizični opis – polje 215) in v 7. območju (opombe – blok 3XX) uporabljamo jezik katalogizacijskega centra, torej slovenščino. Presledke uporabljamo v skladu s pravopisnimi pravili, npr. za piko in vejico je vedno presledek. Izpuščanje podatkov v območju odgovornosti (podpolji 200f in 200g) označimo s tremi pikami, pred in za katerimi je presledek (prvi avtor ... [et al.]).

Tiskarske napake prepisemo tako, kot se pojavljajo v publikaciji, napačno natisnjeno besedo označimo s klicajem v oglatem oklepaju [!], pred oklepajem je presledek (npr. *ilustrtor [!] Jani Košnik*).

Uporaba velikih začetnic v bibliografskem opisu mora biti usklajena s pravopisom jezika publikacije. Velike začetnice so obvezne na začetku posameznih območij ISBD (oziroma na začetku polj v formatu COMARC). Vzporedne in podrejene naslove pišemo vedno z veliko začetnico, dodatke k naslovu (podnaslove) pa načelno pišemo z malo začetnico oziroma v skladu s pravopisnimi pravili.

Pri angleških naslovih so na predlogi večkrat uporabljene velike začetnice pri vsaki besedi razen pri predlogih in členih, vendar se pri prepisu držimo slovničnih pravil (z veliko začetnico torej pišemo le prvo besedo in besede, ki se z veliko začetnico pišejo po pravopisu, npr. imena jezikov in narodnosti (*English, German* ipd.), imena dnevorov in mesecev (*Monday, February* ipd.)) Pravilo velja

tudi za dodatke k naslovu, druge (variančne) naslove in za naslov zbirke.

V angleških imenih korporacij (sem spadajo tudi imena založnikov) in sestankov pišemo vse besede razen predlogov, členov in veznikov z veliko začetnico (ne glede na to, kje v bibliografskem opisu se ime pojavlja), npr. *Oxford University Press* ipd.

V nemškem jeziku pišemo v skladu s pravopisom vse samostalnike z veliko začetnico.

Za nekatere podatke uporabljamo standardizirane kratice in okrajšave (*izd., zv., str., ilustr.* itn.). Podrobna navodila so v priročniku Prekat in v 2. delu pravilnika E. Verone pri ustreznih poglavjih (predpisane slovenske kratice so zbrane v Dodatku VII (str. 660-663)). Okrajšave pišemo bodisi z veliko bodisi z malo začetnico, odvisno od tega, kje se okrajšava nahaja (npr. okrajšavo za oznako podrejenega naslova v podpolju 200h pišemo z veliko začetnico, okrajšavo za oznako zvezka v podpolju 225v pišemo z malo začetnico oziroma v skladu s pravopisom jezika publikacije).

BLOK 0XX

Polje 010 Mednarodna standardna knjižna številka (ISBN)

Kadar je v zapisu več številc ISBN, v podpolju 010\$b dodamo ustrezno pojasnilo. Kadar je v zapisu le ena številka ISBN, je pojasnilo odveč. Pojasnila o viru številke ISBN nikoli ne navajamo. Prav tako ne navajamo pojasnila pri 10-mestni in 13-mestni številki ISBN (pojasnili *ISBN-10* in *ISBN-13* smo uporabljali le krajši čas ob uvedbi trinajstmestne številke).

Podpolje 010a

Posamezne skupine številc v ISBN med sabo ločimo z vezaji, tudi če jih na publikaciji ni. Kadar je v številki ISBN vezaj na napačnem mestu, ne gre za napačno

številko in oblike z napačno navedbo vezaja ne vnesemo v podpolje 010z (številko s popravljeno navedbo vezaja vpišemo v podpolje 010a).

Podpolje 010b

Pojasnilo vnesemo v primerih, ko ima publikacija več številc ISBN. Pojasnilo je načeloma v jeziku katalogizacijske ustanove, za različne vrste vezav pa lahko prepišemo tudi standardne izraze oziroma kratice s publikacije.

Več številc ISBN imamo v naslednjih primerih:

- publikacijo je izdalo več založnikov (pri vsaki številki ISBN kot pojasnilo vnesemo ime založnika),
- publikacija je izšla v različnih vezavah,
- publikacija je izšla oz. izhaja v več zvezkih, svoj ISBN ima lahko tako celotna publikacija (komplet) kot tudi posamezni zvezki; uporabljamo dogovorjeno kratico zv., ki je ne opremimo z znaki za izključitev razvrščanja (npr. zv. 3).

Podpolje 010z

Če ugotovimo, da je na publikaciji naveden napačen ISBN, ga zaradi iskanja vnesemo v podpolje 010z (uporabnik ne more vedeti, da je ISBN napačen).

BLOK 1XX

Polje 100 Splošni podatki o obdelavi

Letnica oziroma letnici in koda za oznako leta izida v podpoljih 100bcd se morajo ujemati z navedbo v podpolju 210d.

Podpolje 100b

Pri zaključenih monografskih publikacijah v enem zvezku ali več zvezkih, ki so izšli v enem koledarskem letu, uporabimo kodo "d" (letnica je znana in nedvoumna). Kodo "d" vnesemo tudi v primeru, ko je v podpolju 210d letnica v oglatem

oklepaju (oglati oklepaj ne pomeni, da letnica ni gotova, pač pa opozarja, da letnice izida nismo našli v predpisanem viru, ampak npr. na ovoju).

Kadar v publikaciji ni navedena letnica izida oziroma tiska, ampak le letnica copyrighta, vnesemo kodo "h". V podpolju 210d mora biti pred letnico okrajšava cop. (npr. *cop. 2004*).

Kadar leto izida ni gotovo, uporabljamo kodo "f". V podpolje 100c vnesemo najzgodnejše verjetno leto izida, v podpolje 100d najkasnejše verjetno leto izida. Leto izida v podpolju 210d navedemo z ustreznim pojasnilom oziroma letnici dodamo vprašaj (npr. *[med 1930 in 1940], [ok. 1950], [2003?]*).

Pri reprodukcijah dokumenta (faksimile, posebni odtisi itn.) uporabljamo kodo "e". V podpolje 100c vnesemo leto izida publikacije, ki jo obdelujemo, v podpolje 100d pa leto izida originalne publikacije. Kode "e" ne vnašamo pri ponatisu izdaje, ki je izšla pred nekaj leti.

Pri obdelavi publikacij v več zvezkih, ki izhajajo (ali so izhajale) več kot eno koledarsko leto, uporabljamo kodo "g". V podpolje 100c vnesemo leto izida prvega zvezka, v podpolje 100d pa leto izida zadnjega zvezka.

Podpolje 100c

Vnesemo leto izida publikacije, ki je izšla v enem koledarskem letu (pri negotovih letnicah zgodnejšo letnico).

Podpolje 100d

Pri publikacijah z negotovim letom izida (100**\$b**=f) v podpolje 100d vnesemo najkasnejše verjetno leto izida. Pri reprodukcijah (100**b**=e) vnesemo leto izida izvirne izdaje. Pri nezaključenih publikacijah (100**b**=g) vnesemo leto izida drugega oziroma zadnjega zvezka (pri obdelavi prvega zvezka – 100d = 9999).

Podpolji 100g in 100l

Kadar katalogiziramo publikacijo v nelatinični pisavi, v podpolje 100g obvezno vnesemo kodo modificiranega zapisa ("1"), v podpolju 100l pa obvezno kodiramo vrsto nelatinične pisave po vgrajenem šifrantu. Vrsto nelatinične pisave navedemo tudi v opombi v polju 300 (npr. *Cir.*). (Nikoli ne uporabljamo podpolja 0017, ki je namenjeno knjižnicam, ki imajo izpise v cirilici oziroma v cirilici in latinici.)

Polje 101 Jezik publikacije

Podpolje 101a

V podpolju 101a kodiramo jezik besedila. Kadar gre za izvirno besedilo, je vrednost indikatorja vrednost "0". Kadar je besedilo v več jezikih in ne gre za prevode, za vsak jezik podpolje 101a ponovimo, tudi v tem primeru je vrednost indikatorja "0". Kadar publikacija vsebuje prevode, za vsak jezik ponovimo podpolje 101a, vrednost indikatorja pa je "2". V zapisih za večjezične publikacije se morajo kode za jezik v podpolju 101a ujemati z opombo o jeziku v polju 300. Pri zbornikih povzetkov so glavno besedilo publikacije povzetki, zato jih kodiramo v podpolju 101a, opombo o jeziku pa navajamo v polju 300.

Podpolje 101b

Kadar delo ni prevedeno iz izvirnika, jezik posrednega besedila kodiramo v podpolju 101b. Podatek mora biti usklajen z opombo o jeziku v polju 300.

Podpolje 101c

Kadar je publikacija prevod, v podpolju 101c kodiramo jezik izvirnega dela, vrednost indikatorja je "1". (Kadar publikacija ni prevod, podpolja ne izpolnjujemo.)

Podpolje 101d

V podpolju 101d kodiramo jezik povzetka. Kadar publikacija vsebuje povzetke v več jezikih, podpolje 101d ponovimo. Jezik povzetka ne vpliva na vrednost indikatorja. Koda (kode) za jezik povzetka mora(jo) biti usklajena (usklažene) z navedbo povzetkov v polju 320. Jezik povzetka kodiramo (in navedemo v polju 320) tudi v primeru, ko se ne razlikuje od jezika osnovnega besedila publikacije.

Podpolje 101f

Kadar se jezik naslovne strani razlikuje od jezika besedila publikacije, ga kodiramo posebej v podpolju 101f.

Polje 102 Država izida

Kadar publikacija izide v več državah, v ponovljenih podpoljih 102a kodiramo največ tri države. Kodiranje mora biti usklajeno z navedbo v polju 210 (če so npr. v polju 210 navedeni trije kraji v različnih državah, moramo v polju 102 kodirati vse tri države; če pa je publikacija izšla v več kot treh krajih, v podpolju 210a navedemo prvi kraj in kratico [etc.], v polju 102 pa kodiramo samo prvo državo).

Polje 105

Podpolje 105a (kode za ilustracije)

Kodiranje ilustracij mora biti usklajeno z navedbami v podpolju 215c. Kadar publikacija vsebuje priloge (listi z ilustracijami in s spremnim besedilom ali brez njega, ki niso vključeni v glavno zaporedje strani ali listov), mora biti kodiran podatek v podpolju 105a usklajen z navedbo v podpolju 215a.

Za grafične prikaze uporabljamo kodo "a".

Podpolje 105b (kode za vrsto vsebine)

Kode se morajo ujemati z vsebinskimi oznakami v bloku 6XX.

Podpolje 105e (oznaka za kazalo)

Kodiranje kazala mora biti usklajeno z navedbo v polju 320 (kadar je v publikaciji avtorsko, stvarno kazalo itn., v podpolje 105e vnesemo kodo "1").

Podpolja 105cdfg

Kadar kode ustrezajo vrsti publikacije, uporabljamo podpolja 105c (za kongresne publikacije), 105d (oznako za prigradni spis), 105f (pri leposlovju) in 105g (šifre za biografije).

BLOK 2XX

V bibliografskem opisu vse začetne določne in nedoločne člene iskalnih elementov (naslov(e), ime založbe, naslov zbirke itn.) zaradi pravilnega razvrščanja po abecedi opremimo z znaki za izključitev razvrščanja NSB/NSE ($\neq$ – prečrtani enačaj). Pravi znak dobimo s $\langle \text{tab} \rangle =$. Znak se dotika naslednje besede, med posameznimi besedami je presledek (npr. $\neq \text{Der} \neq \text{Arbeiter}$). Člen L' vnašamo z znaki za izključitev razvrščanja brez presledka (npr. $\neq L' \neq \text{amour}$). V NSB/NSE dajemo tudi generične izraze za zbirke, podzbirke, serije ipd. ter okrajšave za zvezke (npr. *knj.*, *zv.*, *no.*, *vol.*, *Bd.* itn.) v 200\$h, 225\$a\$h\$š\$i\$šv.

Zaporedne elemente bibliografskega opisa znotraj enega območja, ki niso navedeni v predpisanem viru podatkov in jih pišemo v oglatem oklepaju, navedemo v enem oglatem oklepaju. Oglate oklepaje uporabljamo ločeno v naslednjih primerih:

- v območju naslova in odgovornosti (polje 200), kjer en oklepaj uporabljamo v območju naslova, drugega pa v območju odgovornosti (npr. **200\$a** *V viharju* **200\$e** *[zbirka pesmi]* **200\$f**

[napisal Janez Novak 200\$g ilustriral Mojca Dolžan]);

- v območju založništva (polje 210), kjer podatke o kraju izdelave in izdelovalcu pišemo v ločenem oglatem oklepaju (npr. **210a** *Ljubljana* **210c** *Mladinska knjiga* **210d** *[1990]* **210e** *[Ljubljana 210g Delo]*).

Polje 200 Naslovi in podatki o odgovornosti

Vrstni red podpolj

Vrstni red podpolj je pomemben zaradi pravilnega izpisa.

Skupni naslov vnesemo v podpolje 200\$a, oznako podrejenega dela v podpolje 200\$h, podrejeni naslov pa v podpolje 200\$i. Sledi prva navedba odgovornosti v podpolju 200f in nato naslednje navedbe odgovornosti v ponovljivih podpoljih 200g.

Vzporedni naslov vnesemo v podpolje 200d in običajno sledi stvarnemu naslovu v podpolju 200a.

Dodatek k naslovu lahko sledi stvarnemu naslovu v podpolju 200a, podrejenemu naslovu v podpolju 200i ali vzporednemu naslovu v podpolju 200d (odvisno od tega, na kateri naslov se dodatek k naslovu nanaša).

Podrejenega naslova v drugem jeziku ne vnašamo v podpolje 200d, ampak ga navedemo v podpolju 200i (kadar je potrebno, zaradi pravilnega izpisa pred navedbo naslova navedemo enačaj).

Kadar je v predpisanem viru podatkov en vzporedni naslov ali več vzporednih naslovov in več dodatkov k naslovu, vsak dodatek k naslovu prepisemo za naslovom, s katerim je jezikovno povezan (tvorimo t.i. jezikovni blok – 200\$a\$e\$d\$š\$e). Kadar se število vzporednih naslovov in število dodatkov k naslovu ne ujema, navedemo dodatke k naslovu za zadnjim vzporednim naslovom (200\$a\$d\$d\$š\$e).

Kadar so v predpisanem viru podatkov naslovi in dodatki k naslovu v več jezikih,

poleg tega pa je tudi navedba odgovornosti v več jezikih, vsaka navedba odgovornosti sledi naslovu ali dodatku k naslovu, s katerim je jezikovno povezana (t.i. jezikovni blok).

Primer:

200 \$a Management sprememb

Še zbornik povzetkov referatov 25. mednarodne konference o razvoju organizacijskih znanosti, Slovenija, Portorož, 15.-17. marec 2006

šf [uredniški odbor Vladislav Rajkovič ... et al.]

šd Change management

Še book of abstracts of the 25th International Conference on Organizational Science Development, Slovenia, Portorož, March 15th-17th, 2006

šf [editorial committee Vladislav Rajkovič... et al.]

Kadar se število naslovov, dodatkov k naslovu in podatkov o odgovornosti ne ujema, jezikovnega bloka ne moremo tvoriti (kadar je potrebno, zaradi pravilnega izpisa pred navedbo dodatka k naslovu oziroma odgovornosti navedemo enačaj).

Stvarni naslov, vzporedni naslov, podrejeni naslov in dodatek k naslovu

Stvarni naslov vnesemo v podpolje 200a, vzporedni naslov v podpolje 200d, podrejeni naslov v podpolje 200i, dodatek k naslovu pa v podpolje 200e.

Kadar izdelamo glavni vpis pod avtorsko značnico, je vrednost indikatorja "0", kadar pa izdelamo glavni vpis pod stvarno značnico, je vrednost indikatorja "1". Kadar je začetek naslova enak značnici (ime osebe ali korporacije), je vrednost indikatorja "0". Kadar avtor ni naveden v predpisanem viru podatkov (v podpolju 200f je naveden v oglatem oklepaju), je vrednost indikatorja "1" (obvezen dodatni vpis za naslov).

Naslove in dodatke k naslovu dobesečno prepišemo z naslovne strani oz. iz predpisanega vira podatkov (vključno s tiskarskimi napakami); velike začetnice in ločila pišemo v skladu s pravopisom jezika publikacije. Kadar so v naslovu oziroma v dodatku k naslovu tri pike (...), jih v skladu s katalogizacijskimi pravili spremenimo v tri črtice (---). Če je možno, v naslovih oziroma v dodatku k naslovu namesto pomišljajev ali poševne črte uporabimo vejico. V naslovih se izogibamo pripetega dvopičja (kadar je mogoče, del takega naslova navedemo kot dodatek k naslovu v podpolju 200e). Znak za veznik (&) vedno prepišemo.

Variantne naslove oziroma naslove, ki se pojavljajo v predpisanem viru podatkov in smo jih v polje 200 vnesli v drugačni obliki (naslove s tremi pikami, pomišljajem, poševno črto, naslove brez potrebnih ločil, popravljene naslove v primeru tipkarske napake ipd.) kot iskalni element vnesemo v polje 540. Prav tako v polje 540 vnesemo naslov z izpisanim znakom za veznik (&), izpisana beseda je vedno v jeziku publikacije.

Kadar sta letnici, ki označujeta časovno obdobje (npr. 1984-2004), na predlogi grafično ločeni od stvarnega naslova, ju vnesemo kot dodatek k naslovu v podpolje 200e.

Vzporedni naslov je naslov v drugem jeziku. V podpolju 200d ga navajamo samo takrat, kadar se pojavlja na naslovni strani. Naslove v drugih jezikih, ki niso navedeni na naslovni strani, z ustreznimi uvodnimi frazami navedemo v območju opomb v polju 300 in jih kot iskalni element vnesemo še v ustrezna polja v bloku 5XX.

Ponavljanje podpolja 200i pomeni hierarhijo podrejenih naslovov. Kadar so podrejeni naslovi med seboj enakovredni, jih ne zapišemo v ponovljenih podpoljih 200i, ampak jih navedemo v opombi o vsebini v polju 327.

Oznako podrejenega naslova v podpolju 200h pišemo z veliko začetnico ter dodamo NSB/NSE znake. Številčenje vnesemo vedno z arabsko številko, uporabljamo standardizirane okrajšave (#*Knj.* #2, #*Vol.* #3 ipd.), oznake *Del* ne krajšamo.

Kadar naslove oziroma dodatke k naslovu v polju 200 navedemo v oglatem oklepaju (v publikaciji niso naveden v predpisanem viru podatkov, tj. na naslovni strani ali nadomestilu za naslovno stran), vir navedbe pojasnimo v opombi v polju 300.

Navedba odgovornosti

Odgovornosti navajamo v jeziku publikacije, tako kot so navedene na predlogi, vendar ne prepisujemo dvopičja in akademskih nazivov. Pri naštevanju istovrstnih odgovornosti (več enakovrednih avtorjev, več prevajalcev, ilustratorjev) uporabljamo vejico, tudi če je na predlogi drugačen znak (poševna črta, pomišljaj), veznik med dvema imenom prepisemo (npr. *avtorja Janez Kopač, Nuša Novak* oziroma *ilustrirali Jani Kotnik, Sašo Kek in Andrej Kobal* oziroma *Mojca & Andrej Miklavc* ipd.). Najprej prepisemo podatke o odgovornosti z naslovne strani, sledijo podatki iz drugih virov. Navedba primarnega avtorja je vedno prva odgovornost (podpolje 200f).

Imena korporacij z isto funkcijo (npr. organizatorjev sestanka) povezujemo z veznikom. Če veznika na publikaciji ni, ga dodamo v oglatem oklepaju (v jeziku publikacije) – npr. *organizirali Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana [in] Univerzitetna knjižnica Maribor*. Vejico uporabljamo pri navajanju podrejenih teles (npr. *pripravila Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino*).

V eni navedbi odgovornosti navedemo največ tri posameznike ali korporacije. Kadar so v eni navedbi odgovornosti več kot trije posamezniki ali korporacije,

navedemo prvo osebo ali korporacijo, sledijo tri pike kot znak za opuščanje ter okrajšava "et al." v oglatem oklepaju. Kratice ne vnesemo v posebnem oglatem oklepaju, kadar bi se navedba končala z dvojnimi oklepajem (npr. *[ilustrirali Jernej Benko ... et al.]*).

Kadar publikacijo pripravi korporacija (publikacija je delo več avtorjev, njihova imena niso znana), jo navedemo kot odgovornost v podpolju 200f, v oglatem oklepaju pa pojasnimo funkcijo korporacije v jeziku publikacije (npr. *[pripravila] Narodna in univerzitetna knjižnica* oziroma *[prepared by] National and University Library*).

Pri sekundarnih avtorjih poleg imena avtorja vedno navedemo tudi pojasnilo o vrsti avtorstva. Kadar na publikaciji ni navedena vrsta avtorstva, pojasnilo dodamo v oglatem oklepaju (npr. *[ilustrirala] Mojca Novak* ali *[organizator] Društvo ekonomistov Ljubljana*). (Primarni avtorji so vedno navedeni v podpolju 200f in zanje pojasnilo ni potrebno oziroma ga navajamo le, če se podatek nahaja v predpisanem viru podatkov, npr. *avtor Jože Kovač*.)

Kadar je podatek o odgovornosti naveden v dveh ali več jezikih (npr. ime sestanka, organizator itn.), prepisemo posamezne navedbe v ločenih ponovljivih podpoljih \$f ali \$g. V ponovljivem podpolju je pred podatkom o odgovornosti v drugem jeziku enačaj, presledek (=).

Primer:

200\$f organiziralo Slovensko društvo za razsvetljavo

200\$f =[organized by] Lighting Engineering Society of Slovenia

200\$g [urednik zbornika Andrej Orgulan]

Kadar je na naslovni strani ime avtorja navedeno le enkrat, vrsta odgovornosti pa je navedena v več jezikih, podatek dobesečno prepíšemo, navedbe med sabo ločimo z vejico (tudi če je na publikaciji poševna črta ali kak drug znak), npr. *avtor, author Tone Kralj*. Kadar so podatki v več jezikih navedeni v kolofonu, na ovoju ali začetnih straneh, lahko zapišemo vrsto odgovornosti samo v jeziku naslova oziroma publikacije.

Kadar je avtor besedila tudi avtor ilustracij, fotografij ipd., v navedbi odgovornosti navedemo vse funkcije, dodamo ustrezne manjkajoče izraze v oglatih oklepajih (vedno v jeziku publikacije) in ime avtorja navedemo le enkrat (npr. *[napisala in ilustrirala] Irena Kovač* ali *[[besedilo in] ilustracije Zlata Kranjec]*) ipd.

Kadar se na naslovni strani avtorjevo ime pojavlja samo kot del naslova ali del dodatka k naslovu, ga v območju odgovornosti ne navajamo, čeprav se ime pojavi v kolofonu ali na ovoju (npr. *Poezije dr. Franceta Prešerna*). V območju odgovornosti ime navedemo le v primeru, ko se ponovi na naslovni strani publikacije.

Kadar v območju odgovornosti navedemo urednika publikacije, glavnega oziroma odgovornega urednika ali uredniškega odbora ne navajamo.

Ime izdajatelja kot odgovornost navedemo samo takrat, kadar se pojavlja na naslovni strani (ali v primeru, ko je podatek o izdajatelju edini podatek o odgovornosti), in ni hkrati založnik (v polje 712 ga ne vnašamo).

V polju 200 ne navajamo mentorjev disertacij in diplomskih ter magistrskih del (kot iskalni element jih vnesemo v polje 702; v skladu s potrebami knjižnice jih lahko navedemo v opombi v polju 314). Ne navajamo avtorjev oziroma kustosov razstav (popisujemo samo katalog), organizacijskega odbora (popi-

sujemo zbornik), sponzorjev, lektorjev, recenzentov, strokovnih sodelavcev, tehničnih urednikov ipd. Prav tako ne sodijo v območje odgovornosti navedbe, ki se nanašajo na oblikovanje in videz platnic oziroma ovoja ter ščitnega ovitka (oblikovalci, avtorji fotografij ali ilustracij).

Kadar primarni avtor (do tri osebe ali korporacije) ni naveden v predpisanem viru podatkov (na naslovni strani), ga v podpolju 200f navedemo v oglatem oklepaju, za naslov pa izdelamo dodatni vpis (indikator "1"). V opombi v polju 300 pojasnimo, kje v publikaciji je naveden podatek o avtorju. (V opombi ne navajamo vira podatkov za sekundarne avtorje, razen kadar je podatek samo v CIP-u.)

Več del istega avtorja

Kadar publikacija vsebuje dve deli ali več del istega avtorja in nima zbirnega naslova, vsak naslov vnesemo v svoje podpolje 200a (npr. **200\$a** *Grivarjevi otroci* **200\$a** *Pastirci* **200\$f** *France Bevk*). Naslove posameznih del navajamo glede na grafični poudarek ali zaporedje na naslovni strani ali v predpisanem viru podatkov.

Kadar publikacija vsebuje dve deli ali več del istega avtorja in ima zbirni naslov, v podpolju 200a navedemo zbirni naslov, naslove posameznih del pa zabeležimo v opombi o vsebini v polju 327 (npr. **200\$a** *Tri drame* **200\$f** *Mirko Zupančič* **327\$a** *Elektrino maščevanje* **327\$a** *Čarobnice* **327a** *Potovalci*).

Več del več avtorjev

Kadar publikacija vsebuje dve deli dveh avtorjev (ali več del več avtorjev) in nima zbirnega naslova, naslov dela drugega avtorja (oziroma ostalih avtorjev) vnesemo v podpolje 200c. Naslovu sledi navedba pripadajoče odgovornosti (npr. **200a** *Linearna algebra* **200\$f** *Jože Grasselli* **200\$c** *Linerano programiranje* **200\$f** *Alojzij Vadnal*).

Kadar publikacija vsebuje dve deli dveh avtorjev (ali več del več avtorjev) in ima zbirni naslov, v polju 200a navedemo zbirni naslov (stvarna značnica, vrednost indikatorja je "1"), naslove in avtorje posameznih del pa zabeležimo v opombi o vsebini v polju 327 (npr. **200\$a Kolumba vesolja 327a Pot v vesolje / Jurij Gagarin. 700000 kilometrov v vesolju / German Titov).**

Publikacije sestankov

Poimenovani sestanki

Sestanek je poimenovan, če je beseda ali besedna zveza, ki na splošno poimenuje zvrst priložnostne skupine, slovnično povezana:

- 1) s temo (npr. *Dnevi poezije in vina*),
- 2) s podatkom, kdo se je sestal (npr. *Posvetovanje slovenskih geotehnikov*) ali
- 3) z imenom osebe, po kateri se sestanek imenuje (npr. *Baragov simpozij*).

Ime sestanka vedno pišemo z veliko začetnico.

V bibliografskem zapisu se ime sestanka lahko pojavlja kot naslov (npr. **200\$a Razprave drugega posvetovanja slovenskih geotehnikov ...**). Kadar je naslov pomenski (značilen), je v polju 200 vrednost indikatorja "1" (obvezen dodatni vpis), kadar pa je prva beseda v naslovu generični izraz (npr. *Zbornik referatov, Proceedings* ipd.), je vrednost indikatorja "0" (dodatni vpis ni potreben). Ime sestanka se lahko pojavlja tudi kot dodatek k naslovu (**200\$a III. Trubarjev zbornik 200\$e prispevki z Mednarodnega znanstvenega simpozija Reformacija na Slovenskem**) ali kot navedba odgovornosti (npr. **200\$a Programska prenova naše osnovne in srednje šole 200\$e zbornik prispevkov 200\$f Kongres pedagoških delavcev Slovenije ...**).

Kraj in datum sestanka zapišemo za imenom sestanka, podatke ločimo z vejico (ne glede na to, ali se ime sestan-

ka pojavlja v naslovu, dodatku k naslovu ali v odgovornosti), npr. *Kongres pedagoških delavcev Slovenije, Portorož, 13. do 15. marca 1997*. Ustanove, kjer se je odvijal sestanek, ne navajamo (razen v primeru, ko je ime sestanka v naslovu).

Kadar se ime sestanka ne pojavlja v predpisanem viru podatkov (ampak v kolofonu, na ovoju ali začetnih straneh), ga navedemo v oglatem oklepaju. Kadar se ime sestanka pojavlja v predpisanem viru podatkov, kraj in datum sestanka pa sta navedena v drugem viru podatkov, ju zapišemo v oglatem oklepaju. Kadar je podatek o kraju in datumu sestanka naveden v predgovoru ipd. ali pa ga najdemo zunaj same publikacije, ga navedemo v opombi v polju 300.

Kadar ime sestanka ni navedeno v viru podatkov, ampak se pojavlja le med besedilom (npr. v uvodu ali predgovoru), ga ne navedemo v polju 200, ampak podatek citiramo v opombi v polju 300 (npr. *"... 3. posvetovanja o bančništvu, ki ga je 10. februarja 2001 v Ljubljani organizirala Zveza ekonomistov Slovenije."* --> *uvod*). V takem primeru imena sestanka ne vnesemo v polje 710 kot korporativno značnico, ampak v polje 712, glavni vpis pa izdelamo pod stvarno značnico (vrednost indikatorja v polju 200 je "1").

Kadar je v publikaciji naveden tudi organizator sestanka, ga navedemo v polju 200f oziroma 200g in ga v obliki iskalnega elementa vnesemo tudi v polje 712.

Sestanki brez imena

Za sestanke in prireditve pravimo, da so brez imena, kadar jih označuje le beseda ali besedna zveza, ki s splošnim izrazom poimenuje zvrst priložnostne skupine, dodana sta lahko še ime kraja, kjer se je skupina zbrala, in datum srečanja (npr. *Mednarodni simpozij v Ljubljani, 13.-14. maja 2004* ali *Zbornik referatov, Celje, 2.-4. april 2000* ipd.). Podatek zapišemo

kot naslov v podpolje 200a oziroma kot dodatek k naslovu v podpolje 200e (kadar ima publikacija svoj naslov). Kadar sestanek ni poimenovan, bibliografski zapis nima korporativne značilnosti.

Katalogi

Kadar ima razstavni katalog svoj naslov, ga vnesemo v podpolje 200a, ime umetnika vnesemo kot odgovornost v podpolje 200f. Kadar pa katalog nima svojega naslova, kot naslov navedemo ime umetnika (v tem primeru imena ne ponovimo v navedbi odgovornosti).

Polje 205 Izdaja

Izraz za izdajo zapišemo vedno v jeziku publikacije in ga krajšamo. Vrstilni številnik pišemo s številko in ga navedemo v skladu s slovnico jezika (npr. *1. izd., 1st ed., 1. Aufl., 1a ed.* itn.). Izrazov za (po)natise in ostalih besed (npr. *dopolnjena, razširjena, popravljena* izdaja) ne krajšamo. Če so izrazi krajšani v publikaciji (npr. *2., popr. izd.*), jih tako prepišemo.

Izraz "First published" (prvič objavljeno) ni podatek o izdaji in ga ne navajamo.

Podatek o izdaji navedemo v podpolju 205a (npr. *2. izd. ali 3. natis*), dodatno navedbo izdaje zapišemo v podpolju 205b (npr. **205\$a 2. izd. 205\$b 4. natis**). Kadar je dodatna navedba izdaje jezikovno povezana z navedbo izdaje, jo tako tudi prepišemo (npr. **205\$a 2. ponatis 12. slovenske izd.**).

Polje 210 Založništvo, distribucija

V podpolju 210a navedemo kraj izida, v podpolju 210c ime založnika in/ali distributerja, v podpolju 210d leto izida, v podpolju 210e kraj tiska in v podpolju 210g ime tiskarja.

Podpolje 210

Navedba (navedbe) kraja izida v podpolju (podpoljih) 210a se mora(jo) ujemati s kodo (kodami) v podpolju (podpoljih) 102a.

Kraj izida prepišemo v taki obliki in sklonu, kot je naveden v publikaciji (npr. *Celje, V Ljubljani*).

Kadar v publikaciji kraj izida ni pravi, v oglatem oklepaju za kratico i. e. dodamo pravi kraj (npr. *Ljubljana [i. e. Mengeš]*).

Kadar ima založba sedež v več krajih, vsak kraj vnesemo v ponovljivo podpolje 210a. Če so kraji več kot trije, navedemo prvega in v oglatem oklepaju dodamo kratico etc. (npr. *Ljubljana [etc.]*).

Če je zaradi razlikovanja med več kraji z enakim imenom potrebno, imenu kraju lahko dodamo ime pokrajine ali države. Dodatno pojasnilo zapišemo v okroglem oklepaju (oz. v oglatem oklepaju, če ga dodamo sami) in v obliki, ki je navedena na publikaciji (npr. *Cambridge (Mass.)*).

Kadar je kraj na naslovni strani oziroma v predpisanem viru podatkov naveden v več jezikih, lahko vzporedno obliko navedemo za enačajem in presledkom v ponovljenem podpolju 210a (npr. **210\$a Celovec 210\$a = Klagenfurt**).

Kadar kraj izida ni naveden v publikaciji in ga lahko ugotovimo, ga navedemo v oglatem oklepaju (npr. *[Celje]*). Če ne moremo ugotoviti natančnega kraja izida, lahko v oglatem oklepaju navedemo širše geografsko območje (npr. *[Argentina]*). Če tudi to ni možno, v oglatem oklepaju navedemo kratico s. l. (*[S. l.]*).

Podpolje 210c

Ime založnika sledi navedbi kraja, v katerem ima sedež. Prednost ima oblika z naslovne strani. Ime založnika navedemo v imenovalniku. Generične izraze za založbo

izpuščamo (npr. Verlag, Publishers, Casa Editrice), razen če so slovnično vezani z imenom; prav tako izpuščamo kratice za pravni status založbe (npr. Inc, d.d., GmbH, Ltd.).

Kadar je na koncu imena založnika naveden kraj, v katerem ima založnik sedež, kraj zapišemo v podpolju 210a, v imenu založnika v podpolju 210c ga ne ponavljamo (npr. **210ša Rovte 210šc Osnovna šola**). Kadar pa je ime kraja slovnično povezano z imenom založnika, kraj založbe v podpolju 210c navedemo (npr. *Ljubljanske mlekarnе, Oxford University Press*).

Osebnostno ime individualnega založnika (ustanovitelja/lastnika založbe) ali samozaložnika navedemo s kratico imena in priimkom (npr. *K. Page*). Kratice imena ne opremimo z znaki NSB/NSE (≠). Individualni založnik je tudi avtor disertacije, diplomske ali magistrske naloge. Kadar je ob imenu samozaložnika naveden izraz "samozaložba", ga prepisemo v skrajšani obliki (npr. *samozal. D. Kunaver*). Okrajšavo v oglatem oklepaju dodamo tudi, če je na publikaciji ni (npr. *[samozal.] J. Volarič*). Kadar je na publikaciji naveden samo podatek, da je publikacija izšla v samozaložbi, v podpolju 210c navedemo podatek *samozal.* (brez imena avtorja).

Navajamo največ tri založnike. Kadar jih je več, navedemo samo prvega založnika in v oglatem oklepaju dodamo kratiko etc. (npr. *DZS [etc.]*).

Kadar je založnik na naslovni strani oziroma v predpisanem viru podatkov naveden v več jezikih, lahko vzporedno obliko navedemo za enačajem in presledkom v ponovljenem podpolju 210c (npr. **210šc Mohorjeva 210šc = Hermagoras**).

Kadar je v publikaciji navedenih več založnikov, ki imajo sedež v različnih krajih, ime založnika navedemo za

krajem, v katerem ima sedež (npr. **210a Ljubljana 210c Mladinska knjiga 210a Maribor 210c Obzorja**).

Kadar je v publikaciji naveden samo izdajatelj (pogosto sta funkciji izdajatelja in založnika združeni), ime izdajatelja kot založnika vnesemo v podpolje 210c.

Kadar založnik ni naveden v publikaciji in ga lahko ugotovimo, ga navedemo v oglatem oklepaju (npr. *[Zveza ekonomistov Slovenije]*). Če to ni možno, v oglatem oklepaju navedemo kratiko s. n. (*[s. n.]*).

Podpolje 210d

Navedba leta izida v podpolju 210d se mora ujemati z letnico oziroma letnicama in kodo za oznako leta izida v podpoljih 100bcd.

Kadar sta poleg letnice izida navedena tudi dan in/ali mesec, ju ne prepisemo, razen kadar je podatek potreben za razločevanje med izidoma enake publikacije v istem koledarskem letu.

Kadar ugotovimo, da je v publikaciji navedeno leto nepravilno, ga prepisemo, v oglatem oklepaju pa dodamo popravek (npr. *2003 [i. e. 2004]*). Kadar je v publikaciji več letnic, za leto izida določimo najkasnejšo letnico. Vedno prepisemo letnico z naslovne strani, ki ji za pojasnilom *[i. e.]* po potrebi dodamo pravilno letnico, ki jo prepisemo iz kolofona ali začetnih strani (npr. *2000 [i. e.] 2001*), z ovoja (npr. *2001 [i. e. 2002]*) ali ugotovimo kako drugače (npr. *1999 [i. e. 2000]*).

Kadar je v publikaciji lomljena letnica (npr. *1999/2000*), moramo ugotoviti pravilno letnico (navedemo lahko samo eno letnico).

Kadar v publikaciji ni podatka o letu izida/distribucije, namesto tega navedemo leto tiska (brez pojasnila). Kadar ne poznamo leta tiska, navedemo leto copyrighta s pojasnilom (npr. *cop.*

2003). Kadar se leto copyrighta bistveno razlikuje od leta izida, lahko navedemo obe letnici (npr. 2005, *cop. 1984*). Kadar razlika med letnicama ni bistvena (npr. leto copyrighta 2003, izid publikacije 2005), navedemo samo leto izida.

Kadar v publikaciji leto izida ni navedeno, določimo približen čas izida in letnico zapišemo v oglatem oklepaju ter z ustreznim pojasnilom (npr. [*med 2001 in 2005*] ali [*ca 1984*]). Del letnice, ki ga ne moremo ugotoviti, nadomestimo z vezajem (navedemo le desetletje oziroma stoletje, npr. [*199-*] ali [*19--*]).

Kadar domnevamo, da je publikacija izšla v določenem letu, ne moremo pa se prepričati (npr. zbornik sestanka), v podpolju 210d letnici v oglatem oklepaju dodamo vprašaj (npr. [*2005?*]), v podpolju 100b pa uporabimo kodo "f".

Kadar publikacija izide v več zvezkih in so posamezni zvezki popisani v opombi o vsebini, v podpolju 210d navedemo leto izida prvega in zadnjega zvezka (npr. 2000-2006). Kadar publikacija še ni zaključena ali pa nimamo vseh zvezkov, je letnica v podpolju 210d odprta, kar pomeni, da ji dodamo vezaj (npr. 2006-) ali pa je druga letnica v koničastem oklepaju (npr. 2000- <2002>). Odprta letnica pomeni, da so do sedaj izdani zvezki izšli v enem letu (en zvezek ali več), letnica v koničastem oklepaju pa pomeni, da zadnji zvezek še ni izšel oziroma ga v knjižnici nimamo (v koničastem oklepaju navedemo leto izida zadnjega zvezka, ki ga imamo v knjižnici).

Kadar podatka o letu izida ni v predpisanih virih podatkov (podatek je na ovoju ali pa smo ga ugotovili), ga navedemo v oglatem oklepaju. V podpolju 100b je koda "d" (in ne "f", saj ne gre za negotovo leto izida).

Podpolji 210g in 210e

Podatke o tisku navajamo pri sloveniki (kriterij nacionalne bibliografije), sicer pa le, kadar nimamo popolnih podatkov o založništvu ter pri samozaložnikih. Podatke o tisku navajamo, kadar so navedeni v publikaciji oziroma kadar jih lahko ugotovimo. Kadar v publikaciji ni niti imena založnika niti imena tiskarja, je v polju 210 samo podatek o letu izida (npr.

210ša [*S. l. 210šc s. n.*] **210šd** 2000
210še [*s. l. 210šg s. n.*] ali
210ša [*S. l. 210šc s. n. 210šd 2002?*]
210še [*s. l. 210šg s. n.*].

Kraj tiska navedemo v podpolju 210g, ime tiskarja pa v podpolju 210e. Kadar je ime tiskarne sestavljeno iz izraza "tiskarna" in imena kraja, izraza "tiskarna" ne izpuščamo (npr. [*Ljubljana*] : *Tiskarna Ljubljana*).

Kadar se tiskarna imenuje po posamezniku, uporabimo navednice (tudi kadar jih na publikaciji ni), npr. "*Tone Tomšič*".

Polje 215 Fizični opis

V podpolju 215a navedemo posebno oznako gradiva in obseg, v podpolju 215c druge fizične podrobnosti, v podpolju 215d mere in v podpolju 215e spremno gradivo (neuvezane priloge). Zaradi pravilnega izpisa mora biti zaporedje podpolj abecedno – 200acde.

Podatki v podpoljih 215a in 215c se morajo ujemati s kodami v podpolju (podpoljih) 105a.

Podpolje 215a

Zapišemo številko zadnje oštevilčene strani (oziroma lista) ter dodamo ustrezno okrajšavo (npr. *98 f.* ali *231 str.*). Kadar strani v publikaciji niso oštevilčene, jih preštejemo in število navedemo v oglatem oklepaju. Oglati oklepaj zaključimo

za številko, kratica "str." je izven oklepaja (npr. [98] str.).

Skupno število strani ali listov prilog, ki niso vključene v glavno številčenje (uvezane priloge), navedemo za osnovno paginacijo z vmesno vejico (npr. *XII, 184 str., 24 str. pril.*), podatki morajo biti usklajeni s kodo v podpolju 105a (koda "f"). Kadar priloge niso oštevilčene, jih preštejemo in njihovo število navedemo v oglatem oklepaju (npr. *295 str., [8] f. barvnih pril.*). Kadar so priloge v obliki zganjenih listov, uporabimo izraz *zganj. pril.* (npr. *[4] zganj. pril.*).

Pri monografskih publikacijah v več zvezkih, ki nimajo svojega naslova (in jih ne navajamo v opombi o vsebini v polju 327), navedemo ustrezno posebno oznako gradiva in pred njo arabsko številko, ki označuje število kosov (npr. 2 zv.), strani pa navedemo v okroglem oklepaju (npr. 2 zv. *(398 str.)*). Med številčenjem posameznih zvezkov je vedno pripeto podpičje (npr. 2 zv. *(VI, 276; XII, 312 str.)*).

Kadar publikacija izide v več zvezkih in so posamezni zvezki popisani v opombi o vsebini v polju 327, v podpolju 215a navedemo število posameznih zvezkov (obseg navedemo pri posameznih zvezkih v polju 327). Kadar je publikacija zaključena in imamo v knjižnici vse zvezke, navedemo najprej število zvezkov in nato okrajšano oznako zv. (npr. 7 zv.). Kadar publikacija še ni zaključena ali pa nimamo vseh zvezkov, število zvezkov navedemo v koničastem oklepaju (npr. Zv. <1-> ali Zv. <1-3, 4, 6>).

Podpolje 215c

V podpolju 215c navajamo ilustracije, fotografije, grafične prikaze, zemljevide, načrte, tabele, note ipd., ki so dodatek k osnovni vsebini publikacije. Uporabimo najustreznejši izraz in ga okrajšamo (npr. *fotogr.*). Navedemo lahko več vrst ilustracij oziroma dodatkov (npr. **215\$c**

graf. prikazi., zvd. ali 215\$c ilustr., tabele). Izraz "ilustracije" je najširši in ga lahko uporabimo namesto ostalih izrazov.

Kadar je na štetih straneh avtorjeva slika, v podpolju 215c navedemo izraz *avtorj. sl.* Kadar je avtorjeva slika na uvezani prilogi, podatek navedemo v podpolju 215a (npr. *193 str., [1] f. pril. z avtorj. sl.*).

Podpolje 215d

V podpolju 215d navajamo višino hrbtna v cm, zaokroženo navzgor. Pri navajanju dimenzij navajamo višino in širino v primeru, ko širina presega višino (npr. *25 x 28 cm*). Pri navajanju mer prečnega formata uporabimo mali "x". Kvadratna oblika publikacije (višina in širina sta enaki) ni prečni format in navedemo samo višino.

Podpolje 215e

Neuvezane priloge oziroma spremno gradivo, ki nima samostojnega naslova, popišemo v podpolju 215e (npr. *1 CD ali priročnik (205 str. ; 15 cm)*).

(Kadar ima spremno gradivo svoj naslov in kadar se podatki na spremnem gradivu razlikujejo od podatkov na osnovni publikaciji, ga popišemo v polju 421.)

Polje 225 Knjižna zbirka

V podpolju 225a navedemo stvarni naslov zbirke, v podpolju 225d vzporedni naslov zbirke, v podpolju 225e dodatek k naslovu zbirke, v podpolju 225f odgovornost za zbirko, v podpolju 225x ISSN zbirke in v podpolju 225v številčenje v okviru zbirke.

Vrednost indikatorja v polju 225 je vedno "1".

Kadar se na publikaciji pojavlja polno ime zbirke in njen akronim, eno od oblik izberemo za ime zbirke (podpolje 225a),

drugo pa za dodatek k naslovu zbirke (podpolje 225e).

Generične izraze za zbirke, podzbirke (če niso slovnično vezani z imenom) opremimo z NSB/NSE znaki (npr. *≠Zbirka ≠XX. Stoletje*, vendar *Zbirka otroške in mladinske literature*).

Naziv fakultete ni podatek o zbirki in ga ne navajamo v podpolju 225a (pri diplomskih in magistrskih delih ter disertacijah).

Kadar je naslov zbirke generični izraz ali pa zbirke z istim naslovom izdajajo različni založniki, v navedbi odgovornosti za naslovom zbirke (podpolje 225a) v podpolju 225f navedemo izdajatelja oziroma založnika. Urednika zbirke ne navajamo.

Kadar ima zbirka ISSN, ga navajamo v podpolju 225x pred navedbo številčenja v podpolju 225v.

Oznako zvezka v podpolju 225v pišemo z malo začetnico oziroma v skladu s slovničnimi pravili jezika publikacije ter jo opremimo z znaki za izključitev razvrščanja. Številčenje vedno navedemo z arabsko številko. Izraz za zvezek, številko itn. navedemo pred številčno oznako in ga ustrezno krajšamo (npr. *≠zv. ≠3* ali *≠Bd. ≠5*). Kadar navajamo štetje več zvezkov, vse navedbe vnesemo v eno podpolje 225v, med njimi je pripeto podpičje (npr. *≠knj. ≠31; 32*).

Kot številčenje v zbirki ne upoštevamo založniškega štetja (običajno ga prepoznamo zaradi visokih števil).

BLOK 3XX

Opombe pišemo v slovenščini, izjema so le navedki. Na koncu opombe ne pišemo pike.

Pri navajanju obsega dodatka k vsebini (npr. predgovori, spremne besede, bibliografije) uporabljamo oglati oklepaj pri navedbi strani, ki niso vključene v obseg publikacije v podpolju 215a (npr.

Spremna beseda / Janez Čuk: str. 210-214) (publikacija ima 213 strani)). Kadar stran ni oštevilčena, je pa vključena v navedbi obsega publikacije v podpolju 215a, oglatega oklepaja ne uporabljamo (npr. *Bibliografija: str. 6*).

Kadar strani v publikaciji niso štete (v podpolju 215a je navedba strani v oglatem oklepaju), pri navajanju strani dodatka k vsebini ne uporabljamo oglatih oklepajev (npr. **215\$a** [78 str.] **300a** *O avtorju: str. 76-78*).

Polje 300 Splošna opomba

Kadar je v publikaciji naveden izvirni naslov, je opomba o prevodu dela obvezna (podatek vnesemo tudi v polje 500), uporabljamo uvodno frazo *Prevod dela*. Če podatka o izvirnem naslovu ni v publikaciji, ampak ga ugotovimo, uporabimo uvodno frazo *Izv. stv. nasl.*

V opombi o prevodu dela navedemo naslov izvirnika, dodatek k naslovu izvirnika pa navedemo samo v primeru, kadar ni preveden ali pa se bistveno razlikuje od izvirnega dodatka k naslovu.

Kadar publikacija ni prevedena iz izvirnika, naslov posrednega besedila in izvirnika navajamo v eni opombi (*Prevedeno po: ...; izv. stv. nasl.: ...*), pred podpičjem ni presledka.

V opombi navedemo variante naslove za ustrezno uvodno frazo (*Nasl. na ov: ...* ali *Hrbtni nasl: ...* ali *Naslov v kolofonu: ... ipd.*), kot iskalni element jih vnesemo v ustrezno polje v bloku 5XX.

Kadar v publikaciji ni notranje naslovne strani in kot nadomestilo upoštevamo ovoj, je dogovorjena opomba *Ov. nasl.* (uvodno frazo *Nasl. na ov.* uporabimo, kadar se naslov na ovoju razlikuje od naslova na notranji naslovni strani, ki je glavni vir podatkov).

Kadar dodatka k naslovu ne najdemo v predpisanem viru podatkov, ga v podpolju 200e navedemo v oglatem oklepaju, v

opombi v polju 300 pa pojasnimo, kje je naveden v publikaciji (*Dodatek k nasl. na ov. / na hrbtu nasl. str. / v kolofonu*). Pravilo velja tudi za stvarni naslov in podrejeni naslov.

Kadar se dodatek k naslovu na ovoju (ali v drugem viru podatkov) razlikuje od dodatka k naslovu v predpisanem viru podatkov, ga za ustrezno uvodno frazo prepišemo v opombi (npr. *Dodatek k nasl. na ov.:*). Lahko ga navedemo kot iskalni element v polje 540.

Kadar se ime primarnega avtorja (oseba ali korporacija) ne pojavlja v predpisanem viru podatkov in ga v podpolju 200f navedemo v oglatem oklepaju, v opombi v polju 300 pojasnimo, kje je ime navedeno (npr. *Avtor naveden na ov.* ali *Korporativni avtor naveden na hrbtu nasl. str.*).

Kadar v poljih 200 in 205 (1. in 2. območje v ISBD) navedemo podatke iz CIP-a, moramo vir pojasniti v opombi (npr. *Prevajalec naveden v CIP-u* ali *Podatek o izd. naveden v CIP-u*).

Kadar publikacija vsebuje besedilo v različnih jezikih, podatek navedemo kot splošno opombo. Kadar publikacija vsebuje besedilo le v enem jeziku, opombe o jeziku besedila ne navajamo. Pri navajanju jezika besedila uporabljamo dogovorjene okrajšave (npr. *Slov. besedilo in prevod v angl.* ali *Vzpor. slov. besedilo in prevod v nem.* ali *Vzpor. slov. in it. besedilo* ali *Prispevki v slov., angl. ali franc.*). Navedba jezika besedila se mora ujemati s kodo (kodami) v podpolju (podpoljih) 101a.

Pri navajanju števila izvodov tisočice ločimo s piko (npr. *1.500 izv.*).

Dodatke k vsebini, kot so predgovori, spremne besede itn., navajamo v polju 300 po naslednji shemi: Naslov / navedba odgovornosti: str. xx-yy. Opombo o dodatkih k vsebini navajamo samo v zapisih za sloveniko, in sicer za publikacije

z avtorsko značnico (kadar dodatka k vsebini ni napisal avtor, ampak nekdo drug). V opombi podatke citiramo v dogovorjeni obliki. Citirano besedilo je v navednicah, kadar ne navajamo celega stavka, uporabljamo 3 pike, za citatom pa za dvema vezajema in puščico navedemo vir (npr. "... 3. posvetovanja o bančništvu, ki ga je 10. februarja 2001 v Ljubljani organizirala Zveza ekonomistov Slovenije." --> str. 5).

V polju 300 navajamo tudi vrsto nelatinične pisave (npr. *Cir.*), navedba se mora ujemati s kodami v podpoljih 100g in 100l. V opombi navedemo tudi besedilo v gotici (*Got.*), ker pa v tem primeru ne gre za modificirani zapis, kode v podpolju 100g ne navedemo.

Polje 314 Opomba o intelektualni odgovornosti

Avtorje, ki niso navedeni v predpisanih virih, in avtorje, ki jih v skladu s katalogizacijskimi pravili ne navajamo v območju odgovornosti, lahko navedemo v opombi v polju 314 (npr. mentorji disertacij, diplomskih ali magistrskih del).

Polje 320 Opomba o bibliografijah, kazalih in povzetkih

Literaturo navajamo s predpisanim izrazom *Bibliografija*, navedemo tudi podatek o mestu in/ali obsegu v publikaciji (npr. *Bibliografija: str. 120-130* ali *Bibliografija pri posameznih poglavjih*). Če je izraz iz publikacije natančnejši, ga lahko citiramo (npr. *Selected bibliography: str. 215-231*). Pri navajanju strani je med obema številčkama vezaj, torej ni presledka.

Za vse vrste kazal (imensko, stvarno itn.) uporabljamo generični izraz *kazalo* brez navedbe strani (*Kazalo, Kazali, Kaza/a*). Kazal vsebine ne navajamo. Podatek o kazalu kodiramo v podpolju 105e.

Povzetek navajamo po predlogi brez navedbe strani. Če ima povzetek svoj naslov, ga prepisemo. Povzetek navedemo tudi v primeru, kadar je v jeziku publikacije. Med navedbami povzetkov v različnih jezikih je presledek, podpičje, presledek (;) (npr. *Povzetek ; Summary ; Zusammenfassung*). Jezik povzetka kodiramo v podpolju 101d.

Pri zbornikih (npr. kongresno gradivo) podatke o povzetkih in bibliografijah združimo v eno opombo (npr. *Bibliografija in summary pri nekaterih prispevkih*). Izraz bibliografija zapišemo v ednini. Za povzetek uporabimo izraz s predloge, kadar pa uporabimo izraz v slovenščini, moramo navesti jezik povzetka (*Bibliografija pri vseh, povzetek v angl. pri večini prispevkov*).

Polje 324 Opomba o izvirniku

Pri faksimiliranih izdajah, posebnih odtisih ipd. v polje 324 vnašamo opombo o izvirniku – kraj, ime založnika in leto izvirne izdaje (npr. *Izv. izd.: V Ljubljani : J. Bláznik, 1847*).

Polje 327 Opomba o vsebini

Kadar navedemo celotno vsebino publikacije, je vrednost prvega indikatorja "1", pri navedbi dela vsebine pa je vrednost prvega indikatorja "0".

Podpolje 3270

V podpolju 3270 v uvodni frazi pojasnimo, ali smo popisali celotno vsebino publikacije (*Vsebina*) ali le del vsebine (*Iz vsebine*). Kadar je vsebina publikacije navedena v predpisanem viru podatkov, je uvodna fraza *Vsebina na nasl. str.* Kadar publikacija vsebuje t.i. prikrito delo (podatka o njem ni v predpisanem viru), je uvodna fraza *Vsebuje tudi*.

Kadar je del publikacije natisnjen v obratni smeri, je uvodna fraza *Vsebuje tudi besedilo, tiskano v obratni smeri*

oziroma *Vsebuje tudi prevod, tiskan v obratni smeri*.

Kadar publikacija izide v več zvezkih, v podpolju 327 v uvodni frazi pojasnimo, ali imamo v knjižnici vse posamezne zvezke (*Vsebina*) ali pa le prvega oziroma le nekaj zvezkov (*Dosedanja vsebina*). Kadar popišemo vse zvezke, je vrednost indikatorjev "11", če pa nimamo vseh zvezkov oziroma še niso izšli, pa je vrednost indikatorjev "01". Drugi indikator "1" pomeni, da se podatki za posamezne zvezke izpišejo v novi vrstici.

Za navedbo uvodne fraze brez presledka zapišemo dvopičje (dvopičje v tem primeru ni ločilo, ki uvaja element območja ISBD, zato ga pišemo ročno).

Podpolje 327a

V podpolju 327a ne uporabljamo znakov za izključitev razvrščanja ($\neq$), saj podpolje ni indeksirano.

Kadar navajamo vsebino publikacije, ki vsebuje več del več primarnih avtorjev (v polju 200 je zbirni naslov), posamezne naslove in pripadajoče odgovornosti navedemo v enem podpolju 327a. Kadar navajamo vsebino publikacije, ki vsebuje več del enega primarnega avtorja, vsak naslov navedemo v svojem podpolju 327a.

Kadar v polju 327 navajamo naslove posameznih del iz publikacije, jih kot iskalni element vnesemo v polje 423.

Kadar publikacija izide v več zvezkih in posamezni zvezki nimajo svojega naslova ali pa se nam naslov ne zdi dovolj pomemben za samostojen zapis, posamezne zvezke popišemo v opombi o vsebini v polju 327 (kadar naslovi posameznih zvezkov izražajo določeno zaporedje (abecedno zaporedje, časovno obdobje), npr. leksikoni, enciklopedije ipd).

Polje 328 Opomba o disertaciji

V zapisih za disertacije in diplomska ter magistrska dela v opombi navedemo ustanovo, ki je podelila naslov; izraza "univerza" in "fakulteta" krajšamo (npr. *Univ. Ljubljana, Fak. za šport*). Kadar je podatek o diplomskem ali magistrskem delu oziroma o disertaciji naveden na naslovni strani (podpolje 200e), podatka ne ponavljamo v polju 328. Kadar pa v polju 200 ni pojasnila, da gre za diplomsko ali magistrsko delo oziroma disertacijo, ga navedemo na začetku opombe (npr. *Dipl. delo, Univ. Ljubljana, Filozofska fak.*).

V polju 328 ne navajamo mentorjev disertacij in diplomskih ter magistrskih del (lahko jih navedemo v polju 314).

BLOK 4XX

Pri obdelavi monografskih publikacij uporabljamo povezovalni polji 421 in 423. Obe polji sta vgradni, kar pomeni, da preko podpolja \$1 vgrajujemo polja COMARC-a. Pri vnosu podpolja 4211 oziroma 4231 se nam odpre 5 mest, ki jih je treba zapolniti z oznako polja in pripadajočimi vrednostmi indikatorjev. Te vrednosti izpolnjujemo enako kot sicer v osnovnem formatu. Npr. v polju 200 je samo prvi indikator, njegova vrednost je lahko "0" ali "1", drugega indikatorja ni, zato vtiskamo presledek (421\$1 2000_).

Polje 421 Priloge

Polje 421 uporabljamo za popis obširnejšega spremnega gradiva, ki ima svoj naslov. V polje lahko vgradimo vsa polja COMARC-a, ki jih potrebujemo za opis določenega spremnega gradiva (naslov, odgovornosti, letnico, fizični opis itn.) – torej polja iz bloka 2XX in 3XX. Ostalih polj (blok 0XX, 1XX itn.) ne vgrajujemo. Če je spremno gradivo na drugem mediju, vgradimo podpolje 200b, kodo za njegovo fizično obliko pa

vnesemo v lokacijske podatke (99X\$g\o). Polje se izpisuje za dvema pomišljajema pod opombami.

(Kadar spremno gradivo popišemo že v podpolju 215e, polja 421 ne izpolnjujemo.)

Polje 423 Dodana, prikrita in priključena dela

V polje 423 vgrajujemo naslov, ki je v osnovnem opisu naveden v podpolju 200c, in značnice za primarne avtorje, sestanke ali korpracije, ki so v osnovnem opisu navedeni v odgovornosti (pripadajoče podpolje 200f) ali v opombi o vsebini (polje 327). Namen vgrajevanja je indeksiranje po istih predponah in izdelovanje analitičnih dodatnih vpisov (avtor: naslov), kadar je to potrebno. V to polje vgrajujemo samo polja 200, 500, 503, 7XX. Z indikatorjem označimo, ali želimo izpis analitičnih dodatnih vpisov.

Kadar vgrajujemo več del istega avtorja (naslovi posameznih delov so navedeni v polju 327), pri polju 200 samo ponavljamo podpolje \$a (npr. 423\$1 2000# \$a *Elekrino maščevanje* \$a *Čarobnice* \$a *Potovalci* \$1 700#1\$a *Zupančič* \$b *Mirko* \$4 070). Če vgrajujemo dela različnih avtorjev, ponavljamo polja 423 (kolikor avtorjev, toliko polj 423).

Kadar več del istega avtorja navedemo v polju 200 (ponovljena podpolja 200a), posameznih naslovov ne vnašamo v polje 423 (analitični vpis se izdela avtomatsko).

Polje 500 vgrajujemo za povezovanje konvencionalnega oz. enotnega naslova z naslovom na publikaciji (423\$1 2000# \$a *Naslov dela* \$1 50000 \$a *Enotni naslov* \$1 700#1\$a *Priimek* \$b *Ime* \$4 070).

BLOK 5XX

V blok 5XX vgrajujemo različice naslovov, ki se pojavljajo na publikaciji, pa jih nismo izbrali za stvarni naslov. Poleg tega, da jih navedemo v opombi v polju 300, jih zaradi indeksiranja vnesemo še v ustrezno polje v bloku 5XX (npr. variantni naslov na ovoju v polje 512, variantni naslov na hrbtu knjige v polje 516 itn.). Z indikatorjem označimo, ali želimo dodatni vpis na ta naslov (pri avtorskih delih je indikator praviloma "0"). Začetne določne in nedoločne člene naslovov (zaradi razvrščanja in iskanja) opremimo z NBS/NSE znaki.

Polje 500 Enotni naslov

Polje 500 uporabljamo za vnos enotnih (konvencionalnih) naslovov pri klasičnih anonimnih delih (npr. *Biblia* ali *Nibelungenlied*), zaradi obveznega dodatnega vpisa je vrednost prvega indikatorja "1".

Zaradi povezovanja prevodov z izvirnimi deli uporabljamo polje 500 tudi za vnos izvirnih naslovov. V podpolje 500m vnesemo jezik publikacije, se pravi jezik prevoda (npr. **500\$a** *Elephants can remember* **500\$m** *slovenski jezik*). Ker v takem primeru ne potrebujemo dodatnega vpisa za izvirni naslov, je vrednost prvega indikatorja "0".

Struktura polja 500 je enaka strukturi v polju 200, torej 500\$a\$h\$i (npr. **500 \$a** *À la recherche du temps perdu* **500\$h 7** **500\$i** *#Le #temps retrouvé*).

(Podatek o izvirnem naslovu dela vnesemo tudi v polje 300 (obvezna prva opomba po ISBD).)

Polje 503 Formalna podznačnica

Za zakonske in podzakonske akte političnoteritorialnih enot (npr. *ustava*, *zakoni*, *predpisi* itn.) uporabimo značnico, ki sestoji iz imena političnoteritorialne enote in formalne podznačnice, ki označuje vrsto

zakonskega akta. Formalno podznačnico zapišemo v jeziku katalogizacijske ustanove.

V podpolju 503a oblikujemo formalno podznačnico (npr.: *Zakoni itd.*, *Ustava*), ki se izpisuje za imenom političnoteritorialne enote, vnešene v podpolje 710a (npr. *Slovenija. Zakoni itd.*).

Polje 510 Vzporedni naslov

V polje 510 vnašamo vzporedni naslov v primeru, ko potrebujemo dodatni vpis (vzporedni naslov kot iskalni element je že naveden v podpolju 210d). Polje je izpolnjeno v zapisih s stvarno značnico, v zapisih z avtorsko značnico pa samo v primeru, ko je v polju 200 vrednost indikatorja "1" (kar pomeni, da je za naslov obvezen dodatni vpis).

Vzporednih naslovov, ki se začenjajo s številko, ne vnašamo v polje 510 (naslov z izpisano številko vnesemo v polje 540).

Polje 532 Izpisani naslov

Kadar je na prvem mestu v stvarnem naslovu številka, jo izpišemo z besedo v jeziku publikacije (po ISBD se izpiše nad bibliografskim opisom). Vrednost indikatorjev je vedno "11". Celoten naslov z izpisano številko je priporočljivo vnesti še v polje 540 (iskanje je možno tudi po obliki naslova z izpisano številko).

V polju 532 izpisujemo samo številke (okrajšav, kratic, začetnic ali akronimov ne razrešujemo).

Polje 540 Dodatni naslov, ki ga doda katalogizator

Polje 540 uporabljamo za vnos naslova ali dela naslova, ki je pomemben za iskanje in se razlikuje od stvarnega naslova. V večini primerov ne potrebujemo dodatnega vpisa, zato je vrednost indikatorja običajno "0".

V polje 540 vnašamo tudi naslov sestanka, ki je sicer v korporativni značnici povezan z generičnim izrazom za posvetovanje (kadar je tema sestanka v imenovalniku), npr. **200 0_ \$a Strokovno posvetovanje Nočno in izmensko delo 540 1_ \$a Nočno in izmensko delo.** V tem primeru je vrednost indikatorja "1", ker je obvezen dodatni vpis.

V polju 540 ne navajamo naslova, ki smo ga vnesli kot dodatek k naslovu v podpolje 200e ali kot podrejeni naslov v podpolje 200i (s predpono "ti" iščemo po podpoljih 200acdehi in po poljih za variantne naslove v bloku 5XX).

Polje 540 ni namenjeno vnosu izvirnih naslovov oziroma dodatkov k izvirnemu naslovu.

BLOK 7XX

Polja 70X

Imena avtorjev, navedena v polju 200 oziroma v bloku 3XX, so indeksirana v poljih 700, 701 in 702. V polje 700 vnesemo ime avtorja (avtorska oziroma osebna značnica), v ponovljivo polje 701 alternativne avtorje, v ponovljivo polje 702 pa sekundarne avtorje (prevajalce, urednike, ilustratorje, fotografe, pisce spremne besede ipd.).

Primarni avtorji

Kadar so za delo odgovorni do trije avtorji, ime prvega avtorja vnesemo v polje 700 (avtorska značnica), ime drugega (in tretjega avtorja) vnesemo v polje (oziroma polji) 701. Vrednost prvega indikatorja je "1" (dodatni vpis).

Kadar so za delo odgovorni štirje primarni avtorji (ali več), njihova imena vnesemo v polja 701, za prvega avtorja izdelamo dodatni vpis (vrednost prvega indikatorja je "1"). Vnos imena prvega avtorja v polje 701 je obvezen, vnos imen ostalih

avtorjev je odvisen od potreb posameznih knjižnic (oziroma uporabnikov kataloga). Kadar v poljih 701 navedemo vse avtorje, dobi dodatni vpis samo prvi avtor, v poljih 701 za ostale avtorje je vrednost prvega indikatorja "0".

Sekundarni avtorji

V zapisih za sloveniko v blok 70X obvezno vnesemo imena vseh avtorjev, ki smo jih navedli v bibliografskem opisu (v polju 200 in v bloku 3XX). V zapisih za tuje publikacije sekundarnih avtorjev v bloku 7XX ni potrebno navajati (odločimo se glede na potrebe knjižnice), izjema so tisti avtorji, za katere je v skladu s katalogizacijskim pravilnikom obvezen dodatni vpis (običajno za prvega urednika zbornika).

Vsakemu avtorju v podpolju 70X4 dodamo ustrezno šifro avtorstva. Ob tem naj opozorimo na kodi 010 in 770. Koda 010 (prireditelj) pomeni priredbo za drug medij (npr. priredba povesti za radijsko igro), pri priredbi knjige pa glede na ustreznost uporabimo šifro 070 (avtor) ali 340 (urednik). Koda 770 pomeni pisca spremnega gradiva, za razliko od šifre 080, s katero označujemo pisca spremne (uvodne) besede.

(V zadnji dopolnitvi UNIMARC-a so pomen šifre 010 razširili na vse vrste priredb, zato jo bomo takoj, ko bo pripravljena ustrezna dopolnitev formata COMARC/B, začeli uporabljati tudi za priredbo knjige (npr. skrajšanja izdaja nekega romana)).

V polju 702 je vrednost prvega indikatorja običajno "0", razen v primerih, ko je v skladu s katalogizacijskimi pravili obvezen dodatni vpis.

Dodatni vpis obvezno izdelamo za osebo, ki je del stvarnega naslova pri anonimnih delih, in za prvega urednika zbornika, za katerega izdelamo glavni vpis pod stvarnim naslovom ali pod korporativno

značnico. Za urednika avtorskega dela ne delamo dodatnega vpisa (v podpolje 200g in v polje 702 ga vnesemo le v primeru, ko je naveden v predpisanem viru podatkov, t.j. na naslovni strani).

Kadar je značnica ime umetnika (npr. v zapisu za razstavni katalog), pisca besedila navedemo v polju 702. Kadar je pisec besedila na naslovni strani naveden kot avtor, v podpolju 200f dodamo ustrezno pojasnilo v oglatem oklepaju (npr. *[besedilo] Andrej Kovič*), v polju 702 pa je vrednost prvega indikatorja "1" (dodatni vpis).

Za mentorje disertacij in diplomskih ter magistrskih del ne izdelamo dodatnega vpisa.

Polja 71X

Imena korporacij, navedena v polju 200 oziroma v bloku 3XX, so indeksirana v poljih 710, 711 in 712. V polje 710 vnesemo ime korporacije, ki nosi primarno odgovornost za publikacijo (korporativna značnica), v ponovljivo polje 711 ime korporacije, ki nosi alternativno odgovornost, v ponovljivo polje 712 pa ime korporacije s sekundarno odgovornostjo.

Prvi indikator v poljih 71X označuje, ali je v podpolju 71Xa navedena institucija (korporacija) ali sestanek, vrednost drugega indikatorja pa označuje obliko značnice. Kadar je v podpolju 71Xa navedeno ime korporacije, je vrednost indikatorja vedno 02 (tudi v primeru, ko je v podpolju 71Xb kot podznačnica naveden podatek o sestanku). Vrednost drugega indikatorja je lahko 1 samo v primeru, ko gre za vnos pod imenom političnoteritorialne enote, kar pomeni, da je v podpolju 71Xa vnešeno ime države ali mesta (npr. **710\$ Slovenija** **710\$b Ministrstvo za kulturo** ali **710\$a Slovenija** kot del formalne značnice).

V podpolju 71Xa navedemo uradni naziv organizacije oziroma korporacije, člen na

začetku naziva korporacije izpuščamo (razen kadar ga zahtevajo slovnicihna pravila). Sedež korporacije vnesemo v podpolje 71Xc (in ne v podpolje 71Xe, kamor vnašamo kraj sestanka). Navedbe kraja ne dodajamo imenom mednarodnih organizacij in kadar je ime kraja že slovnicihno vključeno v ime korporacije (npr. *Mariborska knjižnica*). Kadar je ime kraja na koncu imena korporacije, ga zapišemo kot kvalifikator v podpolje 71Xšc in ne kot del imena (npr. **710ša** *Jesenice* **710šb** *Železarna*).

Kadar ima korporacija sedež v več krajih, ne ponavljamo podpolja 71Xc, ampak vse kraje (do 3) vnesemo v eno podpolje 71Xc, med posameznimi navedbami je presledek, poševna črta, presledek (npr. *Ljubljana / Maribor*). Če so kraji več kot trije, navedemo prvega in dodamo kratico "etc". Podpolje 71Xc ponavljamo v primeru, kadar navajamo različne kvalifikatorje, med katerimi se mora izpisati podpičje (npr. **710\$c Slovenija 710\$c mestna občina**).

Navedba kraja kot sedeža korporacije v
podpolju 71Xc oziroma kot kraja sestanka
v podpolju 71Xe mora biti v izvirni obliki.

Ime podrejene korporacije kot podznačnico vnesemo v podpolje 71Xb (npr. sekcija društva, oddelek fakultete, organ političnoteritorialne enote ipd.).

Korporativna značnica (polje 710)

Korporacijo vnesemo v polje 710, kadar je vsebina publikacije prikaz delovanja in organizacije neke institucije oziroma korporacije.

(Kadar gre za analitično bibliografijo oziroma študijo, glavni vpis izdelamo pod primarnim avtorjem oziroma pod stvarno značnico, ime korporacije pa vnesemo v polje 712.)

V polje 710 kot korporativno značnico vnesemo tudi ime sestanka z ustreznimi-kvalifikatorji: v podpolje 710a vnesemo ime sestanka, v podpolje 710d zaporedno

številko sestanka, v podpolje 710f leto sestanka in v podpolje 710e ime kraja, kjer je bil sestanek. Pri zaporedni številki sestanka v podpolju 710d uporabljamo glavni števniki in ne vrstilnega.

(Korporativno značnico izdelamo, kadar:

- 1) ima sestanek ime – izraz za srečanje mora biti v slovnični povezavi s temo ali s podatkom, kdo se je sestal oziroma komu je srečanje posvečeno in
- 2) je sestanek podrejen korporaciji – posvetovanje neke institucije oziroma društva.)

Ime korporacije – sekundarna odgovornost (polje 712)

V polje 712 običajno vnašamo organizatorja sestanka. Imena založnika nikoli ne navajamo (podatek o njem je naveden v podpolju 210c).

Kadar ime sestanka ni navedeno v viru podatkov, ampak se pojavlja le med besedilom (npr. v uvodu ali predgovoru), ga ne navedemo v polju 710 kot korporativno značnico, ampak ga kot iskalni element vnesemo v polje 712.

Variante oblike imena korporacije oziroma sestanka (kazalke)

Kazalke za variantne oblike imena korporacije in sestanka vnašamo v polja 910, 911 in 912. Kazalke izdelamo za vse oblike imena, ki niso bile izbrane za enotno značnico (prevedena oblika imena korporacije ali sestanka, okrajšave, kratice ipd.).

Irena Kavčič
v sodelovanju z Valentino Velkavrh in
Dunjo Kalčič
Narodna in univerzitetna knjižnica

DVOJESTRANSKI OPTIČNI DISK

Na slovenskem tržišču smo koncem lanskega leta zasledili plošče z oznako **DualDisc**. Beseda še nima ustreznega slovenskega prevoda, dejansko je to dvojestranski CD.

V nekaterih splošnih knjižnicah je najnovejši nosilec zapisov že del knjižničnega fonda, zato na kratko opisujemo posebnosti DualDisc-a, osnovne tehnične podatke, ki jih moramo knjižničarji poznati, jih pri strokovni obdelavi ovrednotiti in na primeren način opisati oziroma obdelati tako, da je pregled nad zbirko jasen in iskanje del enostavno.

DualDisc je oblika dvojestranskega optičnega diska, na katerega je mogoče digitalno zapisati zvočne, slikovne in računalniške podatke.

Disk se je pojavil prvič spomladi 2004 v ZDA v testni obliki, uradno na trgu pa v novembru istega leta. Do konca leta 2005 je založniška industrija v ZDA poslala na trg blizu 200 naslovov glasbenih del in do sredine istega leta je bilo prodanih preko 2.000.000 enot DualDisc-ov.

Možne kombinacije pri uporabi DualDisc-a:

- zvočni CD (60 min) in zvočni DVD (4.7 GB)
- zvočni CD (60 min) in video DVD (4.7 GB)
- zvočni CD (60 min) in DVD-ROM (4.7 GB)

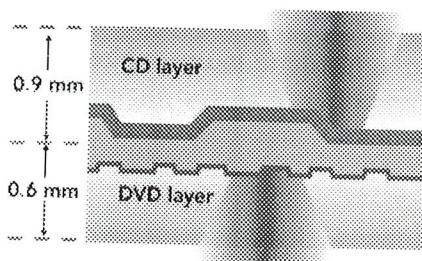
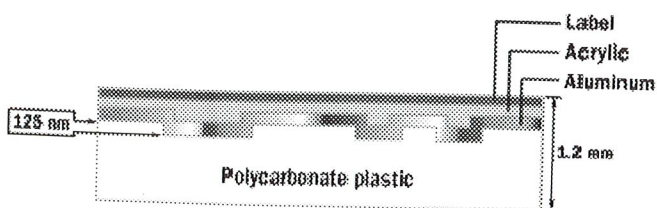
Literatura navaja še naslednje kombinacije:

- CD-ROM (525 MB) in zvočni DVD (4.7 GB)
- CD-ROM (525 MB) in video DVD (4.7 GB)
- CD-ROM (525 MB) in DVD-ROM (4.7 GB)

Če se osredotočimo na prvo skupino DualDisc-ov, so diski sestavljeni iz zvočne (ang. audio) plasti, podobne CD, na eni strani in standardne DVD plasti na drugi strani medija. Slednja je lahko zvočni DVD (ang. DVD-Audio), video DVD (ang. DVD-Video) ali DVD-ROM.

Iz primerov del, ki so na našem tržišču, je CD stran »klasičen« glasbeni CD, na katerem je posnet album določenega izvajalca. DVD stran pa je enoslojni DVD-5, ki vsebuje album v izboljšanem audio formatu, v video DVD formatu in/ali v zvočnem DVD formatu. Na DVD strani so pogosto posnetki koncertov, glasbeni videospoti, intervjuji z izvajalci, posnetki iz zakulisja, dokumentarci, foto galerije, besedila in drugo gradivo, ki ga je posnel izvajalec oziroma založba. Naslov albuma, izvajalec ali katerikoli drugi podatki so natisnjeni na notranjem, približno 1 cm širokem kolobarju plošče. Na tem mestu je tudi napisano ali je stran CD ali DVD. DualDisc je ponavadi napisan na ovojju plošče, na naslovni in hrbtni strani in na plošči.

Zakaj nov zaščitni logo? Standardni CD je debeline 1,2 mm. Tudi standardni DVD je debeline 1,2 mm in je sestavljen iz dveh slojev po 0,6 mm. S sestavljanjem 1,2 mm CD strani in 0,6 mm DVD strani je nastal disk debeline 1,8 mm, kar je bilo preveč, glede na standarde in dovoljena odstopanja za CD predvajanike. Zato so stanjšali CD sloj na 0,9 mm in tako dosegli maksimalno dovoljeno debelino dvojstranskega diska, ki je 1,5 mm. Ta debelina pa ne ustreza več standardu za CD, zato je nastal za DualDisc nov zaščitni logo.

Slika 2: Primerjava CD-ja in DualDisc-a.

(Vir: http://en.wikipedia.org/wiki/DualDisc#Technical_details)

Knjižničarji moramo še vedeti, da so zaradi debeline DualDisc-a možne težave pri uporabi na aparaturah, kjer se disk vstavlja v režo, npr. avtoradii in nekateri prenosniki. Ponavadi disk v navedenih aparaturah zaradi debeline ne deluje, tako se lahko zgodi, da nas bo uporabnik pri vračilu DualDisc-a z opozorilom, da ne dela, zavedel.

Slika 1: Zaščitni logo za CD in zaščitni logo za DualDisc.

(Vir: <http://www.dualdisc.com/>)

DualDisc je pod zaščito Recording Industry Association of America (RIAA). Uporabljajo ga založniške hiše EMI Music, Universal Music Group, Sony/BMG Music Entertainment, Warner Music Group in Entertainment Group.

Pri nas so DualDisc-i pretežno v glasbenih trgovinah in na hitro lahko zapišemo nekaj znanih naslovov popularne glasbe, ki so na tem mediju: Aerosmith: Rockin' the joint, Björk: Surrounded. Homogenic, Eric Clapton: Back home, Duran Duran: Astronaut, Miles Davis: Kind of blue, Michael Jackson: Beat it, Michael, Jackson: Rock with you, Bon Jovi: Have a nice day, Bon Jovi: Slippery when wet, Jennifer Lopez: Rebirth, Oasis: Don't believe the truth, R.E.M.: Document, Shakira: Oral fixation 2, Britney Spears: In the zone, Bruce Springsteen: Devils & dust in drugi.

Slika 3: Primeri albumov nekaterih glasbenikov z oznako DualDisc.
(Vira: <http://www.allmusic.com> in <http://www.mimovrste.com/katalog>)

Ko kupujemo in še posebej, ko bibliografsko popisujemo ploščo, moramo biti pozorni na vrsto zapisa. V knjižnicah imamo že vrsto naslovov, videofilmov, ki so posneti na dvostranski plošči, imenovani video DVD-10 (npr. ID=2104500, 11229754, 13100859). Pridružuje se dvojestranska plošča DualDisc (npr. ID=15535675).

Kako bibliografsko opišemo DualDisc? Z Ireno Kavčič, raziskovalko za področje formalne obdelave in normativne kontrole v Bibliotekarskem raziskovalnem centru in z Oddelkom za vsebinsko obdelavo Narodne in univerzitetne knjižnice, smo se dogovorili, da DualDisc, ki je sestavljen iz zvočne plasti na eni strani in DVD plasti na drugi strani, katalogiziramo po katalogizacijskih pravilih za neknjižno gradivo (ISBD(NBM)). V COBISS/Katalogizaciji izberemo masko vnosa za neknjižno gradivo (N 007). Splošna oznaka gradiva je Zvočni posnetek (200\$b), ustrezen izraz za posebno oznako gradiva je CD (215\$a). V območju opomb, ki se nanašajo na območje fizičnega opisa (300\$a), pa natančno opišemo posebnosti nosilca, ki ga identificirajo in tako ločujejo od drugih nosilcev zapisov.

DualDisc, ki je sestavljen iz CD-ROM-a na eni strani in DVD plasti na drugi strani, katalogiziramo po katalogizacijskih pravilih za elektronske vire (ISBD(ER)). Splošna oznaka gradiva je Elektronski vir (200\$b), ustrezen izraz za posebno

oznako gradiva je el. optični disk (CD-ROM) (215\$a). V območju opomb, ki se nanašajo na območje fizičnega opisa (300\$a), pa natančno opišemo posebnosti nosilca, ki ga identificirajo in tako ločujejo od drugih nosilcev zapisov.

Ker lastnosti DualDisc-a ne ustrezajo več standardu za CD, bi bilo morda dobro uporabiti kot ustrezen izraz za posebno oznako gradiva primeren slovenski izraz ali kar DualDisc. To je načeloma mogoče saj izraz "lahko izberemo tudi z opisovane enote ali ga določimo sami« (Prekat, 2001, str. 61). Seveda bi bilo potrebno tudi v tem primeru v območju opomb natančno opisati posebnosti nosilca zapisov.

Vsebino opišemo po klasifikacijskem sistemu UDK in s predmetnimi oznakami. Ker še ni enotnega splošnega privesnega vrstilca za obliko za DualDisc, ki je sestavljen iz zvočne plasti na eni strani in DVD plasti na drugi strani, opišemo na sledeči način (086.76+086.82). DualDisc ali dvojestranski CD lahko navedemo kot oblikovno določilo (6xxw) ali kot prosto oblikovano predmetno oznako (610a). Za oblikovno določilo (6xxw) predlagamo enoten izraz DualDisc.

Navajamo primer bibliografskega zapisa albuma Surrounded. Homogenic pevke Björk, ID=15535675:

001 an - nov zapis bj - zvočni posnetki, glasbeni cm – monografska publikacija d0
 – ni hierarhičnega odnosa
07101 9853614
100 bi - publikacija z letom distribucije/izida in nastanka c2006 d1997 em - odrasli,
 splošno (leposlovje) hslv - slovenski
1010 aeng - angleški
102 agbr - Velika Britanija
126 ai - CD bg - 1,4 m/s (CD) cb - stereofonija eh - 4 3/4 in (12,05 cm, CD, DVD)
 hd - libreto ali besedilo ic - digitalna le – kovina in plastika (CD) jd - digitalna
127 a004335
128 app - popularna glasba
2000 aSurrounded iHomogenic bZvočni posnetek fBjörk
210 a[London] cWellhart cOne Little Indian dp 1997, cop. 2006
215 a1 CD cstereo, DDD d12 cm ebesedila pesmi
3001 aDvojestranski disk: na CD strani je originalna izvedba plošče Homogenic, na
 DVD strani je predstavljen originalni album, obdelan v Dolby 5.1 in DTS tehniki, s
 petimi video zapisi (Joga, Bachelorette, Hunter, Alarm call, All is full of love), ki
 so nastali iz pesmi na tem albumu
327100 Vsebinska: aHunter aJoga aUnravel aBachelorette aAll neon like a5 years
 almmature aAlarm call aPluto aAll is full of love
6061 aRock yIslandija z1991-2000 wDualDisc
6061 aEksperimentalni rock yIslandija z1991-2000 wDualDisc
610 apopularna glasba advojestranski CD advojestranski optični disk
675 a784.66(491.1)(086.76+086.82) s78 b78 c784.66 - Družabne pesmi. Pesmi
 določenih socialnih slojev, poklicev itd.
700 1 35863011 aBjörk bChristina f1965- 4590 - izvajalec
900 0 35863011 aBjörk

Gradivu, ki je v prostem pristopu, moramo dodati v signaturi ustrezno oznako, ki bo pojasnila oziroma ločila DualDisc od »navadnega« CD-ja. Ena izmed rešitev ali prepoznav za katero vrsto medija gre, je lahko okrajšava v četrtem elementu signature, na primer: dCD (DualDisc) in dCD-ROM. Vsekakor moramo rešitev pojasniti, zapisati in označiti tudi na vidnem mestu na oddelku kjer je zloženo gradivo. Informacije o nosilcu zapisa so za uporabnika zelo pomembne, saj med drugim le tako lahko ugotovi, ali ima za to ustrezno opremo za poslušanje, gledanje in/ali branje zapisov.

Predvidevamo, da se bodo DualDisc-i hitro razširili predvsem v glasbeni industriji in nadomestili pogosto izdane albume na CD-plošči s priloženim video DVD-jem (npr. ID=8542262, 14206524).

Zaključujemo z nekaterimi viri, ki natančno opisujejo tehnične posebnosti novega medija:

- Dual Disc's Official Website.
<http://www.dualdisc.com/>
- FAQ.<http://www.dualdisc.com/faq.html>
- Wikipedia.
<http://en.wikipedia.org/wiki/DualDisc>.

Mateja Ločniškar-Fidler
 Knjižnica Bežigrad

KOLIKO UDK-ja V KNJIŽNICE? (Tematski večer v CTK, 18.04.2007)

Uvod

V CTK občasno prirejamo tematske večere, s katerimi želimo spodbuditi navzoče in širše knjižnično okolje k nekaterim razmislekom o vsebinah razprav. Zato si za nalogo teh večerov ne zastavljamo prinašanje končnih zaključkov, pač pa nanje gledamo kot na mesto soočenj takšnih in drugačnih mnenj o posameznih temah.

Posledice takih soočenj naj bi v naš knjižnični svet prinesle določeno mero novih kritičnih pogledov in vrednotenj obstoječega dela ter, kot posledico tega, tudi določene spremembe in izboljšave.

Zadnji tak večer je bil izveden v prostorih Nemške čitalnice (deluje v sklopu CTK na lokaciji Trg republike 3) dne 18.05.2007 ob 19.00. uri. Udeležili so se ga zaposleni v knjižnicah različnih tipov – splošnih, specialnih, visokošolskih in IZUM-a (skupaj ok. 25 udeležencev), vendar ne kot uradni predstavniki teh ustanov!

Razpravo je kot gostitelj odprl dr. Matjaž Žaucer. Predstavil je izkušnje iz naše prakse (CTK) ter ob tem navajal tudi tujo teorijo in prakso knjižnic, kjer že opuščajo UDK. Konkreten problem vsebine večera pa je predstavil direktor Osrednje knjižnice Kranj, Viljem Leban. Omenjena knjižnica se namreč ukvarja z novo postavitvijo gradiva, v kateri UDK ne bo več igral osnovne vloge.

Naj spomnimo, da osnovni namen tega zapisa ni podrobnejše poročanje o vsebini razprave, zato tudi videz ni v obliki zapisnika, pač pa nosi obliko poročila zapisa. Z njim želimo širši javnosti, ki prebira Knjižničarske novice, ponuditi v razmislek tiste poudarke, ki so se avtorju prispevka oblikovale kot nekakšne zaključene vsebine. Morda bodo te pritegnile še koga, ter tako povečale možnost za

nov kvalitativni preskok v našem knjižničarskem svetu.

Za morebitne razprave tega večera, ki so se posameznim udeležencem zdeli pomembni, pa jih ne navajam, se prizadetim opravičujem. Svoje morebitne pripombe mi lahko pošljejo na e-mail: matjaz.erzen@ctk.uni-lj.si.

Razprava

Izpostavljeni sta bili dve vprašanji - izhodišči za razgovor:

- UDK kot signatura (oznaka postavitve),
- UDK kot pripomoček za iskanje gradiva.

UDK kot signatura

UDK sistem je močno uveljavljen kot izhodiščni sistem za urejanje postavitve, predvsem v splošnih knjižnicah. Med temi knjižnicami pa se pojavljajo tudi izjeme, ki porajajo vprašanje, ali je strogo upoštevanje UDK kot izhodišča za urejanje postavitve smiselno. Glede na to, da uporabniki v večini primerov UDK-ja ne poznajo in zato bolj služi potrebam knjižničarjev, se poraja vprašanje, ali je smiselno vztrajati na njegovem strogem upoštevanju.

Morda bolj kot na področju leposlovja, se to odraža na področju strokovnega gradiva, kjer je smiselnost razporeditve gradiva v prostoru, ki teče od "0" do "9", včasih vprašljiva. Uporabnikova logika je namreč velikokrat drugačna od UDK. To dokazujejo tudi nekateri primeri, kjer knjižnice ne razporejajo gradiva strogo po UDK in jim le ta služi le kot nekakšna "podpora iz ozadja"; samo gradivo je postavljeno v manjše (bolj razbite) ali večje (z vidika UDK združene) različne skupine, ki so bližje uporabniku.

Pri tem gre morda v osnovi res za isti princip, kot ga omogoča UDK, vendar je

ta v ozadju. V praksi pa za signaturo (postavitev) namesto UDK uporabimo besedo, ki se pojavi v lokalnem OPAC-u (npr. namesto "61 - medicina" zapišemo le "medicina"). V CTK uporabljamo tak sistem, ki je potem v okviru posameznega področja, razdeljen še na podpodročja, s pomočjo dodatnih črkovnih oznak (Kemija - A, Kemija - B, Kemija - C, ...). Vsaka od teh podskupin pomeni še razdelitev na podrobnejšo vsebinsko področje določene skupine.

Tak način se nam zdi uporabnejši tudi za področje leposlovja, kjer v OPAC-u zapišani podatki o postavitvi, izraženi le z UDK vrstilcem (npr. – 311.6), uporabniku ne povedo veliko, v veliko pomoč pri iskanju pa mu je besedni opis področja, npr. "zgodovinski romani".

UDK kot pripomoček za iskanje gradiva

Med iskalnimi orodji vedno bolj prevladujejo "Google" ter druga njemu podobna orodja. Ta temeljijo na iskanju po ključnih besedah in geslih, kar v večini uporabljajo tudi obiskovalci in uporabniki knjižničnih storitev. Zato se pojavljajo vprašanja o smotrnosti velikega vlaganja za nadaljnji razvoj (ažuriranje UDK, prevodi in postavljanje podrobnejših UDK vrstilcev za označevanje vsebine gradiva).

Trenutno UDK potrebujemo zaradi zahtev financerja – vrednost nakupov po področjih, ter zaradi lažje izdelave medsebojnih primerjav in statistik. Vendar se tudi na tem področju zastavlja vprašanje do katerega obsega (v kakšne podrobnosti) je še smiselno razvijati UDK. Glede na to, da so naši financerji še pripravljeni vlagati v njegov nadaljnji razvoj, trenutno to vprašanje še ni izpostavljeno. Pričakujemo pa lahko, da se bodo nekoč pojavila tudi vprašanja na to temo.

Prej navedena praksa uporabe spletnih orodij ter iskanja preko gesel in ključnih besed nas bolj usmerja v razmišljanje, kako veliko količino podatkov iz naših

OPAC-ov (avtorji, naslovi, ključne besede, podatki o zalogi) predstaviti tako, da bodo najdljivi tudi preko spleta. Sicer natančni in po vseh strogih merilih urejeni podatki v naših lokalnih katalogih žal ostajajo neizkoriščeni. S tem pa ostaja neizkoriščen tudi velik kapital, ki je preko našega dela vložen v izdelavo teh informacij.

Bistvo pri tem torej ni UDK, ampak kako informacije, ki jih "izdelamo" knjižničarji in informacijski specialisti, narediti dostopne običajnemu uporabniku spleta in ne le uporabnikom knjižnic. Le tako bomo knjižnice ohranili potrebne tudi družbi jutrišnjega dne.

Ljubljana, 24. april 2007

Matjaž Eržen
Centralna tehniška knjižnica
Univerze v Ljubljani

NEPOTREBNA KLASIFIKACIJA

Ob praznovanju 20-letnice Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo me je kolega dr. Matjaž Žaucer izzval z vprašanjem: Kdo še rabi UDK? Prav tedaj sem bila povabljena na posvetovanje arhivistov in zanje sem pripravila prispevek o malo znanih lastnostih klasifikacije. Celoto si lahko preberete v zborniku »Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja« (ISSN 1581-7407) iz leta 2007. Nekaj misli iz tega prispevka pa sledi v nadaljevanju.

Knjižničarji vidimo najpomembnejšo vlogo klasifikacije v pregledni fizični ureditvi gradiva na policah. Ko v Sloveniji govorimo o klasifikaciji navadno mislimo le na Univerzalno decimalno klasifikacijo (UDK). Prav ta je edina med vodilnimi svetovnimi knjižničnimi klasifikacijami, ki ni nastala kot signirni sistem. Nastala je v Mednarodnem bibliografskem inštitutu, ki je

izdeloval in urejal svetovno bibliografijo. V dvajsetih letih, od 1893 do 1912 je vsebovala že 9 milijonov kataložnih vpisov iz vsega sveta. To je trikrat več zapisov, kot jih premore COBISS. Takrat seveda ni bilo računalnikov in bibliografija je nastajala kot listkovni katalog. Si predstavljate abecedni imenski katalog s 3 milijoni listkov? Pri oceni, da za 100 listkov potrebujemo 2 cm prostora v predalčku in da gre v 60 cm dolg predalček 3000 listkov, potrebujemo le za glavni vpis vseh dokumentov v COBISSu 600 m predalčkov, za svetovno bibliografijo pa je bilo potrebnih 1800 m predalčkov. In to brez dodatnih vpisov, naslovnega in stvarnega kataloga! Stvarni katalog je bil urejen po UDK. Bila je Google svojega časa, v marsičem učinkovitejša od sodobnega Googla.

Z UDK lahko izrazimo več lastnosti nekega dokumenta, npr. temo, kraj, čas, obliko in jezik dokumenta. (Mar lahko v Googlu iščete po takih kriterijih?) Ravno večdimenzionalnost pa je tista lastnost, ki UDK naredi zanimivo tudi za sodobne računalniške kataloge in informacijske sisteme.

Žal raziskave in izkušnje kažejo, da klasifikacijo uporablja le malo ljudi. Zato se tudi v Sloveniji mnogi zavzemajo za opustitev klasifikacije. V celoti naj bi jo nadomestilo iskanje po ključnih besedah. Toda tudi iskanje s ključnimi besedami ima hude pomanjkljivosti. Predvsem to, da priključijo zelo veliko dokumentov. To je lahko usodno, ker uporabniki informacijskih sistemov nismo vztrajni in pogledamo le zaslon ali dva, redkeje tri zaslone rezultatov.

Klasifikacijski sistemi v računalniškem okolju pa lahko podpirajo ravno tako vrsto človeške nepotrpežljivosti. Če v COBISS/OPAC v okence »ključne besede« vpišem izraz »klasifikacija«, me sistem obvesti, da je na voljo kar 3500 dokumentov s to oznako. Samo prve tri zaslone bi pregledal potrpežljiv povprečen uporabnik. Sama sem seveda vztra-

jala, vendar med prvimi 100 zadetki ni bilo nobenega dokumenta, ki bi obravnaval knjižnično ali arhivsko klasifikacijo. »Pameten« informacijski sistem bi v takem primeru analiziral najdenih 3500 dokumentov in jih grupiral po skupnih lastnostih, npr. po UDK. Če zgornje iskanje ponovim z omejitvijo na vrstilec za bibliotekarstvo (02), mi sistem ponudi veliko manj – le 101 zapis. V tem primeru bi lahko sistem ponovil grupiranje, tokrat po podrejenih vrstilih in mi ponudil v pregled še manjše skupine.

Če bi bile skupine premajhne, na arhivistiko (930.25) omejeno iskanje npr. obrodi le 2 dokumenta, bi sistem lahko izkoristil hierarhično strukturo klasifikacije in me obvestil, da so koristni dokumenti morda razvrščeni v širše skupine. In to ne da bi me obremenjeval z vrstilci. Da moj predlog ni utopičen, se lahko prepričate pri vizualnem iskanju v sistemu Ebsco Host. Tu se ob iskanju s pojmom »klasifikacija« oblikujejo skupine dokumentov s podskupinami. Okrogle so skupine, kvadratni so posamezni dokumenti. Že s prehodom miške čez skupino ali dokument, se v oblačku pojavijo nekateri podatki. Če kliknem na kvadratik dokumenta, pa se pokažejo podatki o tem dokumentu.

Že COBISS/OPAC je zelo velik katalog. Mnogo večji pa je WorldCat (dostopen na URL: <http://www.worldcatlibraries.org/>). To je skupni katalog nad 10.000 knjižnic in knjižničnih sistemov vsega sveta, v katerem sodelujemo tudi Slovenci. Vsebuje nad milijardo dokumentov. Toda struktura kataložnega zapisa v WorldCatu je standardizirana in za vsak podatek je namenjeno posebno mesto, tudi za vpis vsake od klasifikacijskih oznak. Ker imajo mnogi dokumenti vsebino opisano z različnimi klasifikacijskimi sistemi, jih lahko uporabimo za »prevajanje« klasifikacijskih oznak med različnimi klasifikacijskimi sistemi.

Pretvarjanje klasifikacijskih oznak iz enega v drug sistem je v bibliotekarstvu že

dolgo prisotno. Izkoristiti ga nameravajo tudi evropske nacionalne knjižnice v skupnem projektu »The European Library«. Zamišljeno je, da bi uporabnik lahko iskanje gradiva začel v nacionalni knjižnici svoje države in v svojem jeziku. Potem pa bi sistem sprožil iskanje tudi v katalogih drugih knjižnic, vendar z avtomatsko pretvorbo iskalnega izraza iz enega v druge evropske jezike oz. sisteme za vsebinski opis, ne da bi s tem obremenjeval uporabnika. Uspešni poskusi so že bili opravljeni.

Prevajanje klasifikacijskih sistemov, geslovnikov in tezavrov sicer prinaša nekaj težav. Mnogo pojmov lahko prevedemo v enoznačen pojem v drugem jeziku. Vedno pa ni tako. Nekateri banalni pojmi nimajo enoznačnega prevoda, npr. prst na roki ali nogi. Toda zaradi takih primerov ne bi smeli obupati. Proučiti bi morali še druge možnosti, ki nam bi omogočile avtomatsko razločevanje in združevanje podobnih pojmov. Tudi taki sistemi so že razviti in o njih poročajo številni znanstveni in strokovni članki.

Združevanje podobnih pojmov opravlja tudi normativna datoteka osebnih in korporativnih imen CONOR, ki v COBISSu deluje od 2003. Vsebuje 15 oblik Prešernovega imena, ki so se pojavile v publikacijah. Čar v katalog vključene normativne datoteke je v tem, da lahko uporabnik išče s katerokoli obliko imena, pa bo v vsakem primeru prišel do vseh Prešernovih del. Iskalec tematiko, ki ga zanima, navadno poimenuje z izrazi, ki so mu blizu. Ni pa nujno, da se ti izrazi ujemajo z izrazi, ki so v katalogu uporabljeni za vsebinski opis. Normativna datoteka lahko s svojimi povezavami med pojmi kot s pajčevino ujame takega iskalca in ga usmeri na izraze, ki so uporabljeni v katalogu.

Čeprav nas internet in različni drugi informacijski sistemi pri izkoriščanju avtomatske klasifikacije preHITEvajo, večinoma še ne izkoriščajo mnogih prednosti, ki jih klasifikacije lahko ponudijo.

Sistemi, ki so nastali v času, ko je bila racionalizacija osrednji pojem, se zdijo zdaj, ko smo z računalniškim prostorom in zmogljivostmi lahko razsipni, popolnoma odveč in zastareli. Ostaja pa naša ranljivost in naše človeške omejitve. Uporabljamo lahko le en procesor. Med postopki, ki pripomorejo k njegovi učinkovitosti je tudi klasifikacija. Naše poslanstvo knjižničarjev in kuratorjev zapišanega znanja od nas zahteva, da uporabnikom svojih zbirk olajšujemo intelektualni napor pri iskanju potrebnih informacij in gradiva. Dokumente si lahko »priguglamo« le s ključnimi besedami. V COBISS/OPACU pa imamo izjemno bogate možnosti za iskanje gradiva in zoževanje iskalnega izraza. Imamo strateško orodje, ki ga Google nima: UDK in druge sisteme za vsebinski opis s tradicijo in bogatim znanjem ter normativne datoteke. Jih je vredno opustiti zato, da bi bili bolj podobni Googlu?

Alenka Šauperl

Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko
znanost in knjigarstvo
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

SPLOŠNE KNJIŽNICE

SNEŽILO JE KOT ZA STAVO - V KNJIŽNICI PREŽIHOV VORANC PA SMO IMELI PROSLAVO ...

Bil je 19. marec zvečer. Sneg je naletaval, v Knjižnici Prežihov Voranc (KPV) pa smo imeli proslavo ob petdesetletnici njene ustanovitve. Tudi stavba knjižnice se je ob praznovanju jubileja praznje oblekla. Bila je kot nevesta, vsa v belem, saj je snežilo kot sredi najhujše zime. Simbolika pač; z nami je praznovala tudi narava, ki je tako pomagala označiti začetek novega obdobja – a hkrati nadaljevanje do sedaj prehojene poti, tlakovane z naporji njenih zaposlenih in zaznamovane z lepimi, odmevnimi rezultati.

Da bi dostojno obeležili ta pomembni jubilej, smo, kot je običajno ob takšnih dogodkih, pripravili slavnostno prireditev s kulturnim programom, ki so ga oblikovali dramska igralka gospa Ivanka Mežan in vokalna skupina – oktet študentov Pušlušte. Prireditev je povezovala dr. Manca Košir, dolgoletna članica KPV, ki se tako kot knjižničarji trudi širiti bralno kulturo. Posebno spoštovanje do KPV je izkazal gospod Zoran Janković, župan Mestne občine Ljubljana, ustanoviteljice KPV, ki se je prireditve kljub delovnim obveznostim udeležil in nagovoril zbrane kot slavnostni govornik. S svojo prisotnostjo so praznovanje počastili sedanji in nekdanji sodelavci KPV, župana občine Škofljica gospod Boštjan Rigler in občine Horjul gospod Janko Jazbec, Silva Novljan s Centra za razvoj knjižničarstva pri Narodni in univerzitetni knjižnici, predstavniki slovenskih splošnih knjižnic, družina nekdanje dolgoletne direktorice

KPV gospe Brede Bajuk, predstavniki občinskih uprav in seveda uporabniki knjižnice. O nastanku, rasti, razvoju in o načrtih KPV pa sem spregovorila sama kot njena direktorica.

Knjižnico Prežihov Voranc je 6. novembra leta 1956 ustanovila Občina Ljubljana Vič – Rudnik, da bi pokrila potrebe po knjižnični dejavnosti na svojem obsežnem območju. Knjižnica je svojim uporabnikom odprla vrata 1. marca 1958. Delovati je začela na skromnih 40 kvadratnih metrih na Zavetiški ulici s 1.337 enotami knjižnega gradiva in eno knjižničarko, dolgoletno direktorico, žal že pokojno gospo Bredo Bajuk, ki je naredila veliko dobrega za KPV, predvsem pa je »oralna ledino«. Spomin na njeno delo bo ostal med drugim zapisan tudi v jubilejnem zborniku KPV.

Razvoj Knjižnice Prežihov Voranc je bil tesno povezan z nastajanjem in razvojem lokalne knjižnične mreže, ki je strokovno povezala društvene knjižnice na že omejenem območju. Vedno nove naloge KPV so zahtevale tudi večje prostore matične knjižnice. Po selitvi iz Zavetiške na Vrhovnikovo ulico leta 1975 je KPV trinajst let delovala v gradbeni baraki. Selitev na Tržaško cesto 47 a leta 1988 v na novo zgrajeno knjižnico po načrtih arhitekta Igorja Skulja pa je bila nedvomno pomembna pridobitev za nadaljnji razvoj KPV. V novih, večjih prostorih v izmeri 836 kvadratnih metrov se je KPV začela pospešeno posodabljati, tako v smislu novih vsebin kot tudi v smislu delovnih postopkov, predvsem v zvezi z informatizacijo dejavnosti, ki se je začela v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. V matični knjižnici in njeni razvejani mreži se je povečala pestrost ponudbe, tradicionalnim gradivom so se pridružili sodobni nosilci zapisov, povečala se je ponudba kulturnih prireditev za vse starostne skupine, sodelovanje s šolami in drugimi ustanovami, povečale pa so se tudi prostorske zmogljivosti v knjižničnih enotah Brdo, Dobrova, Ig in Rudnik.

V preteklih petdesetih letih je KPV delovala v prostoru in času mnogih sprememb. Od prehoda v sedanji demokratični družbeno-politični sistem, ki je knjižnico in knjižnične storitve postavil na trg, na katerem si je morala vedno znova zagotavljati svoje mesto, preko zaradi denacionalizacije izgubljenih prostorov, do sprememb na področju lokalne samouprave, ko je s preoblikovanjem in ustavljanjem novih občin KPV dobila nove sogovornike in financerje, ki pa na začetku niso imeli vedno dovolj posluha za potrebe in prilagajanja na vedno bolj zahtevna pričakovanja uporabnikov. Politični in administrativni ukrepi lahko, predvsem tisti, ki niso dovolj premišljeni in ki nasilno posežejo v utečeno in razvojno naravnano delovanje ustanove, povzročijo veliko težko popravljive škode pri uresničevanju njenega poslanstva; škode, ki najbolj prizadene uporabnike njenih storitev. Glede tega je povsem jasen tudi UNESCOV Manifest, ki govori o tem, da so knjižnice okna v svet lokalnih skupnosti, da prispevajo k demokratičnemu razvoju posameznikov in skupnosti in s tem prispevajo k družbeni blaginji. Pri organizaciji knjižnic je potrebno upoštevati v Evropski uniji temeljno načelo subsidiarnosti, ki zahteva, da se pristojnosti glede urejanja in odločanja o javnih zadevah prenesejo na najnižjo možno raven, ki je še učinkovita.

Posebej pri tako razvejani mreži, kot jo ima Knjižnica Prežihov Voranc, ki pokriva raznoliko področje, saj zajema tako del prestolnice kot tudi bolj vaško obmestno področje, je ključno dobro poznavanje posebnosti okolij in s tem posebnosti pričakovanj in zahtev njihovih prebivalcev. Zato je za uspešen nadaljnji razvoj knjižnice in njenih storitev pomembno, da se ohranja sedanji organizacijski model in nadaljuje načrtano smer razvoja. Naloge, ki jih knjižnica danes opravlja, so v skladu z načeli o čim večji povezanosti z okoljem in časom, so čim bolj splošne in obenem specialne glede na okolje.

Danes lahko s ponosom govorimo o uspešno prehojeni poti, o lepih rezultatih, ki so posledica delovne vneme in prizadevanj zaposlenih vseh generacij, primerne organiziranosti z vizijo in zavedanjem poslanstva splošne knjižnice, poslanstva v smislu dvigovanja kulturnega, izobraževalnega in socialnega nivoja prebivalstva na območju delovanja knjižnice. KPV je bila ustanovljena kot zadnja med petimi ljubljanskimi splošnimi knjižnicami. Kasnejši začetek je hitro nadoknadila in danes v svojem delovanju ne zaostaja za svojimi starejšimi sestrami. Je sodobna knjižnica, kulturno informacijsko središče v svojem okolju, s prostim dostopom do vseh vrst znanj, informacij in kulturnih dobrin. Zagotavlja pogoje za vseživljenjsko učenje in kulturni razvoj posameznika in okolja, v katerem deluje.

V lokalno knjižnično mrežo je vključenih 16 knjižničnih enot, delujočih na območju, kjer prebiva več kot 85.000 potencialnih uporabnikov knjižničnih storitev. KPV deluje v sedmih občinah, ki so nastale na območju nekdanje občine Ljubljana Vič – Rudnik, in sicer v mestni občini Ljubljana (v četrtih skupnostih Vič, Rudnik, Trnovo in Rožnik) in v primestnih občinah Brezovica, Dobrova-Polhov Gradec, Horjul, Ig, Škofljica in Velike Lašče. Trenutno šteje zbirka 285.000 enot knjižničnega gradiva, skupaj deluje na 2.594 kvadratnih metrih delovne površine in ima 34 zaposlenih.

Primerjava z letom 1975, za katerega obstajajo istovrstni in tako primerljivi statistični podatki, pokaže, da KPV danes izvaja svojo dejavnost na 12-krat večjih površinah, ima 19-krat več članov, 26-krat večji obisk, 30-krat večjo izposojno, 34-krat večjo zalogo knjižničnega gradiva in le 5-krat večje število zaposlenih. Številke povedo vse, zato komentar ni potreben.

Reševanje prostorske problematike je stalnica v delovanju Knjižnice Prežihov Voranc. Uspešnost tega razreševanja je

na nek način tudi pogojevala dinamiko razvoja. V zadnjem desetletju smo bili v tem smislu uspešni, saj smo prostorsko razširili knjižnične enote Škofljica, Velike Lašče kar dvakrat, Grba, Rudnik, Rob, Podpeč, Horjul in zgradili prizidek k matični knjižnici, kamor smo preselili službe uprave, nabave in obdelave gradiva, s tem pa povečali prostor za osnovno dejavnost, ki pa je že premajhen, zato razmišljamo o možnostih nadaljnje širitve matične knjižnice. Pripravljamo pa se tudi na nove širitve na lgu in ponovno na Škofljici.

Ankete, ki jih izvajamo med svojimi uporabniki, kažejo na pomembnost ustreznega knjižničnega prostora. To potrjujejo tudi prostorske izboljšave, saj se ob vsaki takšni pridobitvi obisk, članstvo in izposoja skokovito povečajo. Uspešna je namreč tista knjižnica, ki ima zadovoljne uporabnike, s čimer upravičuje obstoj in dokazuje koristnost.

Razvoj knjižničarske stroke, informacijske tehnologije, potrebe okolja in pričakovanja uporabnikov postavljajo pred knjižnico vedno nove izzive, ki jih je mogoče uspešno in učinkovito uresničevati le ob ustreznem financiranju.

Da ljudje našo knjižnico potrebujejo in da so z njo zadovoljni, govorijo tudi številke, saj je bilo lani izposojenih več kot 1.600.000 enot knjižničnega gradiva, uporabniki pa so knjižnico obiskali več kot pol milijonkrat.

Kot direktorica se zahvaljujem vsem, ki so v preteklosti in ki danes soustvarjajo podobo KPV, vsem tistim, ki zagotavljajo materialne pogoje za njeno delovanje in seveda uporabnikom, ki radi zahajajo v našo knjižnico. In hvala vsem, ki ste nas kljub težkim vremenskim razmeram s svojim obiskom počastili ob praznovanju njene obletnice. Prepričana sem, da si bomo knjižničarji KPV še naprej prizadevali za kakovostne knjižnične storitve v bralcem prijazni knjižnici.

Vse to in še več smo zapisali v jubilejnem zborniku, ki smo ga zaposleni v Knjižnici Prežihov Voranc pripravili ob njeni petdesetletnici. Govori o preteklosti, sedanjosti in se spogleduje s prihodnostjo knjižnice. Zanimiv in malo drugačen vidik pa odstira Manca Košir v svojem prispevku, ki ima zgovoren naslov Knjižnica – prostor za ozdravljenje duše.

Milena Pinter
Knjižnica Prežihov Voranc

EDEN OD »VIŠKIH VIŠKOV« **Knjižnica Prežihov Voranc je organizirala letošnje majsko strokovno srečanje mladinskih knjižničarjev**

Po tradiciji strokovno srečanje mladinskih knjižničarjev v maju organizira vsako leto druga splošna knjižnica. Knjižnica Otona Župančiča, Pionirska – Center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, ki sicer pripravlja vsa strokovna srečanja od oktobra do aprila, je v tem primeru le koordinatorka, delna soorganizatorka, letos pa je Knjižnica Prežihov Voranc (KPV) vse opravila sama in to odlično, vsi udeleženci smo bili navdušeni! Uspel jim je »viški višek«, kot sicer imenujejo svojo obliko dela z navdušenimi mladimi bralci.

Zbrali smo se v sredo, 9. maja v **centralni enoti na Viču**, na Tržaški cesti, kjer je tudi uprava knjižnice Prežihov Voranc. Mladinske knjižničarke in knjižničarji smo prišli z vseh koncev Slovenije, iz splošnih in šolskih knjižnic; **vseh skupaj 75!** Udeležba – na tokratnem, že 13. srečanju! - dokazuje, da potrebujemo tovrstna prijetna druženja, ogled drugih knjižnic in izmenjavo izkušenj.

Ogledali smo si knjižnične prostore in razstavo *Tako smo nastajali in rasli...* KPV je prav pred kratkim praznovala 50-letnico obstoja. Vsi smo dobili predstavitveno gradivo knjižnice. Gostiteljice –

osem jih je bilo še posebej zadolženih za izvedbo srečanja – so nas postregle tudi z doma pečenim pecivom.

Milena Pinter, direktorica knjižnice, je predstavila KPV, ki je splošna knjižnica II. skupine in opravlja svojo dejavnost na območju, kjer prebiva več kot 85.000 prebivalcev, njen celotni fond obsega preko 280.000 enot. Poleg matične knjižnice, ki ima sedež v Mestni občini Ljubljana, deluje še petnajst knjižničnih enot v šestih primestnih občinah: Brezovica, Dobrova - Polhov Gradec, Horjul, Ig, Škofljica in Velike Lašče. Njeno dejavnost dopolnjuje ljubljanska Potujoča knjižnica, ki z bibliobusom in knjižnimi kolekcijami obiskuje in oskrbuje 25 krajev na območju knjižnične mreže.

Marija Mazi, vodja mladinskega oddelka, pa je predstavila delo z mladimi bralci v tako razvejani knjižnični mreži. Redno potekajo ure pravljic; ena od pravljicark je Anita Šefer, katere pravljice v drobni lični knjižnici smo dobili v dar tudi mi. Zelo uspešen je palček bralček (predšolska bralna značka); v tem šolskem letu imajo 34 skupin predšolskih otrok oz. 600 otrok, ki so jim starši brali. Organizirajo pogovore o knjigah, uganke meseca, ki so tudi na spletu, srečanja z ustvarjalci, različna predavanja in druge oblike. V tem šolskem letu so sodelovali pri Moji naj knjigi in Slovenskem knjižnično-muzejskem MEGA kvizu idr. Posebnost je oblika »viški višek«, ki je namenjena zahtevnejšim mladim bralcem; spodbuja jih k poglobljenemu branju in zahtevnejšemu iskanju informacij. Knjižnica vzorno sodeluje z osnovnimi šolami na svojem področju in srednjimi šolami ter Gimnazijo Vič na Viču.

Za različna srečanja, predvsem pa kot nagrado otrokom v palčku bralčku, vabijo v knjižnico lutkovne in dramske skupine z osnovnih šol na svojem področju. Tako smo tudi mi uživali v **predstavi z naslovom *Ko se ptički ženijo* lutkovne skupine z OŠ Horjul**, ki jo vodi mentorica Milene Čepon.

Tilka Jamnik, nosilka nacionalnih programov v Pionirski – Centru za mladinsko književnost in knjižničarstvo, Knjižnice Otona Župančiča v Ljubljani, se je zahvalila Knjižnici Prežihovega Voranca za pripravo strokovnega srečanja, vsem prisotnim pa za sodelovanje pri Moji najljubši knjigi in MEGA kvizu ter jih povabila na letošnjo Bologno po Bologni.

Potem smo se vsi skupaj z dvema avtobusoma odpeljali na izlet; po poti sta nas kolegici Marija Mazi in Majda Bremše iz KPV opozarjali na kulturno in naravno dediščino in dopolnjevali naše znanje z ravno prav razlage.

Najprej smo si ogledali **enoto Rudnik**, ki ima svoje nove prostore v večnamenski zgradbi na Dolenjski cesti, kjer ima na voljo 256 m² in 40.000 knjižničnega gradiva. Na to lokacijo se je preselila po denacionalizaciji prejšnje lokacije leta 2004. Je druga največja enota v mreži KPV in deluje na območju Mestne občine Ljubljana. Organizacijsko je bila knjižnica Rudnik priključena k matični knjižnici leta 1963. Njena vodja je Barbara Kaiser, ki je včasih vodila ure pravljic. Tudi zdaj nam je, potem ko je predstavila svojo enoto, povedala svojo najljubšo pravljico o pošasti s tisoč zobmi.

Nadaljevali smo skozi Škofljico, kjer so nam omenili svojo enoto Škofljica, mimo Turjaka na Rašico, kjer smo si ogledali **Trubarjevo domačijo**, kjer nam je kustos Andrej Perhaj enkratno predstavil Primoža Trubarja in njegovo delo. Skrbno smo si ogledali spominsko sobo, mlin in žago, saj bomo v 2. ciklu MEGA kviza v naslednjem šolskem letu mladim reševalcem pomagali pri iskanju pravilnih odgovorov in jih spodbujali k obisku Trubarjeve domačije. Uživali smo v idiličnem okolju tega koščka Dolenjske.

Naslednja postaja je bila pa že v **Velikih Laščah**. Najprej smo se Pri Kuklju podprli s štruklji, po katerih gostilna slovi. Potem pa smo si ogledali knjižnico, ki je najbolj oddaljena enota KPV. K matični

enoti je bila priključena leta 1990. Knjižnico so širili že dvakrat. Do leta 2002, do prve prostorske širitve je bila med najslabše razvitimi knjižnicami v mreži KPV. Danes deluje na 150m², ima 15.500 enot knjižničnega gradiva in je ena izmed zelo uspešno delujočih enot KPV, tudi po zaslugi njene vodje Mihaele Andromako Rihar. Knjižnica deluje v Levstikovem domu in ima med drugim tudi spominsko sobo posvečeno Franu Levstiku in Josipu Stritarju. Opozarja tudi na Jožeta Javorška in druge svoje pomembne rojake. **Sestri dvojčici Slava in Franja** sta nam v humornem spletu pripovedovanja o nekdanjih šegah in navadah ter ubranem petju pokazali tudi izdelovanje klinčkov t.j. zobotrebcev.

Vsi skupaj smo se potem vrnil na Vič, kjer smo se razšli zadovoljni in polni lepih vtisov. **Spraševali smo se že, katera knjižnica nam bo pripravila majsko strokovno srečanje v letu 2008.**

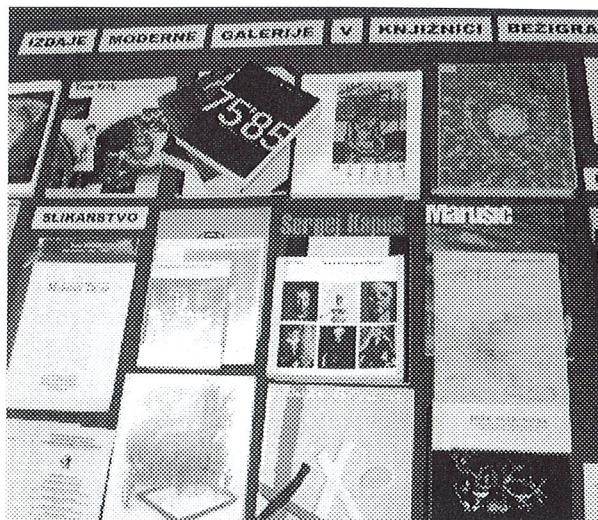
Knjižnici Prežihov Voranc se iskreno zahvaljujemo za čudovito srečanje! Še naprej jim želimo uspešno strokovno delo in veliko zadovoljnih bralcev!

Tilka Jamnik
Knjižnica Otona Župančiča

BRALNA KULTURA IN SLOVENSKA LIKOVNA UMETNOST

Bežigrajski knjižničarji smo zasnovali ambiciozen projekt z naslovom »Bralna kultura in slovenska likovna umetnost«. Potekal je od meseca aprila do vključno meseca decembra lanskega leta v Knjižnici Bežigrad, v Moderni galeriji in v Mali galeriji v Ljubljani. S projektom smo želeli predstaviti širši javnosti, kako lahko splošna knjižnica v okolju kjer deluje, približa in poveča posamezniku in/ali skupini obiskovalcev zanimanje za slovensko likovno umetnost, ki je zapisana

v številnih strokovnih monografskih publikacijah, biografijah, življenjepisnih romanah in spominih naših umetnikov, ter redno predstavljena z retrospektivnimi in preglednimi razstavami v galerijah, muzejih in drugih razstaviščih.

Slika 1: Del razstave »Izdaje Moderne in Male galerije v Knjižnici Bežigrad«, november 2006

Osredotočili smo se na slovensko likovno umetnost 20. in 21. stoletja, zato smo k sodelovanju povabili strokovnjake, kustose slovenske nacionalne institucije za moderno in sodobno umetnost Moderne galerije v Ljubljani. Obiskovalcem knjižnice smo sistematično predstavili slovensko likovno umetnost z izbranim knjižničnim gradivom, s predavanji, delavnicami in vodenimi ogledi razstav. Izposoja knjižničnega gradiva, predavanja, ogledi knjižnih razstav in likovne delavnice so potekali v Knjižnici Bežigrad, ogledi likovnih razstav pa so potekali v Moderni in Mali galeriji v Ljubljani.

Predavanja so bila povezana z razstavami v Moderni in Mali galeriji. Tako je kustosinja Mojca Štuhec predstavila razstavo Arhiv OHO, ustvarjanje članov in sodelavcev gibanja OHO. Vizualno in konkretno poezijo, izdaje knjig in drugih edicij, filmsko ustvarjanje, akcije in primere hapeninga, body arta pri nas in likovno umetnost predvsem Marka Pogačnika, Milenka Matanovića, Davida

Neza in Andraža Šalamuna. Druga predavateljica je bila kustosinja Zdenka Badovinac, avtorica razstav *Prekinjene zgodovine* in *Projekt zbirka 2000+ - Arteast Collection 2000+ - umetniki Vzhodne Evrope v dialogu z Zahodom*. Poudarila je, da je za posamezna dela in za razstavo kot celoto značilna odprta struktura, ki omogoča dogajanje novih elementov tudi izven prostora in časa razstave. Umetniki nastopajo kot arhivarji svojih lastnih projektov in projektov drugih umetnikov ali različnih fenomenov nacionalne zgodovine. »Slovensko kiparstvo druge polovice 20. stoletja iz zbirk Moderne galerije v Ljubljani« in »Slovensko slikarstvo druge polovice 20. stoletja iz zbirk Moderne galerije v Ljubljani« pa je predstavil muzejski svetnik dr. Igor Kranjc. Osredotočil se je na stalno zbirko Moderne galerije in predstavnike odlično povezal z razmerami in časom, v katerem so živeli. Zadnja predavateljica, kustosinja Jana Intihar Ferjan, je predstavila dokumentiranje likovne umetnosti v Moderni galeriji, zbiranje, vrednotenje in sistematično obdelavo podatkov, ki so na kakršenkoli način povezani s sodobno umetnostjo na Slovenskem. V drugem delu predavanja je predstavila nekaj pomembnih bežigrajskih objektov skozi čas, kar je sovpadalo s temo »Zgodbe mojega kraja«, ki je bila v letu 2006 v mesecu novembru osrednji dogodek praznovanja Dneva slovenskih splošnih knjižnic.

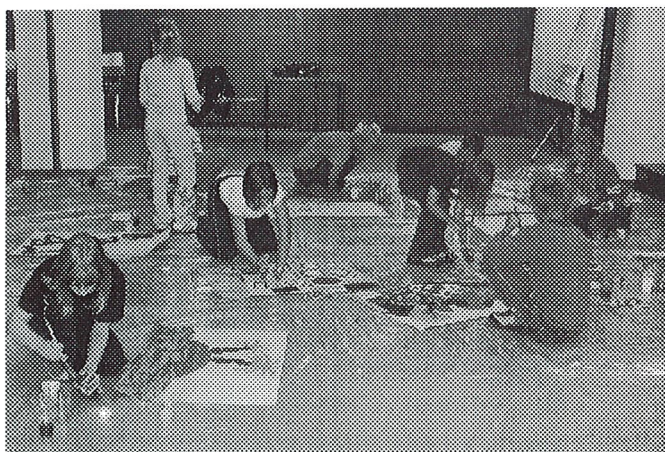
Na predavanja smo povabili mladostnike in odrasle. Povezali smo se s knjižničarji izbranih osnovnih šol in s profesorji umetnostne zgodovine prav tako iz izbranih srednjih šol, saj so bili ciljno občinstvo tudi učenci višjih razredov osnovnih šol in srednješolci.

Likovne delavnice za otroke sta vodili kustosinja mag. Adela Železnik in Renata Štebih. Vsebinski delavnic sta bili abstrakcija, imenovana »Krokodilova mojstrovina« in portret z naslovom »To sem jaz«.

Slika 2: Likovna delavnica za otroke – pogovor ob knjigah, junij 2006

Prva delavnica je bila namenjena otrokom od petega do desetega leta starosti, druga od šestega do dvanajstega leta. Preden so otroci začeli slikati, je kustosinja natančno razložila kaj je abstrakcija in kaj portret. Pogovor je potekal s pomočjo knjižnega gradiva, branja zgodbe in predstavitev literarnih junakov ter z ogledom in razlago vrste slik tudi iz Moderne galerije, prikazanih v PowerPointu. Po delavnicah smo knjižničarji organizirali ogled knjižnice s poudarkom na zbirkah s področja umetnosti na oddelkih za otroke, mladostnike in odrasle. Delavnice so potekale v času počitnic. Izdelke so otroci skrbno shranili, ker smo jih predstavili širši javnosti ob zaključku projekta, ki je potekal v Moderni galeriji.

Slika 3: Abstraktno slikanje, september 2006

Knjižničarji smo pripravili za uporabnike knjižnice in za obiskovalce predavanj ter likovnih delavnic priporočilne sezname izbranega strokovnega in leposlovnega knjižničnega gradiva v tiskani in elektronski obliki:

- Življenjepisi, spomini, pisma in življenjepisni romani o likovnih umetnikih in umetnicah (avtorica Tanja Curhalek),
- Izdaje Moderne galerije v Knjižnici Bežigrad,
- Likovna umetnost – izbor knjig in videokaset za otroke in mladostnike.

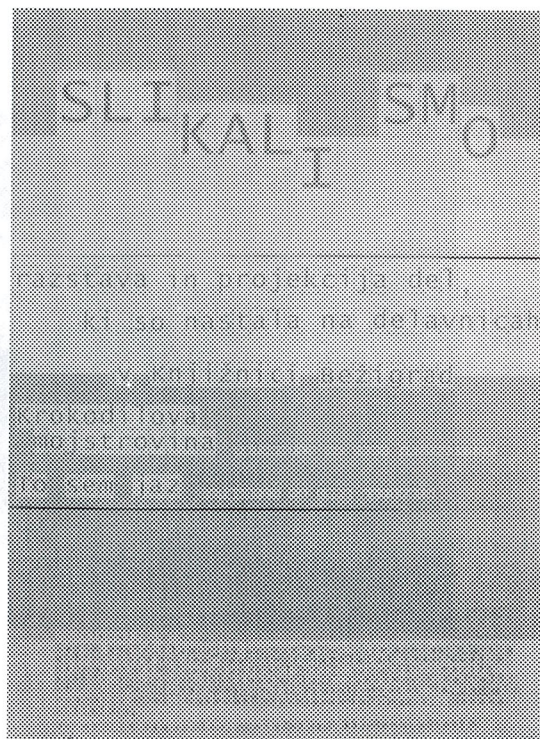
Pripravili smo naslednje razstave:

- Izbor knjižnega gradiva članov in sodelavcev gibanja OHO,
- Moderna galerija se predstavlja,
- Izdaje Moderne galerije in Male galerije v Knjižnici Bežigrad,
- Življenjepisi, spomini, pisma in življenjepisni romani o likovnih umetnikih in umetnicah
- Slovenski kiparji – izbor knjižničnega gradiva,
- Slovenski slikarji – izbor knjižničnega gradiva,
- Dokumenti Moderne galerije,
- Dela Igorja Kranjca v Knjižnici Bežigrad in
- Naš Bežigrad.

V PowerPointu pa smo pripravili promocijo knjižnih in likovnih del z naslovom »Beremo likovna dela«, predstavitev je spremljala glasba Antonina Dvořáka Romanca v F-duru, op. 11, dalje promocijo Moderne galerije kot kulturne institucije in promocijo Moderne galerije v povezavi s pomembnimi institucijami v četrtini skupnosti Bežigrad mestne občine Ljubljana. Povezali smo besedo, sliko in glasbo.

Vodji projekta sva v sodelovanju z Jano Intihar Ferjan in Mojco Pelko Pleteršek predstavila projekt tudi na mednarodnem posvetovanju »Knjižnica – središče znanja i zabave – Knjižnice u turističkoj ponudi« v Karlovcu, 15. septembra 2006. Referat »Beremo likovna dela« je bil odmeven. Predstavili smo pravzaprav vrsto dejavnosti s področja umetnosti in kulture (Muzeji, arhivi in galerije vabijo; Poletna zgodovina tehnike, Mednarodni

dan muzejev, Poletna muzejska noč, v poletnem času uspešni akciji Obiščimo muzej, Obiščimo galerijo itn.), ki jih izvajamo v naši knjižnici.

Slika 4: Plakat »Slikali smo«

Svečan zaključek projekta je bil 8. decembra 2006 v Moderni galeriji, na dan otvoritve razstave »Slikali smo ...«. Avtorica razstave mag. Adela Železnik je razložila namen in pomen slikarskih delavnic ter predstavila izbrana razstavljena likovna dela, ki so jih otroci ustvarili na slikarskih delavnicah v knjižnici. Otvoritev razstave smo popestrili še s fotografijami s poletnih slikarskih delavnic. Na otvoritev so prišli povabljeni otroci, avtorji slik, njihovi sorodniki in prijatelji. Marsikdo je prvič obiskal Moderno galerijo

Uspešnost projekta je bila merjena v Knjižnici Bežigrad z obiski predavanj, priložnostnih razstav ter izposoje leposlovnega in strokovnega knjižničnega gradiva s področja likovne umetnosti, v Moderni galeriji pa je bila merjena z obiski razstav. Kupljene vstopnice smo opremili s pečatom Knjižnice Bežigrad in jih razdelili med obiskovalce knjižnice.

Slika 4: Razstava »Slikali smo« v Moderni galeriji v Ljubljani, december 2006

Število obiskovalcev predavanj je bilo solidno, obisk razstav v galerijah pričakovan, zanimanje in število udeležencev za likovne delavnice v knjižnici pa je bilo nad pričakovani.

Izpostavljamo merjenje zaloge in izposoje knjižnega gradiva za odrasle uporabnike s strokovnih področij umetnost, urbanizem, arhitektura, kiparstvo, risanje, oblikovanje, slikarstvo in grafika:

- v letu 2004 je bila zaloga 1257 monografskih publikacij, izposojenih je bilo 5177 izvodov,
- v letu 2005 je bila zaloga 1352 monografskih publikacij, izposojenih je bilo 5131 izvodov,
- v letu 2006 je bila zaloga 1539 monografskih publikacij, izposojenih je bilo 6134 izvodov gradiva.

V letu 2005 se je glede na leto 2004 zaloga povečala za 7%, izposoja pa padla za 0,9%. V letu 2006 je glede na leto 2005 zaloga tudi na račun podarjenih monografskih publikacij Moderne galerije

narasla za 13,8%, izposoja pa kar za 19,5%! To dokazuje, da smo projekt dobro zastavili in glede na izposajo gradiva nadpovprečno izpeljali.

Programe smo najavili v časnikih Delo (Deloskop) in Dnevnik (Scena), na Valu 202 in v brošuri Kam? Turistično informacijskega centra Ljubljana. Posameznikom, izbranim srednjim šolam in fakultetam smo poslali vabila po pošti, e-pošti in po SMS sporočilih. Obvestila in vabila smo objavili tudi na spletni strani Knjižnice Bežigrad. Plakate smo poslali izbranim srednjim šolam, fakultetam, Bežigradski in Moderni galeriji.

Projekt je omogočilo in finančno podprlo Ministrstvo za kulturo RS, za kar se najlepše zahvaljujemo in enako velja zahvala mag. Nataši Bucik, ki je spremljala projekt in nam s strokovnimi nasveti pomagala do njegovega zaključka. Enako se zahvaljujemo Moderni galeriji v Ljubljani, ki je bila pripravljena sodelovati v projektu in koordinatorki za galerijo Jani

Intihar Ferjan. Omeniti moramo še Knjižnico Otona Župančiča, ki je kot osrednja območna knjižnica organizirala 15. novembra 2005 izjemno zanimivo strokovno predavanje z naslovom Vodenje projektov (izvajalec ITEO Svetovanje, predavatelj mag. Miroslav Ilić). Avtorica projekta se je udeležila predavanja in v okviru delavnic se ji je porodila ideja o opisanem projektu.

Cilji in pričakovani učinki so se uresničili. Tako razmišljamo, da bi vzorčni projekt kulturne vzgoje prerasel iz lokalnega v regijsko okolje, morda na nacionalno raven. Seveda bi bilo potrebno na podlagi izkušenj določene dejavnosti dodelati in nadgraditi. Prizadevanja bi bila usmerjena v tesnejše sodelovanje in v povečanje zanimanja za storitve splošne knjižnice, galerijskih in muzejskih dejavnosti, dalje v spodbujanje bralne kulture, spoznavanje slovenske likovne umetnosti, slovenske kulturne dediščine širom po Sloveniji, v branje, gledanje, opazovanje in ocenjevanje z razumevanjem, v likovno ustvarjanje. Vse z namenom doseči intelektualno širino in kritičnost. M. Ilić je dejal, da mora biti »cilj vsakega projekta prepričljiv«. Upamo, da je opisani projekt eden izmed tistih prispevkov, ki so spodbudili ali še spodbujajo obiskovalce splošnih knjižnic k večjemu zanimanju za umetniška delovanja in ustvarjanja, za poznavanje muzejskih in galerijskih dejavnosti, za kulturno dediščino v slovenskem prostoru in zunaj naših meja.

Mateja Ločniškar-Fidler,
Igor Andrin
Knjižnica Bežigrad

MOJA NAJ KNJIGA 2007

Letos so bila priznanja *Moja najljubša knjiga podeljena desetič*, in sicer na slovesnosti ob *mednarodnem dnevu knjig za otroke in mladino*, 2. aprila 2007, v **Knjižnici Otona Župančiča, Kersnikova 2, Ljubljana**. Glasovanje mladih bralcev za *Mojo najljubšo knjigo* je v šolskem letu 2006/2007 potekalo **prvič prek spletne strani**.

Moja najljubša knjiga, priznanje po izboru mladih bralcev, se podeljuje vsako leto od 1998., in sicer v dveh kategorijah: za najljubšo slovensko mladinsko knjigo in za najljubšo v slovenščino prevedeno mladinsko knjigo. Plakete se podelijo avtorjem in založnikom teh del na slovesnosti ob 2. aprilu, mednarodnem dnevu knjig za otroke. Podelitev poteka v *Knjižnici Otona Župančiča*, ki je tudi koordinatrica vseh dejavnosti v zvezi s priznanjem.

Priznanje so osnovali *Knjižnica Otona Župančiča*, *Slovenska sekcija IBBY* in *Zveza bibliotekarskih društev Slovenije*, da bi med mladimi bralci spodbujali branje in zanimanje za mladinsko književnost. Zato naj bi bilo glasovanje povezano z bibliopedagoškimi dejavnostmi oz. z najrazličnejšimi oblikami knjižne vzgoje mladih bralcev.

Akcijo strokovno vodi odbor za priznanje *Moja najljubša knjiga*, ki ga sestavljajo predstavniki iz splošnih in šolskih knjižnic, častni člani pa so predsednik Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, predsednik Slovenske sekcije IBBY in predstavnik mladih bralcev.

Glasujejo lahko vsi otroci, ki knjigo sami preberejo, pri čemer smejo glasovati za katero koli delo, ne glede na letnico njegove izdaje, glavna pozornost pa velja leposlovni knjigi. Knjiga, ki že peto leto dobi največ glasov mladih bralcev, prejme zlato priznanje, nato pa je izložena iz nadaljnjega glasovanja.

V tem šolskem letu je glasovanje prvič potekalo prek spleta. Naslov spletne strani nagrade je: <http://testnajknjiga.emecen.si> (sicer pa bo v novem šolskem letu spremenjeni in dokončni naslov **www.najknjiga.si**). Mentorji so se registrali in glasove svojih mladih bralcev sproti pošiljali prek spleta. Glasovi za izvirno slovenske in prevedene knjige se kažejo na barometru in po posameznih pokrajinah na zemljevidu Slovenije.

V tem šolskem letu je torej že **desetič** potekalo glasovanje za *Mojo najljubšo knjigo* po izboru mladih bralcev, in sicer od začetka šolskega leta pa do 15. marca letos. Sodelovalo je 150 mentorjev, ki so spodbujali mlade k branju in sporočali njihove glasove. Glasovanje je potekalo v **52 splošnih knjižnicah in v šolskih knjižnicah na njihovem področju**; sodelovali pa so tudi slovenski otroci izven Slovenije. Glasovalo je **26.561 mladih bralcev, kar je največ v vseh desetih letih**. 597 glasov smo prejeli od slovenskih mladih bralcev izven Slovenije.

Moja najljubša slovenska knjiga po izboru mladih bralcev za leto 2007 je zbirka **ANICA Dese Muck z ilustracijami Ane Košir**, ki izhaja pri založbi Mladinska knjiga. Zbirka **Anica** je letos **že petič** prejela največ glasov mladih bralcev, zato bo prejela **zlato priznanje**.

AVTOR	NASLOV	ŠT. GLASOV
1. Desa Muck	Anica - zbirka	1663
2. Primož Suhodolčan	Ranta (Košarkar naj bo, Kolesar naj bo, Ranta vrača udarec)	481
3. Bogdan Novak	Zvesti prijatelji - zbirka	260
4. Fran Milčinski	Butalci	232
5. Nejka Omahen	Življenje kot v filmu	211
6. Vid Pečjak	Drežček in trije Maršovčki	208
7. Josip Vandot	Kekec - vsi naslovi	207
8. Ivan Sivec	Zadnji mega žur	191
9. Desa Muck	Lažniva Suzi	163
10. Tone Seliškar	Bratovščina Sinjega galeba	160

Moja najljubša prevedena knjiga po izboru mladih bralcev za leto 2007 pa je zbirka **PET PRIJATELJEV Enid Blyton**, ki so jo prevedle Irena Samide, Marjana Samide, Ksenija Samide, Tatjana Žener, Breda Konte, Ladeja Godina - Košir, Irena Trenc - Frelih in Alenka Zore. Izšla je pri založbi Mladinska knjiga.

AVTOR	NASLOV	ŠT. GLASOV
1. Enid Blyton	Pet prijateljev - zbirka	690
2. Francesca Simon	Grozni Gašper - zbirka	573
3. Astrid Lindgren	Pika Nogavička	559
4. Dav Pilkey	Kapitan Gatnik - zbirka	558
5. Knister	Mala čarovnica Lili - zbirka	448
6. Hergé	Tintin - zbirka	425
7. R(ober) L(awrence) Stine	Soba nočne more - zbirka	410
8. H. Ch. Andersen	Andersenove pravljice - vsi naslovi	394
9. Meg Cabot	Princeskini dnevniki - zbirka	393
10. Jacqueline Wilson	Punce - več naslovov	374

Tilka Jamnik
Knjižnica Otona Župančiča

SLOVENSKI KNJIŽNIČNO- MUZEJSKI MEGA KVIZ ZNAMENITI SLOVENCİ IN NJIHOVE SPOMINSKE HIŠE

V šolskem letu 2006/2007 je potekal 1. cikel; težave smo imeli tako organizatorji MEGA kviza kot reševalci, pa vendar smo z rezultati lahko ZADOVOLJNI. Zbrali smo veliko izkušenj in pripomb, ki jih bomo pri pripravi 2. cikla upoštevali.

**Vsem reševalcem in mentorjem se
ZAHVALJUJEMO ZA SODELOVANJE!**

MEGA kviz je na pobudo Ministrstva za kulturo strokovno pripravila Knjižnica Otona Župančiča v sodelovanju s Skupnostjo muzejev Slovenije in Društvom Bralna značka Slovenije-ZPMS. Reševanje je potekalo od oktobra do konca marca; organizirale so ga splošne knjižnice v sodelovanju s šolskimi knjižnicami. Okrog 2. aprila so sklenile reševanje in pripravile žrebanje med svojimi reševalci. V TV oddaji Enajsta šola, ki je bila 19. aprila na Prvem programu TV Slovenija, ob 16.20. uri, pa je bilo končno MEGA žrebanje.

Zbrali smo **5254** pravih rešitev MEGA kviza. Poslalo nam jih je **51 splošnih knjižnic** (gradivo je prejelo vseh 62 splošnih knjižnic v Sloveniji, vendar tri niso sodelovale, pet pa jih v določenem času ni uspelo zbrati nobenih rešitev). **Prek spleta pa smo prejeli 23** pravih rešitev vseh šest sklopov, kjer je sicer reševalo več kot 1600 reševalcev (vendar so rešili le posamezne sklope).

Eden od ciljev kviza je bilo spodbujanje obiskov kulturnih ustanov, kar so reševalci »dokazovali« z zbranimi žigi. **26** reševalcev je zbralo vseh šest žigov, približno **ena tretjina** reševalcev pa enega ali več žigov, **dve tretjini reševalcev** je poslalo rešitve brez žigov.

V končnem – MEGA – žrebanju smo izžrebali enega reševalca med tistimi, ki so zbrali vseh šest žigov, in enega med tistimi, ki so zbrali le nekaj žigov; dobila sta enotedenske počitnice na morju ali v gorah; nagrado podarja Društvo Bralna značka Slovenije-ZPMS. Nadalje smo podelili 12 nagrad reševalcem brez žigov in njihovim mentorjem, in sicer obisk muzeja za skupino učencev, kar podarja Skupnost muzejev Slovenije.

Izžrebali smo tudi tri mentorje: dobili so enodnevni ogled letošnjega sejma otroških knjig v Bologni.

Zbirnik poročil iz splošnih knjižnic

Knjižnice so reševanje organizirale v sodelovanju s šolskimi knjižnicami in večina jih je pripravila tudi sklepno prireditve. Oprle so se na izkušnje iz let, ko so organizirale reševanje Slovenskega knjižnega kviza. Ker je bil MEGA kviz zahtevnejši kot prejšnji Slovenski knjižni kviz, je bilo s strani mentorjev potrebno veliko več organizacije, spodbude in pomoči pri reševanju. V nekaterih knjižnicah in šolah (npr. Lavričeva knjižnica v Ajdovščini, Knjižnica Šentjur pri Celju, Knjižnica Laško, OŠ Dobravlje) so se zelo potrudili in organizirali skupno reševanje in skupne ogledе kulturnih ustanov. Npr. na OŠ Dravljje (Ljubljana) pa so poleg šolske knjižničarke spodbujali k reševanju tudi učenci, ki izdajajo svoj časopis Šolarček.

Sicer pa so glavne ugotovitve mentorjev letošnjega – 1. cikla – naslednje (dodane so načrtovane spremembe za 2. cikel):

MEGA kviz je zanimiv in poučen, dobro pripravljen, delno se pokriva z učnim načrtom; reševalci so se veliko naučili (vsebinsko in KIZ). Izvirna je zamisel, kako spodbujati obiske kulturnih ustanov; takšen kviz pušča sled, na marsikaj opozori ... čeprav je odziv slabši (nimajo vsi otroci enakih pogojev, tudi leto kulture ne bo zbrisalo velikih razlik). Kviz so reševali v sklopu projekta Rastem s knjigo (sedmošolci). Splošne knjižnice so

organizirale sklepne prireditve, knjižne nagrade, gostujoče pisatelji (povezava z 2. aprilom), ipd.

- Vsak začetek je težak. Pa vendar je že toliko pohval!

Prejšnji kviz je bil boljši, vrniti prejšnjo obliko.

- Odzivi na prvi cikel MEGA kviza potrjujejo, kako zelo je potreben in zato bomo nadaljevali z njim po načrtih, s konceptom, ki smo si ga zastavili, skušali bomo dosegati njegove cilje, ki naj jih na tem mestu še enkrat poudarimo: spoznavati lastno identiteto, pomen kulturne dediščine v sodobnem času in življenju; učiti se učiti (MEGA kviz predstaviti tudi učiteljem!); učiti se iz realnih situacij (knjižnice, muzeji in galerije so viri informacij); povezovati šole, knjižnice, muzeje in galerije; spodbujati branje (zato se še naprej povezujemo z Društvom Bralna značka Slovenije-ZPMS).

MEGA kviz je pretežek in preveč kompliciran; preveč zahteven tako za reševalce kot za mentorje; preveč zahtevni viri; za 2. triletje je pretežak, reševali so ga predvsem učenci 3. triletja; naj bo kviz tudi za učence 1. triletja.

- V 2. ciklu bo bolj prilagojen učencem 2. triletja; za učence 1. triletja pa bomo še naprej objavljali po eno vprašanje v reviji National Geographic Junior.

Preveč je obsežen in dolgo se rešuje, reševalci ne vztrajajo do konca.

- V 2. ciklu bo le pet sklopov; na kraju vsakega sklopa bomo v oddaji Enajsta šola podelili več nagrad – brezplačnih ogledov muzejev in galerij, v reviji NGJ pa knjige. Na koncu reševanja bo MEGA žrebanje.

Glavna težava je bila pridobivanje žigov, posebno za učence, ki živijo izven mestnih središč; šole organizirajo šolske ekskurzije v septembru, maju in juniju.

- V 2. ciklu bo formular za žige ves čas na spletni strani: <http://www.koz.si/megakviz>.

Žige bodo zbirali kadar koli in jih prilagali rešitvam MEGA kviza.

Črno beli vprašalnik je dolgočasen.

- V 2. ciklu bomo poskrbeli, da bo bolj živahne barve; še vedno pa je možno, da ne bomo imeli dovolj denarja za večbarvni tisk.

Otroci ne poznajo znamenitih osebnosti, učni načrt jih ne zajema.

- Tudi v 2. ciklu bodo najbrž nekateri znameniti Slovenci, ki jih učni načrt ne zajema. Naj jih otroci in mentorji spoznajo v MEGA kvizu!

Sklopi so vsebinsko preveč podobni in zato dolgočasni.

- Tudi v 2. ciklu bomo opozorili na kontinuiteto, sočasnost in »rdeče niti«.

Učence ponujene nagrade niso motivirale za sodelovanje.

- Tudi v 2. ciklu bomo na nacionalni ravni najbrž ponudili kaj podobnega kot so enotedenske počitnice, obiski muzejev in galerij ter knjige za reševalce ter obisk sejma otroških knjig v Bologni za mentorje. Je to res tako malo?

Splošne knjižnice pa lahko ponudijo kot nagrado kar koli!

Nekateri rešujejo kviz 1. cikla do konca šolskega leta.

- V 2. ciklu bomo razdelili gradivo v oktobru, toda reševanje se bo začelo v novembru. Z reševanjem bomo zaključili aprila; splošne knjižnice bodo imele ves april, mesec, ki je posvečen knjigi (2. april in Slovenski dnevi knjige), da zberejo rešitve in organizirajo svoje sklepne prireditve. Končno MEGA žrebanje pa bo šele maja.

Kviz naj ostane na spletu.

- cikel MEGA kviza bo na spletu vse do 2. cikla (oktober 2007).

Izbor znamenitih Slovencev in njihovih spominskih hiš v drugem ciklu, v šolskem letu 2007/2008, upošteva pomembne obletnice in sledil *Programu kulturne promocije pred in v času predsedovanja Republike Slovenije EU*. Med drugim bo poudarjal medkulturnost.

Glede na to, da je bila dobro sprejeta struktura možnosti reševanja kviza, jo bomo upoštevali in razvili tudi v drugem ciklu: tiskani vprašalnik, kviz na spletu, informacija in poskusno vprašanje v reviji National Geographic Junior, prispevki na TV Slovenija v oddaji *Enajsta šola – Oddaja za mlade radovedneže*.

Za leto 2007/2008 načrtujemo naslednje sklope:

Jože Plečnik in Arhitekturni muzej Ljubljana;

Ita Rina in Škrateljnova domačija v Divači;

Friderik Irenej Baraga in njegova rojstna hiša v Mali vasi pri Dobrniču;

Janez Puh in njegova rojstna hiša v Juršincih v Slovenskih goricah;

Primož Trubar in Trubarjeva domačija na Raščici.

Pa še to:

MEGA kviz bomo predstavili na letošnjem posvetovanju **Knjižničarji spodbujamo branje: knjižnice in najstniki**, ki ga organizira ga Sekcija za splošne knjižnice, ZBDS, 4. 6. 2007 v Knjižnici Otona Župančiča.

Tilka Jamnik
Knjižnica Otona Župančiča

NA OBISKU PRI KNJIŽNIČARKI IN PRAVLJIČARKI MARIJI KRAMAR

Je že štiriintrideset let kot višja knjižničarka zaposlena v piranski knjižnici. Spominja se, kako je leta 1972 komaj končala predavanja na Pedagoški fakulteti in je načrtovala, da si bo v nekaj prihodnjih mesecih vzela čas za počitnice, za zadnje izpite in pisanje diplome, pa so že potrkali na njena vrata uslužbenci iz piranske knjižnice in ji ponudili delo. Takrat si je rekla, »šola bo počakala, delo pa ne« in se je odločila povabilo sprejeti. Najprej je nekaj mesecev urejala pionirsko knjižnico, saj so ravno v tistem času prešli s pultnega sistema izposoje na prost pristop bralcev do knjig. Takrat je dodobra spoznala svoj fond knjižnega gradiva.

Jeseni naslednjega leta so v knjižnici začeli z *urami pravljic*. Da bi se naučila, kako naj potekajo, je hodila na hospitacije v Pionirsko knjižnico v Ljubljano. Tam je otrokom pripovedovala pravljice Marjana Kobe, ki je o pravljicah predavala tudi na seminarjih.

Marija je pripovedovala tako ljudske kot umetne pravljice. Ker takrat še ni bilo na razpolago toliko slikanic kot danes, so knjižničarke tudi same veliko prevajale. Marjanca Lenassi je prinašala slikanice v tujih jezikih iz Pionirske knjižnice v Ljubljani. Sama je prevajala pravljice iz nemškega, Marija pa iz francoskega in italijanskega jezika. Italijanske slikanice so si lahko izposodile tudi v Skupnosti Italijanov Piran. Takrat so bile priljubljene nordijske pravljice, pa afriške in drugih narodov: »*Skupina L, kamor smo uvrščali ljudske pravljice, je takrat zavzemala*

ogromno knjižnih polic. Takrat so bile najbolj brane ljudske pravljice. Danes ta zbirka ni tako obsežna, saj ne sprašujejo toliko po zbranih ljudskih pravljičah. Bolj si izposojajo tiste, ki so predstavljene samostojno, kot slikanice.»

V tistem času so bile ure pravljič v piranski knjižnici ob sobotah dopoldan. Pročelje knjižnice gleda na Tartinijev trg, blizu pa je tudi Zelenjavni trg s tržnico, kjer ob sobotah branjevke napolnijo stojnice z zelenjavo in poljskimi pridelki in pridne gospodinje izbirajo in kupujejo živež za družino. *»Tako so mame pripel-jale svoje otroke k nam na uro pravljič, same pa so odšle na trg po nakupih. Včasih so tudi pozabile na otroke. Nekateri so bili tako majhni, da niti niso znali povedati, kje stanujejo. K sreči je bila ena od knjižničark iz Pirana in je otroke poznala, tako da smo jih lahko vsaj pos-premili do doma,«* se spominja Marija.

Na ure pravljič je prihajalo veliko otrok, tako da so morale včasih knjižničarke obisk omejiti, kasneje pa so otroke raz-delile v dve različni starostni skupini. Takrat je bilo v navadi, da so knjižničar-ke pripovedovale tudi dve, tri pravljice v eni uri. Že od vsega začetka so priprav-ljale tudi likovne delavnice.

Marija je pravljice posredovala otrokom na dva načina: kadar so bili v pravljici lepi opisi ali lirični odlomki, jih je raje prebrala, da je otrokom približala neokrn-jeno besedilo; kadar pa je bilo v zgodbi veliko dogajanja, ponavljanj ali dialogov, je raje pripovedovala. Predvsem pa je želela otrokom predstaviti tiste pravljice, ki so bile všeč njej sami, saj je le te lah-ko najbolj doživeto posredovala. Danes veliko več pripoveduje. Izbere primerno pravljico in jo prebere. Potem si naredi oporne točke za prosto pripovedovanje. Navadno pripoveduje ob odprti knjigi, tako, da obenem otrokom kaže ilustraci-je: *»Poskusila sem pripovedovati tudi brez slikanice, pa so me otroci spraševa-li, kje so ilustracije!«*

Pri uri pravljič se z otroci veliko pogovar-ja, tako da najprej razumejo nove pojme in nove besede. *»Ko smo brali Bikca Ferdinanda, sem prinesla globus. Poiskali smo Španijo. Vprašala sem jih, če je kdo od njih že kdaj potoval tja. In kaj je zna-čilno za Španijo? Nekateri so poznali plese, drugi bikoborbe. Pa v slovar smo pogledali, kaj pomeni beseda kastanjete. Šele potem sem začela pripovedovati. Tako delam pri večjih otrocih. Manjši pa imajo raje ljudske pravljice, kjer je veliko ponavljanja. Tudi pravljice o živalih so jim všeč.«*

Opaža pa tudi razlike med otroci danes in nekaj: *»Vedno želim najprej pripraviti primerno vzdušje za pravljico. Zato se pripravim na pogovor. A danes hočejo otroci vse čim hitreje in me prav prisilijo, da skrajšam uvodni del. Ko pripovedu-jem, pa vidim, kako jih gane neboglje-nost kakšne osebe v pravljici, kako se v njih prebudi sočutje. Take pravljice razo-rožijo tudi najbolj živahne otroke.«* Prila-gaja se tudi željam otrok: *»Včasih jih vprašam, kaj bi naslednjič radi poslušali. Pri tem opazim, da si želijo poslušati kakšno pravljico tudi, če jo že dobro poznajo.«*

Še vedno tudi prevede kakšno pravljico, saj želi predstaviti otrokom čisto nove pravljice, take, ki jih v slovenščini še ni. Zato hodi na sejme, predvsem v Ljublja-no na sejem *Bologna po Bologni*. Preve-de tudi veliko slikanic v italijanskem jezi-ku, ki jih knjižnica naroči za potrebe manjšine.

Pravljice pripoveduje tudi skupinam otrok, ki prihajajo z vzgojiteljicami na obisk v knjižnico: *»Potem se v vrtcu pogovarjajo o pravljici, ki so jo slišali, ob naslednjem obisku pa prinesejo v dar risbice, ki so jih narisali.«* Včasih obiše-jo knjižnico tudi skupine šolskih otrok, predvsem tistih iz prvih treh razre-dov osnovne šole. Tudi tem tu in tam pove kakšno pravljico.

Marija najraje vidi, da so pri urah pravljic samo otroci: *»Veliko bolj so sproščeni in bolj pridni, kadar so sami! A nekaterim staršem je všeč poslušati pravljice, pa kar ostanejo. A to so izjeme.«*

Starši, ki pripeljejo otroke k uram pravljic, ugotavljajo, da poslušanje pravljic bogati otrokov besedni zaklad: *»Pravijo, da v šolah branju posvečajo premalo časa. Zavedajo se tudi, da bi morali otroci več brati tudi sami, doma. A otroka je težko pripraviti k branju. Staršem primanjkuje časa, zato otroke pripeljejo k uri pravljic. Imajo jih za dopolnilo šolskemu pouku.«*

In kaj Mariji pomenijo pravljice? *»Pravljice polepšajo življenje! Rada preberem kakšno pravljico tudi sebi, ne samo za ure pravljic. Nekateri berejo poezijo, jaz pa najraje berem pravljice!«*

Pogovarjala se je Špela Pahor
Mestna knjižnica Izola

MEDNARODNA SREČANJA

TERRA INCOGNITA : UMETNOST BIBLIOTEKARSTVA

3. srečanje bibliotekarjev slavistov v Sarajevu in Tuzli, 19. mednarodni sejem knjig in učil in 9. bienale knjige

Letošnje že tretje mednarodno srečanje bibliotekarjev slavistov ICSL z naslovom *Terra incognita : umetnost bibliotekarstva* je potekalo v Sarajevu in Tuzli od 18. do 23. aprila 2007. Da so srečanja pomembna za izmenjavo izkušenj in mnenj bibliotekarjev, ki večinoma prihajajo s slavističnega govornega področja ali delujejo v slavističnih zbirkah po vsem svetu, dokazuje vedno številčnejša udeležba. Tako se je letos zbralo kar 80 udeležencev iz 13 držav, ki so predstavili 27 (lani 17) referatov v naslednjih sklopih:

1. Knjižnice v digitalni revoluciji : kako se soočimo z njo?
2. Založniki – izdajatelji – bibliotekarji – sodelovanje
3. Zagotavljanje kakovosti
4. Menedžment in promocija : oglaševanje bibliotek
5. Knjižnične zbirke : izzivi in priložnosti
6. Zbiranje in hranjenje dokumentov iz vojne 1990-1999

Uvodni nagovor z naslovom *Digitalna prihodnost, kje smo mi v digitalni revoluciji?* je predstavil **Jens Redmer**, direktor Googla za Evropo, Bližnji Vzhod, Afriko in Rusijo. Pri Googlu so mnenja, da tehnološki napredek in pestrost elektronske ponudbe ne bosta ogrozila obstoja in vloge knjižnic, saj ocenjujejo, da je le 5% gradiva iz knjižničnih fondov še nap-

rodaj, približno 20% publikacij iz knjižničnih fondov je v »javni domeni«, kar pomeni, da so jim potekle avtorske pravice, in kar 75% gradiva (in s tem tudi znanja) je na razpolago zgolj v knjižničnih fondih. Največjo pozornost v Googlu namenjajo končnemu uporabniku, saj skušajo z izboljševanjem iskalnih orodij omogočiti čim enostavnejši dostop do informacij in gradiva, ter sodelovanju s knjižnicami in založniki. V kratki predstavitvi je Redmer prikazal usmeritve razvojnih načrtov, kot npr. *Book Search Partner Programm*, ki prinaša izvlečke knjig in kazala. K projektu so pridobili že veliko zainteresiranih knjižnic (npr. University of Michigan, New York Public Library, University of Harvard, Stanford University, Oxford University in mnoge druge evropske univerzitetne knjižnice), kot tudi založnikov (McGraw Hill, Pearson, Penguin, Simon and Schuster, Wiley). Na *Google News* lahko spremljamo novice vodilnih tiskovnih agencij in časnikov, starejši viri pa so dosegljivi v arhivu (*Google News Archive Search*). Sledil je kratek uvod v možnosti iskanja, ki jih ponuja *Google Earth*. Redmer je podaril tudi, da so objave na Googlu dosegljive v 35. jezikih in da sodeluje že okoli 100 držav. Uporabljajo OCR tehnologijo, v zadnjem času pa se ukvarjajo tudi z vključevanjem japonske, kitajske in ruske pisave.

V okviru prvega sklopa, ki se je nanašal na vlogo knjižnic v digitalni revoluciji je **Bea Klotz** (CEEOL, Frankfurt) predstavila referat z naslovom »*Iskanja, dostopnost, zanesljivost : zakaj biti konzervativen v digitalni dobi?*«, v katerem je posebej opozorila na dileme in najpogostejše napake pri brezglavemu hitenju v digitalizacijo svojih fondov. Kritično je ocenila prizadevanja Googla in opozorila na previdnost, saj se pojavljajo mnogi problemi, še posebej na področju avtorskih pravic in jezikovnih posebnosti ter omenila kritiko francoskih založnikov proti Googlu leta 2006. Sledila je razprava udeležencev srečanja o načrtih in dosež-

kih na področju digitalizacije lastnih fondov.

Drugi sklop je zajemal področje (ne)sodelovanje med založniki, knjigotržci in knjižničarji. Svoj pogled na sodelovanje je predstavila **Dragica Lompar** (Centralna narodna biblioteka »D. Crnojević«, Cetinje), ki se je dotaknila stanja fonda v črnogorski nacionalni knjižnici po poplavi in poudarila, da je trenutno v Črni gori hiperprodukcija založnikov, ki izdajajo slabo vezane knjige na slabem papirju. V letu 2006 so izdali 2,5 monografskih publikacij dnevno. Bosansko-hercegovsko knjižno produkcijo je predstavila **Nevenka Hajdarović** (Nacionalna i univerzitetna biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo) in poudarila, da v zadnjem času prevladujejo mali založniki, od velikih založb je ostala samo Svjetlost. Veliko knjig je izdanih v samozaložbi, saj avtorji pogosto ne dobijo plačanega honorarja. Pogreša tudi koordinacijo izdaj med založniki, saj se dogaja, da v enem letu izide isti prevod publikacije pri dveh različnih založbah. Pregled založniške produkcije nacionalne knjižnice v Sarajevu je predstavil njen direktor **Ismet Ovčina** in opozoril na bogato bero lastnih izdaj v obdobju od leta 1945 do 1991. V vojnem obdobju 1992-1995 jim je uspelo izdati le dva naslova, v povojnem obdobju (1996-2007) pa so izdali kar 52 publikacij. Ob 60-letnici nacionalne knjižnice so izdali jubilejno publikacijo in letos novo knjigo z naslovom »*Vječnica - prepoznatljivi simbol*«. Knjižno tržišče Srbije je predstavila **Dragana Milunović** (Nacionalna biblioteka Srbije, Beograd). Tudi v Srbiji je zaznati mnoge spremembe tržišča v obdobju med in po koncu vojne na ozemlju bivše Jugoslavije, vendar se situacija počasi izboljšuje. Število naslovov se strmo dviga (leta 1993 je izšlo 1.442 naslovov monografij, leta 1996 se je povečalo na 5.536 in leta 2005 že 8.281 naslovov monografij). Praviloma se naklade zmanjšujejo, cene knjig pa zaradi neustrezne davčne politike rastejo.

Tematsko zelo pester je bil tretji sklop o kakovosti dela v katerem je **Senada Dizdar** (Filozofski fakultet, Odsjek za komparativnu književnost i bibliotekarstvo, Sarajevo) predstavila študij bibliotekarstva v Sarajevu. Prikazala je primerjavo med študijem bibliotekarstva po starem sistemu v primerjavi s predmetnikom po Bolonjskem modelu. Posebej je opozorila na kadrovsko podhranjenost oddelka ter označila bolonjski model kot »drago igračko«. V nadaljevanju je diplomant bibliotekarstva iz Sarajeva **Mladen Vuković** predstavil probleme pri izobraževanju, kot jih je občutil sam. Manj angažiran odnos do študija bibliotekarstva pa je potrdila tudi anketa med študenti, v kateri je bilo ugotovljeno, da se kar 90% študentov vpiše na študij bibliotekarstva samo zato, ker želi študirati primerjalno književnost (kombinacija je obvezna) in da pri študiju bibliotekarstva več kot 50% študentov še ne uporablja računalnika. Sklop sva zaključili avtorici prispevka **Tereza Poličnik-Čermelj** in **Valerija Žagar** (Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana) z referatom *Otpis građe u bibliotekama kao način popunjavanja fonda u bibliotekama : analiza stanja u NUK*. V referatu sva predstavili model izločanja gradiva v slovenskih knjižnicah, usmerjanje izločenega gradiva ter pripravili analizo o deležu nadomestil izgubljenega, poškodovanega ali manjkajočega gradiva NUK v zadnjih letih. Tema je vzbudila precej pozornosti, saj nadomeščanja gradiva s seznamov odpisanega gradiva drugih knjižnic v tujini ne poznajo.

Posebej zanimiv je bil četrti sklop, saj je bilo predstavljenih nekaj uspešnih knjižničnih projektov z vidika menedžmenta in promocije svojih storitev. Nadvse uspešen je primer razvoja knjižnice Ekonomske fakultete v Sarajevu, ki ga je predstavila vodja **Biserka Sabljaković**. Razvoj te knjižnice dokazuje, da se z vključevanjem v različne projekte in kandidiranjem za sredstva iz mednarodnih skladov, da pridobiti sicer majhna sredstva, vendar z izdelano strategijo in jasno

usmeritvijo napredek ne izostane ali kot se je sama slikovito izrazila: »bolje je sedeti ob sveči v mračnem prostoru, kot pa v popolni temi.« **Amina Rizvanbegović** (Bošnjaški institut, Sarajevo) je predstavila promocijo in menedžment Bošnjaškega instituta oz. Fondacije Adila Zulfikarpašića, ki uspešno deluje in dnevno povečuje število obiskovalcev. Zelo zanimiv je bil tudi prispevek **Tamare Butigan-Vučaj** (Narodna biblioteka Srbije, Beograd), ki je predstavila projekt digitalizacije gradiva v srbski nacionalni knjižnici. Ob tem, da so digitalizirali kar pol milijona najrazličnejših vrst knjižničnega gradiva, so pripravili tudi zelo uporabniško prijazen vmesnik, ki ni namenjen le akademskemu nivoju, temveč je s programom opismenjevanja namenjen tudi najmlajšim. Posebej zanimiva sta bila tudi prispevka dveh domoznanskih zbirk splošnih knjižnic v Banovićih in Sarajevu. V prvem prispevku je **Sadeta Lukić** predstavila rezultat dela med lokalno skupnostjo in knjižnico, to je dokumentarni film *»60 let proge Brčko-Banovići«*, v drugem prispevku pa je **Vaska Sotirov-Đukić** predstavila prispevek z naslovom. *Rekonstrukcija nekega življenja: ustvarjanje in kreiranje podatkov v digitalni zbirki*. V njem je prikazala kompleksni pristop k življenjski zgodbi mladega, med vojno umorjenega sarajevskega pesnika, s katerim so skupaj s prijatelji in starši predstavili tako tiskano avtorsko delo, kot tudi spomine in pričevanja prijateljev in sodelavcev v kratkem filmu. Na koncu tega sklopa je **Adin Ljuca** (Slovenska knjihovna, Praha) predstavil zbirko bosansko-hercegovskih publikacij v Slovanski knjižnici v Pragi. V češčino največkrat prevedeni bosansko-hercegovski avtor je Ivo Andrić, sledijo mu Čopić in Selimović. Dolgoletno sodelovanje med Češko ter Bosno in Hercegovino je bilo posebej obeleženo z razstavo A. Ljuce z naslovom *Bosna in Hercegovina v čeških izvorih*, ki jo je v prostorih Bošnjaškega inštituta odprl veleposlanik Češke v Bosni in Hercegovini.

Zadnji dan srečanja je potekal v Tuzli in je bil namenjen pridobivanju in hranjenju dokumentov iz vojne, 1990-1999. V prispevku *Čak i kada boli, istina je lijek* (prev. Tudi ko boli je resnica zdravilo) je **Sinan Alić** (*Fondacija za istinu, pravdu i pomirenje, Tuzla*) predstavil delo nove nevladne organizacije, ki se ukvarja z zbiranjem dokumentarnega gradiva o hudodelstvih v vojni z željo, da bo nekoč zadoščeno pravicam žrtev. Zelo zanimiv je bil tudi prispevek **Milana Grbe** (British Library, London) z naslovom *Sakupljanje bibliotekskog materiala o jugoslovenskim ratovima u British Library : 1990-1999 v katerem je predstavil način zbiranja (nakupi, darovi iz zasebnih virov, zamene, vse brez predhodne selekcije), vrste publikacij* (objavljena dela, poročila mirovnih misij, poročila vojaških, političnih in mednarodnih organizacij, časopisnih in medijskih hiš, vladnih in nevladnih organizacij, ambasad, izvlečkov iz časopisov, avtorskih člankov in intervjujev, rokopisnih del, elektronska pošta, internetne strani itd.) in predstavitev informacij o vojnih dogajanjih na ozemlju bivše Jugoslavije v dveh tiskanih katalogih (1997 in 2001) in na mikrofilmu (2002) pod naslovom *Yugoslav Civil wars : printed material, transkripts and ephemera from British Library*. Z zbiranjem gradiva in objavo teh del je trajno ohranjeno gradivo za bodoče raziskovalce vojne v bivši Jugoslaviji, saj zbirka prinaša informacije o vojaških spopadih v Sloveniji, Hrvaški, Bosni in Hercegovini, Kosovu in vojaški intervenciji NATA na Srbijo.

Popoldne smo zaključili s pretresljivim obiskom spominskega obeležja za srebrniške žrtve v Potočarih.

Ponovni obisk mednarodnega knjižnega sejma prijetno preseneča, saj prinaša mnoge novosti in vse bolj pestro udeležbo tujih razstavljalcev. Večji obseg razstavljenega gradiva in bogat spremljevalni program nedvomno kažeta na optimistično prihodnost knjižnega sejma v tej regiji.

Tereza Poličnik-Čermelj,
Valerija Žagar
Narodna in univerzitetna knjižnica

OBVESTILA

ZBIRAMO FOTOGRAFIJE, PLAKATE ZBDS

Ob 60-letnici Zveze bibliotekarskih društev Slovenije pripravljamo pregledno razstavo, od začetkov do današnjih dni. Vsebinsko, ki bo osredotočena na publikacije zveze, želimo obogatiti s plakati, fotografijami in drugimi promocijskimi materiali s posvetovanjem zveze ter z drobnimi predmeti, na primer: pečati in izkaznice društev. Društva, knjižnice in posameznike naprošamo, da nam pomagajo pri zbiranju gradiva. Zbirali ga bomo do 15. junija. Kontaktna oseba je **Damjana Vovk, Informacijski center za bibliotekarstvo**, Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana, tel. 01/2001-176, e-naslov damjana.vovk@nuk.uni-lj.si.

Tiskano gradivo, ki nam ga boste zaupali za krajši čas, bomo digitalizirali in ga v najkrajšem možnem času vrnili, zato vas prosimo, da pri pošiljanju navedete vaš naslov. Pri ostalih predmetih bomo natančno popisali lastništvo tako, da bodo po razstavi vrnjeni na pravi naslov. Razstava bo na posvetovanju ZBDS, 22. do 23. oktobra 2007 v festivalni dvorani na Bledu.

Za sodelovanje se vam vnaprej najlepše zahvaljujemo!

Damjana Vovk
Narodna in univerzitetna knjižnica

POPRAVEK

V tretji številki Knjižničarskih novic je v prispevku Mojce Ogrin z naslovom »Informacije o Evropski uniji v vaši bližini« (str. 17) prišlo do napake pri navedbi zaposlenih v ED Zagorje ob Savi in ED Pivka. Zato ponovno navajamo ED točke in kontaktne osebe:

ED Celje, www.rra-celje.si, Urška Čater, info@rra-celje.si

ED Ravne na Koroškem, www.alppeca.si, Jure Knez, info@alppeca.si

ED Koper, www.rrc-kp.si, Heidi Olenik, info@rrc-kp.si

ED Novo mesto, www.rc-nm.si, Miha Prelj, europa.direct@rc-nm.si

ED Zagorje ob Savi, www.rcr-zasavje.si, Katarina Kus, info@rcr-zasavje.si

ED Pivka, www.rra-nkr.si, Jože Lavrič Coscio, info@rra-nkr.si

Za napako se bralcem opravičujemo.

BORZA DELA

DELO IŠČE

Pravkar sem diplomirala na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo. Knjižničarsko prakso sem opravljala v splošni in specialni knjižnici. Zaradi teme diplomske naloge - medknjižnična izposoja in dobava dokumentov - sem se seznanjala z delom tudi v visokošolski knjižnici. Med študentskim delom sem delala v različnih podjetjih in si pridobila veliko izkušenj z delom z ljudmi kot tudi z individualnim delom. Delala sem na področju telekomunikacij,

sodelovala pri raziskovanju trgov - anketarstvo, pri telefonskem svetovanju in prodaji, v poštno-logističnem centru, opravljala administrativno delo v banki itd. Sem organizirana, delavna, natančna, odgovorna in komunikativna oseba. Znajdem se tako v timskem kot pri samostojnem delu. Sprejemam vsakršno (tudi eno ali večmesečno) delo v knjižnici ali podobni ustanovi. Pripravljena sem tudi na začasno prostovoljno delo. Zelo rada bi postala del vašega kolektiva.

Maja Car, univ. dipl. bibl.

Kajuhova 34, 1000 Ljubljana
maja.car@gmail.com; 031/ 673 900

DELO IŠČE

Sem univerzitetna diplomirana bibliotekarka. Študij sem zaključila letos, tako da je moj cilj najprej poiskati pripravništvo. Vendar kljub temu, da sem komaj zaključila študij, so moje izkušnje že kar precejšnje. V času študija sem delala v specialni knjižnici in šolski knjižnici. Po končanem 4. letniku pa sem sprejela delo v splošni knjižnici v okolici Ljubljane. Tako sem v dobrem letu dodobra spoznala delo bibliotekarja-informatorja, delo na informativnem oddelku in na sami izposoji.

Sem zelo komunikativna oseba in pripravljena na vsako delo v knjižnici. Delo z ljudmi me veseli, aktivno govorim angleško, prav tako mi tudi znanje nemškega jezika ni tuje. Seveda pa se bom za svoje delo še dodatno izobraževala.

Vesela bi bila vsakega dela, ki zajema področje bibliotekarstva.

Dosegljiva sem na tel. 031 270 854 ali na e-naslovu barbadur@volja.net.

POMOČ NUDI

Diplomirana univ. bibliotekarka z aktivno licenco za vzajemno katalogizacijo nudim knjižnicam pomoč pri katalogizaciji v sistemu Cobiss, v popoldanskem času. Informacije in kontakt:

libasistenca@gmail.com ali 051 354 612.

PRILOGE

- 1.V prvi prilogi objavljamo **Razpis za podelitev Čopovih diplom in Čopovih priznanj v letu 2007** ter obrazca za nominacijo.
- 2.V drugi prilogi objavljamo **prevod besedila**, ki natančno pojasnjuje, kaj je prosti dostop, tudi v slovenskem prostoru znan pod kratico **OA – Open Access**. Prevod je nastal v sodelovanju konzorcija COSEC s konzorcijem eIFL.net, Joint Information Systems Committee (JISC) in podjetjem E-Prints. Avtorica prevoda, Helena Janežič: *»Za končne uporabnike tu praktično ni omejitev dostopnosti, saj literatura lahko prosto uporabljajo v znanstvene, raziskovalne, študijske in druge namene. Posebej nas veseli dejstvo, da se tovrstni pristop vse bolj uveljavlja tudi pri nas.«*
- 3.V tretji prilogi objavljamo **dopis urada Informacijskega pooblaščenca v zvezi z varstvom osebnih podatkov**, ki jih pri svojem delu vodijo knjižnice.

Na podlagi pravilnika sprejetega na skupščini ZBDS dne 28.10.1997 Komisija za Čopove diplome in priznanja objavlja naslednji

RAZPIS ZA PODELITEV ČOPOVIH DIPLOM IN ČOPOVIH PRIZNANJ V LETU 2007

Za izjemne uspehe na bibliotekarskem področju, ki so širšega kulturnega in družbenega pomena ter prispevajo k napredku bibliotekarske teorije in prakse, in za prizadevno društveno delo podeljujemo Čopovo diplomu kot posebno strokovno in društveno priznanje.

Za uspešno temeljno strokovno delo na področju knjižničarstva, ki ga je opravil posameznik in je opazno prispevalo k ugledu in razvoju posamezne knjižnice ali stroke v celoti, podeljujemo Čopovo priznanje.

Čopova diploma se podeljuje posameznikom, knjižnicam, društvom ali drugim organizacijam, priznanje pa samo posameznikom. Diplomo, priznanje ali oboje lahko posameznik dobi le enkrat, knjižnica, društvo ali druge organizacije pa tudi večkrat.

Kandidati za **Čopovo diplomu** morajo izpolnjevati vsaj enega od naslednjih pogojev ali kombinacijo vseh treh:

- aktivno delovanje v bibliotekarskih strokovnih organizacijah (npr. na posvetovanjih, v komisijah, sekcijah ipd.),
- uspešno strokovno delo (npr. publiciranje strokovnih člankov, predavanja, izobraževanje pripravnikov in sodelavcev, uvajanje strokovnih novosti v delo ipd.),
- uspešno organizacijsko delo (npr. ustanavljanje novih knjižnic ali delovnih enot, vodenje, razvoj in afirmacija knjižnice in knjižnične mreže, povezovanje v državnem in mednarodnem merilu ipd.).

Kandidati za **Čopovo priznanje** morajo izpolnjevati vsaj enega od naslednjih pogojev ali kombinacijo obeh:

- uspešno večletno temeljno strokovno delo na nekem delovnem področju ali v okviru celotne knjižnice, če gre za manjše knjižnice (npr. vzorno delo z uporabniki ali z gradivom, natančno strokovno delo pri obdelavi gradiva in informiranju o njem, stalno strokovno izpopolnjevanje in uvajanje novosti v delovni proces ipd.),
- dobro sodelovanje s sodelavci in širšim socialnim in družbenim okoljem (npr. pomoč mlajšim sodelavcem, vključevanje knjižnice v okolje z informacijskimi in kulturnimi akcijami, skrb za posebne potrebe uporabnikov ipd.).

Dobitnike Čopove diplome ali priznanja lahko predlagajo posamezni člani društev, bibliotekarska društva in knjižnice.

Predlog za podelitev Čopove diplome ali priznanja mora vsebovati:

- ime in naslov predlagatelja,
- ime in naslov predlaganega kandidata,
- obrazložitev, iz katere je razvidno, zakaj predlagajo kandidata in v kolikšni meri ustreza razpisnim pogojem,
- datum, ko je predlagatelj sklenil, da predlaga kandidata,
- podpis in žig predlagatelja (pri pravnih osebah).

ČOPOVA DIPLOMA ZA LETO 2007

OBRAZEC ZA NOMINACIJO

Predlagatelj (ime in naslov): _____

nominira kandidata (ime in priimek): _____

zaposlen v/na (ustanova): _____

naslov ustanove: _____

delovno mesto: _____

član DB od leta: _____

telefon: _____ faks: _____ e-pošta: _____

SPREMNA DOKUMENTACIJA

Priložiti je potrebno:

1. kratek življenjepis za posameznika oz. kratko zgodovino za organizacijo ali društvo,
2. opis kandidatovih dosežkov (utemeljiti njihov vpliv na lokalni ali širši družbeni ravni)
3. obrazložitev, v kakšni meri ustreza pogojem razpisa (razvidno mora biti izpolnjevanje posameznih pogojev).

Kandidati za **Čopovo diplomu** morajo izpolnjevati vsaj enega od naslednjih pogojev ali kombinacijo vseh treh:

- aktivno delovanje v bibliotekarskih strokovnih organizacijah (npr. na posvetovanjih, v komisijah, sekcijah ipd.),
- uspešno strokovno delo (npr. publiciranje strokovnih člankov, predavanja, izobraževanje pripravnikov in sodelavcev, uvajanje strokovnih novosti v delo ipd.),
- uspešno organizacijsko delo (npr. ustanavljanje novih knjižnic ali delovnih enot, vodenje, razvoj in afirmacija knjižnice in knjižnične mreže, povezovanje v državnem in mednarodnem merilu ipd.).

Predlagatelj lahko vlogi priloži največ tri priporočila, za katera meni, da dodatno potrjujejo kvaliteto nominiranca.

**Predloge z vso potrebno dokumentacijo pošljite v zaprti kuverti z oznako
»RAZPIS 2007« najkasneje do 20. avgusta 2007 na naslov:**

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije
Komisija za Čopove diplome in Čopova priznanja
NUK, Turjaška 1

Žig

Datum: _____

Podpis predlagatelja: _____

ČOPOVA DIPLOMA ZA LETO 2007

OBRAZEC ZA NOMINACIJO

Predlagatelj (ime in naslov): _____

nominira kandidata (ime in priimek): _____

zaposlen v/na (ustanova): _____

naslov ustanove: _____

delovno mesto: _____

član DB od leta: _____

telefon: _____ faks: _____ e-pošta: _____

SPREMNA DOKUMENTACIJA

Priložiti je potrebno:

1. kratek življenjepis za posameznika oz. kratko zgodovino za organizacijo ali društvo,
2. opis kandidatovih dosežkov (utemeljiti njihov vpliv na lokalni ali širši družbeni ravni)
3. obrazložitev, v kakšni meri ustreza pogojem razpisa (razvidno mora biti izpolnjevanje posameznih pogojev).

Kandidati za **Čopovo diplomu** morajo izpolnjevati vsaj enega od naslednjih pogojev ali kombinacijo vseh treh:

- aktivno delovanje v bibliotekarskih strokovnih organizacijah (npr. na posvetovanjih, v komisijah, sekcijah ipd.),
- uspešno strokovno delo (npr. publiciranje strokovnih člankov, predavanja, izobraževanje pripravnikov in sodelavcev, uvajanje strokovnih novosti v delo ipd.),
- uspešno organizacijsko delo (npr. ustanavljanje novih knjižnic ali delovnih enot, vodenje, razvoj in afirmacija knjižnice in knjižnične mreže, povezovanje v državnem in mednarodnem merilu ipd.).

Predlagatelj lahko vlogi priloži največ tri priporočila, za katera meni, da dodatno potrjujejo kvaliteto nominiranca.

Predloge z vso potrebno dokumentacijo pošljite v zaprti kuverti z oznako

»RAZPIS 2007« najkasneje do 20. avgusta 2007 na naslov:

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije
Komisija za Čopove diplome in Čopova priznanja
NUK, Turjaška 1

Žig

Datum: _____

Podpis predlagatelja: _____

ČOPOVO PRIZNANJE ZA LETO 2007

OBRAZEC ZA NOMINACIJO

Predlagatelj (ime in naslov): _____

nominira kandidata (ime in priimek): _____

zaposlen v/na (ustanova): _____

naslov ustanove: _____

delovno mesto: _____

član DB od leta: _____

telefon: _____ faks: _____ e-pošta: _____

SPREMNA DOKUMENTACIJA

Priložiti je potrebno:

4. kratek življenjepis za posameznika oz. kratko zgodovino za organizacijo ali društvo,
5. opis kandidatovih dosežkov (utemeljiti njihov vpliv na lokalni ali širši družbeni ravni)
6. obrazložitev, v kakšni meri ustreza pogojem razpisa (razvidno mora biti izpolnjevanje posameznih pogojev).

Kandidati za **Čopovo priznanje** morajo izpolnjevati vsaj enega od naslednjih pogojev ali kombinacijo obeh:

- uspešno večletno temeljno strokovno delo na nekem delovnem področju ali v okviru celotne knjižnice, če gre za manjše knjižnice (npr. vzorno delo z uporabniki ali z gradivom, natančno strokovno delo pri obdelavi gradiva in informiranju o njem, stalno strokovno izpopolnjevanje in uvajanje novosti v delovni proces ipd.),
- dobro sodelovanje s sodelavci in širšim socialnim in družbenim okoljem (npr. pomoč mlajšim sodelavcem, vključevanje knjižnice v okolje z informacijskimi in kulturnimi akcijami, skrb za posebne potrebe uporabnikov ipd.).

Predlagatelj lahko vlogi priloži največ tri priporočila, za katera meni, da dodatno potrjujejo kvaliteto nominiranca.

**Predloge z vso potrebno dokumentacijo pošljite v zaprti kuverti z oznako
»RAZPIS 2007« najkasneje do 20. avgusta 2007 na naslov:**

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije
Komisija za Čopove diplome in Čopova priznanja
NUK, Turjaška 1

Žig

Datum: _____

Podpis predlagatelja: _____

JISC

Prosti dostop**Osnovne informacije****Prosti dostop**

Svetovni splet je omogočil znanstvenikom, da rezultate svojega dela ponudijo vsem, kjerkoli in kadarkoli. V prvi vrsti gre za časopisne članke, do katerih je omogočen dostop ne glede na to ali vaša knjižnica naroča časopis, v katerem je bil članek objavljen, ali ne. Med tovrstno gradivo štejemo še prispevke s konferenc, doktorate, raziskovalna poročila in podobna besedila. Govorimo o prostem dostopu (open access - OA).

Kaj je prosti dostop

Prosto dostopno znanstveno literaturo predstavljajo brezplačne spletne različice recenziranih (strokovni nadzor kakovosti) člankov, objavljenih v revijah, prispevki s konferenc, tehnična poročila, doktorati in delovna gradiva. Za končne uporabnike praktično ni omejitve dostopnosti, tovrstno literaturo lahko prosto uporabljajo v znanstvene, raziskovalne, študijske in druge namene.

Kaj ni prosti dostop

O prostem dostopu je kar nekaj napačnih trditev. Predvsem to ni samozalozništvo in ne izogibanje recenzijam, niti ne predstavlja cenenega in drugorazrednega zalozništva. Prostí dostop je možnost, da lahko rezultate svojega znanstvenega raziskovanja in dela brezplačno prek spleta ponudijo vsej skupnosti.

Kako omogočiti prosti dostop

Prosti dostop lahko omogočimo na več načinov: avtor shrani kopijo članka v prosto dostopen arhiv/repozitorij ali pa ga objavi v časopisu, ki ponuja prosti dostop. Prosto dostopni repozitoriji in časopisi omogočajo vsakomur, da hitro in enostavno najde želene podatke. Avtor seveda lahko

objavi članke tudi na svoji spletni strani ali na spletni strani svoje ustanove, vendar tam ni vedno poskrbljeno za sistematičnost in organiziranost, ki jo ponujajo repozitoriji in časopisi. Vsekakor z omogočanjem prostega dostopa vidi članke veliko več uporabnikov, kakor če so skriti v naročenih časopisih.

Prosto dostopni arhivi ali repozitoriji so digitalne zbirke člankov, vanje jih avtorji nameščajo sami. Pri časopisnih člankih se to lahko zgodi pred (preprints) ali po (postprints) objavi v tiskani obliki. Postopek imenujemo *samoarhiviranje*. Tovrstni repozitoriji vsebujejo metapodatke o člankih (naslov, avtor in ostali bibliografski podatki) v formatih, skladnih s *Protokolom za zbiranje metapodatkov iniciative za odprte arhive* (*Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting OAI-PMH*). Vsebinsko tovrstnih repozitorijev preiskujemo s pomočjo Google, za podrobnejše in učinkovitejše iskanje pa uporabljamo bolj specializirana orodja, ki zbirajo podatke iz svetovnih arhivov in jih organizirajo v podatkovne zbirke aktualne znanstvene produkcije. Prosto dostopni repozitoriji so lahko multidisciplinarni in nameščeni na univerzah, fakultetah, inštitutih ali drugih znanstveno-raziskovalnih ustanovah. Lahko pa so specializirani in tematski kot je arXiv, eden največjih in najbolj znanih repozitorijev za fiziko in sorodne vede. Do začetka leta 2005 je bilo v Veliki Britaniji več kot 40 prosto dostopnih arhivov, vse več inštitucij pa načrtuje ustanovitev svojih. Seznam obstoječih arhivov v Veliki Britaniji vodi na svoji spletni strani Eprints.org, ki je del Univerze v Southampton. Na istem mestu najdemo tudi informacije o oblikovanju in vzdrževanju tovrstnih arhivov/repozitorijev. Samoarhiviranje je mednarodno priznana oblika, ki se hitro širi. Nekateri večji donatorji načrtujejo ustanovitev svojih arhivov, ki bodo ponujali produkcijo ustanov, ki jih financirajo. Založniki praviloma ne preprečujejo in ne omejujejo samoarhiviranja. Trenutno stanje in politika samoarhiviranja ter avtorskih pravic je

podrobno razložena na spletni strani projekta SHERPA Univerze v Nottinghamu.

Prosto dostopni časopisi 50

recenzirani časopisi, ki so na spletu brezplačno dostopni vsakomur. Pogosto so na voljo tudi v tiskani obliki. Založniki, največkrat so to univerze, fakultete, inštituti ter tiste ustanove, ki za svoje delo prejemajo podporo, objave ne zaračunavajo. Ostali zaračunajo nadomestilo za objavo in s tem postavljajo na glavo tradicionalni način, kjer knjižnica plača nadomestilo za dostop do gradiva. Z drugimi besedami, avtor mora plačati za objavo, v praksi pa stroške nosi avtorjeva ustanova oziroma donator. Morda je vaša ustanova že sprejela politiko plačevanja za prosto dostopne objave. Popis darovalcev, ki krijejo stroške objavljanja, je dosegljiv na straneh BioMed Central, enega najbolj znanih založnikov prosto dostopne literature, ki izdaja preko 100 naslovov časopisov. Drug primer so časopisi, npr. PLOS Medicine in PLOS Biology, ki izhajajo pri Public Library of Science. Če ima avtor finančne težave, so se založniki, kot so BioMed, PLOS in drugi, pripravljeni odreči zahtevam po plačilu. Višine plačil za objavo se od založnika do založnika precej razlikujejo. Za objavo članka v BioMed znaša nadomestilo 330 £, v PLOS-u pa 1500 \$ (okrog 800 £). V letu 2003 je JISC v imenu britanskih ustanov sklenil dogovor z BioMed Central, po katerem avtorjem za objavo v 90 biomedicinskih revijah ni potrebno plačati nadomestil. Izčrpen popis prosto dostopnih časopisov z vseh znanstvenih področij vodi Univerza v Lundu. V začetku leta 2005 je bilo na listi preko 1400 naslovov. Mnogi med njimi imajo faktorje vpliva in so indeksirani pri Inštitutu za znanstveno informatiko (Institute for Scientific Information) za njihov Web of Knowledge/Web of Science service. V juniju 2004 je bilo znotraj te kategorije 239 prosto dostopnih časopisov.

Drugi tip prosto dostopnih člankov so *hibridni časopisi*. Ti sicer niso popolnoma prosto dostopni, če pa avtor za objavo plača nadomestilo, bo njegov članek brezplačno in prosto dostopen na spletu. Primer takega časopisa je Proceedings of the National Academy of Science, kjer avtorjevo nadomestilo znaša 1000 \$.

Zakaj omogočiti prosti dostop do svojih del?

Članke, ki so samoarhivirani oziroma prosto dostopni, citirajo mnogo pogosteje, kakor tiste, ki to niso. Na vseh znanstvenih področjih je zabeleženo vsaj dvakratno povečanje citiranja, v posameznih strokah pa še več. Prosti dostop poveča dostopnost, poviša se tudi faktor vpliva. Še več: če so rezultati dela prosto dostopni, se raziskovalni krog – objavljajanje, branje, citiranje in nadaljnje delo močno pospeši.

Ne bi tudi vi želeli enostavno in brez omejitev dostopati do vseh člankov, ki jih želite prebrati v znanstvene in raziskovalne namene?

Avtorica dokumenta: Alma Swan iz Key Perspectives, Ltd, za JISC

Uredili in odobrili: Sarah Hassen in JISC Communications Team

Prevod: Helena Janežič, Služba za oblikovanje, vodenje in vzdrževanje e-knjžnice, Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana

Več dokumentov o prostem dostopu na

Informacije in viri

Iniciativa JISC o prostem dostopu

JISC-ov program **FAIR** proučuje in ocenjuje različne metode dostopa do virov ustanov
http://www.jisc.ac.uk/programmes_fair.html

Projekta **DAEDALUS** in **TARDIS** raziskujeta različne modele za izgradnjo učinkovitih repozitorijev
<http://www.fh.gla.ac.uk/daedalus/> in
<http://tardis.eprints.org/>

Projekt **Eprints UK** razvija storitve, ki omogočajo dostop do britanskih tematskih repozitorijev.
<http://eprints-uk.rdn.ac.uk/project/>

Prosto dostopni arhivi in samoarhiviranje

Na strani Eprints.org se nahajajo splošne informacije o prosto dostopnih arhivih, vključen je tudi seznam obstoječih. Ponujajo brezplačno programsko opremo in navodila, kako oblikovati prosto dostopni spletni arhiv
<http://www.eprints.org/>

Najbolj znani iskalniki po prosto dostopnih arhivih:
 OAIster <http://oaiSTER.org> in
 Citebase <http://www.citebase.org/search>

Projekt **SHERPA** skrbi za razvoj prosto dostopnih arhivov na nivoju univerz
<http://www.sherpa.ac.uk/>

Avtorsko pravo in samoarhiviranje, pregled po založnikih
<http://www.sherpa.ac.uk/romeo.php>
 in po naslovih časopisov:
<http://romeo.eprints.org/>

Popis prosto dostopnih repozitorijev – pilotni projekt
<http://www.opendoar.org/>

Prosto dostopni časopisi

BioMed Central je eden največjih založnikov prosto dostopnih časopisov
<http://www.biomedcentral.com/>

Popis sponzorjev in ustanov, ki krijejo stroške izdajanja
<http://www.biomedcentral.com/info/about/apcfaa-grants>

Public Library of Science
<http://www.plos.org/>

(Aktualen) seznam prosto dostopnih časopisov
<http://www.doaj.org/>

Citiranje prosto dostopnih virov in faktor vpliva – študije

Avtor prve študije o vplivu člankov, ki so prosto dostopni, je Steve Lawrence
<http://www.nature.com/nature/debates/e-access/articles/lawrence.html>

Študije Michaela Kurtza
<http://rfa-www.harvard.edu/%7EElbert/jasist1-abstract.html>
 in
<http://rfa-www.harvard.edu/%7Ekurtz/jasist2-abstract.html>

Aktualna dela o vplivu prosto dostopnih člankov avtorjev Harpada in Brodyja
<http://www.dlib.org/dlib/june04/harnad/06harnad.html>

Ostali viri o prostem dostopu

<http://www.arl.org/sparc/>
<http://www.arl.org/sparc/sparc4/uram>

Forum American Scientist discussion, namenjen raziskovalcem
<http://amsci-forum.amsci.org/archives/American-Scientist-Open-Access-Forum.html>

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Turjaška 1, 1000 Ljubljana, Tel.: (01) 20 01 219 Fax: (01) 42 57 293

VSEM KNJIŽNICAM!

Zadeva: Varstvo osebnih podatkov, ki jih vodijo knjižnice

Spoštovani!

Iz urada Informacijskega pooblaščenca, ki ima pristojnosti nadzora nad področjem varstva osebnih podatkov, so nas opozorili na ureditev varstva zbirk osebnih podatkov, ki jih pri svojem delu vodijo knjižnice. Pošiljamo vam vsebino določb, ki jih morate spoštovati pri svojem delu in izhajajo iz **Zakona o varstvu osebnih podatkov** in **Zakona o knjižničarstvu**.

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije bo organizirala srečanje predstavnikov različnih vrst knjižnic, da bi identificirali omenjeno problematiko v svojih okoljih, in se dogovorili za enoten pristop pri njenem reševanju. Načrtovana je tudi okrogla miza v okviru strokovnega posvetovanja ZBDS na Bledu, oktobra 2007. Pri obravnavi in reševanju problematike bomo sodelovali s strokovnim osebjem urada Informacijskega pooblaščenca.

Lep pozdrav!

dr. Melita Ambrožič
predsednica ZBDS

Zbirka osebnih podatkov je vsak strukturiran niz podatkov, ki vsebuje vsaj en osebni podatek, ki je dostopen na podlagi meril, ki omogočajo uporabo ali združevanje podatkov, ne glede na to, ali je niz centraliziran, decentraliziran ali razpršen na funkcionalni ali geografski podlagi. Strukturiran niz podatkov je niz podatkov, ki je organiziran na takšen način, da določi ali omogoči določljivost posameznika.

Upravljalca osebnih podatkov pa je fizična ali pravna oseba ali druga oseba javnega ali zasebnega sektorja, ki sama ali skupaj z drugimi določa namene in sredstva obdelave osebnih podatkov oziroma oseba, določena z zakonom, ki določa tudi namene in sredstva obdelave.

Osebni podatki se lahko obdelujejo le, če obdelavo osebnih podatkov in osebne podatke, ki se obdelujejo, določa zakon ali če je za obdelavo določenih osebnih podatkov podana osebna privolitev posameznika. Namen obdelave osebnih podatkov mora biti določen v zakonu, v primeru obdelave na podlagi osebne privolitve posameznika pa mora biti posameznik predhodno pisno ali na drug ustrezen način seznanjen z namenom obdelave osebnih podatkov (8. člen Zakona o varstvu osebnih podatkov, v nadaljevanju ZVOP-1-Uradni list RS, št. 86/04 in 113/05).

Po določbah prvega odstavka 9. člena ZVOP-1 se osebni podatki v javnem sektorju lahko obdelujejo, če obdelavo osebnih podatkov in osebne podatke, ki se obdelujejo, določa zakon. Z zakonom se lahko določi, da se določeni osebni podatki obdelujejo le na podlagi

osebne privolitve posameznika. ZVOP-1 v svojem 9. členu določa tudi, da nosilci javnih pooblastil lahko obdelujejo osebne podatke tudi na podlagi osebne privolitve posameznika brez podlage v zakonu, kadar ne gre za izvrševanje njihovih nalog kot nosilcev javnih pooblastil. Zbirke osebnih podatkov, ki nastanejo na tej podlagi, morajo biti ločene od zbirk osebnih podatkov, ki nastanejo na podlagi izvrševanja nalog nosilca javnih pooblastil.

Kot izhaja iz vsebine dela knjižnic, knjižnice vodijo poleg zbirk osebnih podatkov o zaposlenih tudi zbirke osebnih podatkov, ki se nanašajo na **uporabnike knjižnic**. To so tudi elektronske zbirke podatkov, ki jih knjižnice vodijo v okviru informacijskega sistema COBISS.SI. **Knjižnice so v tem primeru upravjalke navedenih zbirk podatkov**, Institut informacijskih znanosti v Mariboru pa je na podlagi pogodb o sodelovanju knjižnic v sistemu COBISS in skladno z 11. členom ZVOP-1 pogodbeni obdelovalec, ki knjižnicam zagotavlja strežnike in programsko opremo za vzdrževanje zbirk osebnih podatkov.

ZVOP-1 v 21. členu določa, da se osebni podatki lahko shranjujejo le toliko časa, dokler je to potrebno za doseg namena, zaradi katerega so se zbirali ali nadalje obdelovali. Po izpolnitvi namena obdelave se osebni podatki **zbrišejo, uničijo, blokirajo ali anonimizirajo**, če niso na podlagi zakona, ki ureja arhivsko gradivo in arhive, opredeljeni kot arhivsko gradivo, oziroma če zakon za posamezne vrste osebnih podatkov ne določa drugače.

V skladu s **15. členom Zakona o knjižničarstvu** (Uradni list RS, št. 87/2001) imajo knjižnice za potrebe svojega dela in za zavarovanje gradiva pravico, da v skladu s predpisi o varstvu osebnih podatkov zbirajo in obdelujejo naslednje osebne podatke svojih uporabnikov: ime in priimek, datum in kraj rojstva, naslov stalnega in začasnega bivališča, izobrazba, zaposlitev ali šola.

15. člen Zakona o knjižničarstvu določa knjižnicam tudi rok hrambe osebnih podatkov, ki jih zbirajo in obdelujejo za opravljanje svoje dejavnosti. Zadnji odstavek 15. člena določa, da se **osebni podatki zbrišejo eno leto po izpolnitvi namena, zaradi katerega so bili zbrani**. To pomeni, da je treba tekoče brisati podatke o neaktivnih članih – uporabnikih, pri katerih je poteklo več kot leto dni po zapadlem članstvu in le-ti do knjižnice nimajo več nobenih obveznosti.

V primeru elektronskih zbirk podatkov o uporabnikih knjižnic, ki se vodijo v okviru sistema COBISS.SI, IZUM-ova programska oprema omogoča, da lahko knjižnica posamično briše podatke o članih knjižnice v skladu z navedenimi zakonskimi določili, IZUM pa bo omogočil tudi paketno dnevno brisanje podatkov o neaktivnih članih. V obeh primerih se med podatki o izposojenem gradivu lahko neomejeno časa hranijo le podatki za potrebe statistik, ki ne omogočajo identifikacije posameznika.

Opozoriti velja še na nekatere druge določbe Zakona o varstvu osebnih podatkov, ki določajo vodenje katalogov zbirk osebnih podatkov in vpisa le-teh v Register, ki ga kot nadzorni organ za varstvo osebnih podatkov vodi Informacijski pooblaščenec (26. in 27. člen ZVOP-1) ter ustrezno **zavarovanje zbirk osebnih podatkov** (24. in 25. člen ZVOP-1).

Z ozirom na navedene pogoje, ki morajo biti izpolnjeni za zakonito zbiranje, obdelavo, zavarovanje in hrambo osebnih podatkov, morajo knjižnice poskrbeti za pripravo **katalogov zbirk osebnih podatkov** in jih prijaviti v **Register zbirk osebnih podatkov** pri Informacijskem pooblaščenцу, sprejeti **Pravilnik o zavarovanju zbirk osebnih podatkov** ter ustrezno poskrbeti za z zakonom določen rok hrambe teh podatkov.

V primeru morebitnih vprašanj se lahko obrnete na urad Informacijskega pooblaščenca (telefon: 01/230 9730) ali preberete gradiva oz. obvestila na spletni strani ip-rs.si (področje varstva osebnih podatkov).

OBVESTILO AVTORJEM

Knjižničarske novice so informativni bilten, ki seznanja slovenske knjižnične delavce s tekočimi dogajanji in novostmi v stroki. Objavlja strokovne članke, poročila s strokovnih posvetovanj, srečanj in sestankov, prispevke o pomembnih dogodkih in novostih v knjižnicah, prispevke o projektih, v katerih sodelujejo knjižnice, intervjuje, mnenja in ocene, spominske in podobne zapise, obvestila in razpise ter obvestila o prireditvah, posvetih in drugih strokovnih dogodkih.

Navodila za pripravo prispevkov

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključi v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z začetno navedbo "Od lepe proti desni:... ". Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali TIF formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov icb@nuk.uni-lj.si. Pošljete jih lahko tudi na disketi ali CD-ROM-u na naslov Narodna in univerzitetna knjižnica, Informacijski center za bibliotekarstvo, Turjaška 1, 1000 Ljubljana. Prispevkov ne honoriramo!

Uredništvo Knjižničarskih novic